

ප්‍රකද්‍රැක්කිරියවත්‍ව

අනුරාධපුර, ලබුනෝරුවකන්ද අරණ්‍ය සේනාසනයේ ධර්මාචාර්‍ය

පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

2015 ජූලි 01වැනිද, ඇසල පුන් පොහෝද ලබුනෝරුවකන්ද අරණ්‍ය
සේනාසනයේ දී

නා

2015. 06. 28 වැනි දින ගාල්ලේ උපාලි ලොකුගේ මහතාගේ
නිවසේදී ද පැවැත්වූ ධර්ම දේශනා

ඇසුරෙන් එලෙසින් ම සකස් කරන ලද ධර්ම සංග්‍රහය යි.

පළමුවන මුද්‍රණය :- 2015 අගෝස්තු (පිටපත් 8000)

මෙම කෘතිය එළිදැක්වීම සඳහා මුදලින් ආධාර කළ හා නන් අයුරින් උපකාර කළ පින්වතුන්ට ධනාත්මය කුසලය හිමිවේ.

පිටපත් කිරීම

දිල්ලැසි විරරත්න මහත්මිය, රත්මලාන.

සේදුපත් බැලීම

ජේ.ජී.විමලසේන මහතා, මාතර.

ඕ. ආරියතිලක මහතා, කඹුරුගමුව.

සංස්කරණය

එච්.ඒ.අමරතුංග, තෙලිප්පවිල.

ප්‍රකාශනය

සුමග සඳහම් සමුළුව, 33/6, අකුරැස්ස පාර, මාතර.

මෙම ධර්ම සංග්‍රහයේ පිටපතක් ලබා ගැනීම සඳහා විමසන්න:

දේශබන්දු කේ.ජී.මුනිදස, දුරකථන අංක: 071 4438747

කේ. දයානන්ද, දුරකථන අංක: 077 7 665 198

මුද්‍රණය

R. R. Industries,

331, වේල්ල විදිය, කොළඹ 12.

දුරකථන අංකය 0112 438817

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

මෙම ධර්ම පුස්තකය අනුරාධපුර, ලබුනෝරුකන්ද ආරණ්‍ය
සේනාසනයේ ධර්මාචාර්ය

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ
විසින් පවත්වන ලද ධර්මදේශනාවන්
ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි.

වාචික දේශනාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාසය,
වචන උච්චාරණ විලාශය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය ආදී
විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් විද්‍යමාන වේ.

එසේ වුවද,

ඇස් ඇත්තෝ රූප දකිත්වායි අඳුරෙහි පහණක් දරන්නා සේ අප
ස්වාමීන් වහන්සේ පැවැත් වූ මෙම මාහැඟි ධර්ම දේශනාවෙන්
ඔබගේ දෛනික ජීවන රටාව සකස් කර ගෙන, ජීවිත
ප්‍රතිපත්තීන් යළි ගොඩනගා ගෙන, මේ භවයේදීම සතර
අපායෙන් නියත වශයෙන් ම මිදුනෙමිය යන අවබෝධය ඇතිකර
ගැනීම සඳහා එම ගැටලු බාධාවක් කර නො ගෙන මෙම ධර්ම
ග්‍රන්ථය ඉතා සතිමත්ව පරිශීලනය කරන මෙන් පින්වත් ඔබ
සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

"තව පැත්තකින් ගන්නාවූ ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ දන්දීම කියලා කියන්නේ හරියට ගිනි ගන්න ගෙයකින් යමක් එළියට විසිකරලා දුනවා වගෙයි කියලා. ගෙයක් ගිනි ගන්න කොට ගේ ඇතුළේ තියෙන වටිනා තො වටිනා, ලොකු කුඩා හැම දෙයක්ම විවිච්ලා, ඇවිවෙලා ප්‍රයෝජනයට ගන්න බැරි තත්ත්වයට පත්වෙනවා. ඒ ගිනි ගන්න ගේ ඇතුළෙන් යමක් කමක් ප්‍රේමයකින් හරි, දෙරකින් හරි එවිට විසි කරගන්නොත්, පසුව ඒ පුද්ගලයාට ඉතුරු වෙන්නේ එළියට විසි කරගන්න දේ විතරයි."

"ඒ නිසා බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන්, බුදුහාමුපුරුවෝ කිව්වාට තෙවෙයි, තමන්ගේ නිරෝගී ආත්මාවයන් මේ සීමයෙන් අර්ථ දැක්වෙන්නේ. විවිච්ඡායකට සීමය කියන්නේ වර්ණයක්. සීමය කියන්නේ වස්තූයක් වගෙයි කියනවා. මේ ශරීරය ව්‍යාගන්න, අලංකාර කරන වස්තූයක් වගෙයි කියනවා සීමය. ඒ නිසා දුනාදී කුසල ධර්ම කරන්න. සිල් රකින්න.

- ▲ එතකොට මේ වින්වතුන් දුනාදී කුසල ධර්ම කළ නිසා ආවහෝග සම්පත් ඇති මහෝඤ්ඤය මහාසාර පටුලක උපදියි.
- ▲ ඒ වගේම සිල් රැකපු නිසා නිරෝගී ආත්මාවයකුත් ලැබෙයි.
- ▲ දීර්ඝායුෂ්කයි,
- ▲ තමන්ගේ අකමැත්තෙන් දැයිදැයිකම්කරුවෙකුටත් තියෙන දෙයක් ගන්න බැහැ.
- ▲ හොඳ මහා පෞරුෂත්වයකින් යුක්ත ආත්මාවයක් තියෙයි,
- ▲ හොඳ තේජාත්විත වචනයන් තියෙයි.
- ▲ ඒ වගේම ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන්, ස්ථානයට උචිත නුවණින් කටයුතු කිරීමේ හැකියාවෙන් යුක්ත මානසික මට්ටමක් ඇති නිරෝගී ආත්මාවයකුත් ලැබෙයි".

"හැබැයි හොඳට තේරුවේ ගන්න ඩිනේ ඒ ගොල්ලන්ගේ විවිච්ඡාය ආලෝකයෙන් ආලෝකයට, අර්ථයෙන් අර්ථයට ගියේ ආවතාමය ප්‍රඥාව නිසයි. ආවතාමය ප්‍රඥාව තැනවු ලෝකයේ දුකයකින්, සීමයකින් ලැබෙන ආනිසංස හරිම නායානකයි. හරියට දැමුවහියක් පුංචි දරුවෙකුගේ අතට දන්නා වගේ. අවුරුදු සියකට දෙසීකට මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ආත්මාවයක සැප ලැබුණාට ඒක උදව් කරගෙන එයා කල්ප ගණනක් දුක් විඳින්නෙක් වෙනවා. ඉතින් විවිච්ඡාය තැවෙන දුකට හරවන්නේ තැනවු සැපයෙන්ම, අර්ථයකින්ම අවසන් කරනවා කියන කාරණාව වෙන්නේ ආවතාමය ප්‍රඥාව හුරු කරලා තිබුණොත් විතරයි. ඒ නිසයි ආවතාව කියන කාරණාව අපේ විවිච්ඡායට අදාළ වෙන්නේ. අවශ්‍ය වෙන්නේ."

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සමමා සමබුද්ධස්ස.

තීණිමානි භික්ඛවෙ පුඤ්ඤකිරිය වතථුනි, කතමානි තීණි? දුනමයං පුඤ්ඤකිරිය වතථු, සීලමයං පුඤ්ඤකිරිය වතථු, භාවනාමයං පුඤ්ඤකිරිය වතථු'ති.

ධම්මුවණාභිලාශී ශ්‍රද්ධාසම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් සියලුදෙනාම දැන් සුදුනම් වෙන්නේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න. ඒ නිසා හැම දෙනාම තමන්ගේ හිත එක්තැන් කරගෙන, නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු වල හිත දුවන්නට නොදී, බොහෝම උවමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනේ.

පින්වතුනි බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් ධර්මය ශ්‍රවණය නො කළ නිසා ඒ ධර්මය අවබෝධ නො වුණු නිසා, අවබෝධ කර නො ගත්ත නිසා, අපි හැමදෙනාම තවම මේ දුක් සහගත සසරේ ඉපදෙමින් මැරෙමින්, මැරෙමින් ඉපදෙමින් යන අය වෙලා.

ඉතින් සසර කියන්නේ කෙළි බිමක් නම් නෙවෙයි. සසර කියන්නේ සැප සහගත, සුඛ සහගත වටපිටාවක් නම් නෙවෙයි. මේ තුළ ඉන්න කොට නොයෙක් විදියේ දුගතියට පත්වෙන අකුසල ධර්ම කෙරෙනවා. නොයෙක් විදියේ දුක් පීඩාවන් ඇති වෙනවා. සත්පුරුෂ ඇසුර හැම කල්හිම ලැබෙන්නේ නැහැ. අසත්පුරුෂ ඇසුර, අසත්පුරුෂ ගති අප තුළත් අද නැති වුණත් හෙට දවසේදී, අනාගතයේදී ඇතිවෙන්න පුළුවන් කමක් මේ භූමිය තුළ තියෙනවා. ඒ නිසා මේ සසර දුකෙන් එතරවීම පිණිස පවතින ධර්මය හොඳට අහලා චීර්යය කිරීම තමයි අපි හැමදෙනාටම තියෙන එකම ගැලවීම. ඒ කිව්වේ මනුෂ්‍ය ආත්මභාවය, බුද්ධෝත්පාද කාලය ඇති වෙලාවේ.

මට හිතූණා පොඩි කථාවක් මතක් කරන්න, ඊයේ සිද්ධ වෙච්ච දෙයක්. අපේ නාඋල සේනාසනයේ හිටියා සුදුපාට බල්ලෙක්. ඒ සතා හැමදම පාරේ යන බයිසිකල් වටේ බුර බුරා පන්නනවා. ඉතින් ඊයේ කවුරුහරි කෙනෙක් පුපුරුණ ද්‍රව්‍ය ඇතුළට දලා මොනවා හරි ආහාරයක්

මේ සතාට දීලා, උගේ කට පුපුරලා, හොම්බ ඔක්කෝම එල්ලෙනවා. පැය ගණනක් දුක් විඳලා ඒ සතා මැරුණා.

සසරේ හිටියොත් අපි අතින් ද එබඳු කර්ම කෙරෙයි. අපට ද එබඳු වූ විපාක වෙයි. ඒ අරමුණ දැක්කහම ජීවිතය කියන එක ඇත්තටම එපා වෙයි. අපට ඕවා පෙනෙන්නේ නැති හින්දා නමුත් එබඳු දෙය කරන්න පුළුවන් සමාජයක, එබඳු වූ ගති තියෙන සමාජයක, එබඳු වූ අදහස් තියෙන වටපිටාවකයි අපි ඉන්නේ.

ඒ වගේම එබඳු වූ ගති, එබඳු වූ අදහස් අපි තුළ ඇතිවෙන්න තියෙන ගතියක් තවම අප තුළ නැතිවෙලා නැහැ. එබඳු වූ විපාකයන්ට ගොදුරු වෙන්න තියෙන ගතිය තුරුල් කරගෙන, ඔඩොක්කුවේ තියාගෙනයි, අද අප හැමදෙනාම ඉන්නේ කියන එක මතක් කරනවා.

ඒ සතා පැය ගණනක් දගළලා, දුක් විඳලා මැරුණු හැටි දැක්කොත් හිතක් තියෙන මනුස්සයෙකුට පුදුම සංවේගයක් ඇතිවෙයි, කෙනෙකුට මේ වගේ දෙයක් කරන්නත් පුළුවන් ද කියලා. නමුත් යම් දහමක් තියෙන අපේ මනසට ඒක රළු වුණාට, මේ කෙලෙස් ගොඩට පත් වුණාම, කෙලෙස් ඇතුළට ගියහම ඒ මනසට ඒක රළු නැහැ. එයාට බෝම්බයකින් නෙවෙයි, අතින් වුණත් ඒ විදියට නැතිවෙන දේ කරන්න පුළුවන් තරම් ලෝකයේ මනසවල් රළු වෙනවා. ඉතින් මේ නිසයි මේ සසරේ ඉඳීම හයානකයි කියලා කියන්නේ.

ඒ නිසා හැම දෙනාටම කළුණ කමිත් ම මතක් කරනවා තමන්ගේ ජීවිත වලට පිහිටක්, තමන්ගේ ජීවිත වලට රැකවරණයක් කරගන්න උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ සඳහා තමන්ට ලැබිලා තියෙන වටපිටාව තමන්ට ආවරණයක් කරගන්න එපා. ජීවත් වෙන්න උපකාරක ධර්මයක් හැටියට වටපිටාව හදගෙන, හැම වෙලාවේම මේ දුක්ඛ භූමියෙන් එතර වෙන්න, හැම දෙනාම වීරිය කරන්න කියලා මතක් කරණවා.

එබඳු වූ මේ අසන්පුරුෂ වූ වටපිටාවෙන්, මේ දුක්ඛදයක විපාක තියෙන වටපිටාවෙන් මිඳෙන්න තියෙන එකම උපාය තමයි සද්ධර්ම ශ්‍රවණය. ධර්මය ශ්‍රවණය කරනවා කියන්නේ ප්‍රඥාව නැති අපට ප්‍රඥාව

ලබා දෙනවා වගෙයි. ශ්‍රද්ධාව, සතිය, චීර්යය, සමාධිය, ප්‍රඥ කියන මේ ධර්මා නැති අපට ඒ ටික ලබාගන්න තියෙන එකම ක්‍රමය තමයි මේ සද්ධර්ම ශ්‍රවණය. ඒ සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් අපි තුළ දැනුමක් ඇති වුණොත්, අවබෝධයක් ඇති වුණොත් තමයි අපට ද යෝනියෝමනසිකාරය නැත්නම් ධර්ම කරුණු නුවණින් මෙණෙහි කරන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ කියන කාරණාව මූලිකම මතක් කරනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ලෝකයේ සත්ත්වයන්ට “*නිණ්මානි නිකඛවෙ පුඤ්ඤකිරිය වත්තනි*” - මහණෙනි, පින් කිරීමේ ක්‍රම තුනක් තියෙනවා - කුසල කිරීමේ ක්‍රම තුනක් තියෙනවා.

1. දනමය පුඤ්ඤකිරිය වත්ත,
2. සීලමය පුඤ්ඤකිරිය වත්ත
3. භාවනාමය පුඤ්ඤකිරිය වත්ත කියලා.

දන්දීම එක ක්‍රමයක්, සිල් රැකීම එක ක්‍රමයක්, භාවනා කිරීම එක ක්‍රමයක් කියලා.

පින්වතුනි, ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ක්‍රම තුනක් පැනව්වේ? පින්වතුනි අපේ ජීවිතය හාත්පස ගත්තොත්, අපේ ජීවිතයට දුක් එන්න ප්‍රධාන දෙරටු තුනක් තියෙනවා. කෙනෙකුගේ ජීවිතයට දුක එන්න පුළුවන් ප්‍රධාන දෙරටු තුනක් තියෙනවා.

- i. එකක් හවහෝග සම්පත්, නැත්නම් ජීවත්වීමේ කළමනා නැතිකම නිසා, ජීවත් වෙන්න ප්‍රත්‍ය නැති නිසා, ආහාරපාන, ඉඳුම්හිටුම්, ඒ වගේ දේවල් නැතිකම නිසාත් කෙනෙකුට දුක එන්න පුළුවන්.
- ii. ඊළඟට නිරෝගී ආත්මභාවයක් නැති නිසාත් දුක එන්න පුළුවන්.
- iii. ඒ වගේම ප්‍රඥාව නැති නිසාත් දුක එන්න පුළුවන් කියලා අපේ ජීවිතයකට දුක එන්න ප්‍රධාන දෙරටු තුනක් තියෙනවා.

ඒ ප්‍රධාන දෙරටු තුන ආවරණය කරන්න ප්‍රධාන ධර්මා තුනක් තියෙනවා -

(1) දන, (2) සීල, (3) භාවනා.

* දනයකින් ලැබෙන ආනිසංස කවදවත් සීලයකින් ලැබෙන්නේ නැහැ.

* සීලයෙන් ලැබෙන ආනිසංස දනයෙන් ලැබෙන්නේ නැහැ.

* ඒ දෙකෙන් ලැබෙන ආනිසංස භාවනාවෙන් ලැබෙන්නේ නැහැ.

- ඒ කියන්නේ දන් නොදී සිල් රැකලා භාවනා කළොත් දන් නො දුන්නකම නිසා ඒ දෙරටුව නො වසපු නිසා දුක එන්න පුළුවන් පැතිකඩක් තියෙයි.

- කෙනෙක් දන් දෙනවා, හැබැයි සිල් රකින්නේ නැහැ, භාවනා කරන්නේ නැහැ - ඒ දෙරටු දෙක ඇරලා තියෙන නිසා ඒකෙන් දුක එන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා කෙනෙකුගේ ජීවිතයට දුක කියන එක ලැබෙන්නේ නැහැ, දුක කියන එක එන්නේ නැහැ, දුක කියන එක ස්පර්ශ වෙන්නේ නැහැ කියලා වචනයේ පරිසමාප්තාර්ථයෙන් කියන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ මේ තුන් ආකාරයෙන්ම ආවරණය වෙන විදියකට කටයුතු කරන තැනකට, කෙනෙකුට විතරයි.

කෙනෙක් ප්‍රඥාව විතරක් වැඩුවොත්, නැත්නම් තණ්හාව නැති කරලා රහත් වුණත් එයා භවභෝග සම්පත්, ආහාරපාන නැත්නම් ජීවත්වෙන ජීවිතය තුළ හෝ කන්නබොන්න නැතිකමින් හෝ දුක් විඳින්න වෙනවා. ආහාරපාන ලබාගන්න ක්‍රමය හදගත්තත් නුවණ නැතිකම සහ සීලය නැතිකම නිසා නිරෝගී ආත්මභාවයක් නැතුව, නැත්නම් කෙලෙස් ටික නිසා දුක් විඳින්න පුළුවන්.

- ඒ නිසා මේ දන, සීල, භාවනා කියන ක්‍රම තුනෙන් දනය කියන එක පැනෙව්වේ තමන්ට උපභෝග පරිභෝග සම්පත්ති නැති නිසා එන දුක ආවරණය කරන්න.
- සම්පත්ති කොව්වර තිබුණත්, නිරෝගී ආත්මභාවයක් නැති වුණොත් ඒ නිසා දුක එන්න පුළුවන්කම ආවරණය කරනවා සීලයෙන්.

- ඒ දෙකම තිබුණත් කෙලෙස් නිසා එන්න පුළුවන් දුක තියෙනවා, ඒ කෙලෙස් නිසා ඇතිවෙන දුක ආවරණය කරනවා භාවනාවෙන්, ප්‍රඥාවෙන්.

ජීවිතයේ දුක නැතුව ඉන්නවා නම්, දුක නැති කරන්න නම් මෙලොව වේවා, පරලොව වේවා, මේ ක්‍රම තුනම මෙලොවටත් උපකාරයි, පරලොවටත් උපකාරයි. මෙලොවම තියෙන දුක යම් යම් මට්ටමක් යෙදුනම, පුරාණ කර්මයෙන් හටගත්ත විපාකයකින් මේ ජීවිතය තුළත්, අද මේ කරන දන් දීම, සිල් රැකීම, භාවනාවෙන් ඒ තුනෙන්ම රැකවරණයක් ලැබෙනවා. ඒ වගේම සාංසාරික පැවැත්ම තුළදීත් මේ ධර්මතා තුනෙන් ජීවිතයට රැකවරණයක් ලැබෙනවා.

එතකොට අපේ ජීවිතයට හිත පිණිස, යහපත පිණිස පවතින, අර්ථාන්විත විදියට හැසිරෙනවා කියලා කෙනෙක් කියනවා නම්, කෙනෙක් කරනවා නම්, එයාට කරන්න තියෙන්නේ මෙන්න මේ කාරණා තුන යි.

දනය.

එයින් මුලින්ම පෙන්නපු කාරණාව තමයි දන පරමිතාව. දන් දීම. දස පාරමිතා, සම ක්‍රිංශත් පාරමිතා ගත්තොත් බලන්න ඒ පාරමිතා අතර මුලට ම තිච්චේ දන පාරමිතාව යි. දසරාජ ධර්ම ගත්තොත් මුලටම තියෙන්නේ දනය. ඒ වගේම සතර සංග්‍රහ වස්තු ගත්තොත් මුලටම තියෙන්නේ දනය. ත්‍රිවිධ පුණ්‍යකිරියවත්ත ගත්තොත් මුලටම තියෙන්නේ දනය. ඇයි ඒ? මනුස්සයෙක් හැටියට, මනුස්සයෙකුට වඩා උත්තරීතර ගුණදහමක් පුරන කෙනෙක් හැටියට පය ගහලා ලෝකයේ ඉන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ ඕනෑවට වඩා ලෝකය තුළ කිඳු බහින්නේ නැති, මසුරුමල අඩුවෙච්ච මනසකටයි.

රාග, ද්වේශ, මෝහ අධිකව උත්සන්න වුණහම ඒකට කියනවා අපායගාමී මට්ටම කියලා. අපායගාමී රාගය, අපායගාමී ද්වේශය, අපායගාමී මෝහය. අපි ඉස්සෙල්ලා කථා කළා වගේ දේවල් කරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ එබඳු වූ රළු මානසික මට්ටමකයි. පින්වතුනි,

මෙන් මේ රළු ගති ටික සම්පූර්ණයෙන් නො දන්නවා වුණාට මේ දනය කියන එකෙන් අතහරවනවා. දනය කියන එක ලේසි කෙනෙකුට කරන්න බැහැ. යම් තමන් සතු දෙයක් දෙන්න හදන කොට ඒක නො දෙන බවට, නො ගන්න බවට, ඒකේ දෙස් දකින බවට, නො කිරීමේ වටිනාකම ගැන කියන්න හිත ඇතුළේ ඉඳගෙන දහක් කපා තමන්ගේ මනසින්ම තමන්ට කියනවා. එහෙම කියන සිතට ප්‍රතිවිරුද්ධව, කෙලේසයට ප්‍රතිවිරුද්ධව බොහෝම කලාතුරකින් කෙනෙක් තමයි කුසල ධර්ම සිද්ධ කරන්නේ, සිද්ධ වෙන්නේ. ඒකයි ඒකට කුසල කියලා කියන්නේ. කුසල් කියලා කියන්නේ දක්ෂයි කියනවා. අපි කියන්නේ හොඳ කුසලතාවයක් තියෙනවා කියලා. දක්ෂතාවයක්, හැකියාවක්. කුසල් කියන හැම දෙයකම එයා දක්ෂයෙක්.

පින්වතුනි, මේ ලෝකය හරියට මාරයා විසින් මවපු, මංමුළා වැල්වල තියෙන ගෙඩි වගෙයි මේ කාමය. කාමය පරිභෝජනය කළහම මිනිසුන්ට යන එන මං පෙනෙන්නේ නැහැ. යන එන මං තේරෙන්නේ නැහැ. මේ ඔක්කෝම සම්පත්තිය, ඔක්කෝම දේ මේ අවුරුදු පනහ හැට නැත්නම් මේ අවුරුදු සීය දක්වා විතරයි නේද කියන එක පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒක ඇත්ත වෙනවා. ඒක ජීවිතය වෙනවා. ඊට පස්සේ කුසල ධර්ම කරනවා තියා ඒකට ඉඩක් වත් නැහැ.

මේ රළු මානසික මට්ටම නැති කරවනවා දන් දීමෙන්. ඒ නිසා හැමදෙනාම ජීවිතයේ ඉඩ ලැබෙන හැම වෙලාවකම ජීවිතයට පිහිටක්, රැකවරණයක් කර ගන්නවා නම්, තමන් සතු බත්පත හෝ තව කෙනෙකුට නො දී කන්න එපා. නැත්නම් තව කෙනෙක් කන දිහා බලලා අපට සතුටු වෙන්න පුළුවන් නම් බඩගින්න විඳගෙන, ඒක තමයි ලෝකයේ තියෙන ශ්‍රේෂ්ඨකම.

අන්න ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ දීමට සේදූ අත් ඇතිව ඉන්න. මනුෂ්‍ය අපට යමක් තියෙනවා නම් අනෙක් අයටත් ඒක සාධාරණයි කියන තැනකින් හිතන්න කියලා කියනවා මේ නිවන් දකින කෙනාට. ඉතින් මේවා ඉස්සෙල්ලාම මූලික මට්ටම, හිතලා පුද්ගලභාවයෙන්ම ඇති කරගන්න ඕනේ මානසික මට්ටම්. හිතේ ඇතිවෙන ගති වලට ප්‍රතිවිරුද්ධව ඉඳලා දෙන්න අකමැත්ත හිතේ

යෙදෙන කොට ඒ අකමැත්ත හඳුනා ගන්න නම් හොඳට පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන. 'නැහැ, මම උඹව දින්නවා. මම ඔය ගතිය දින්නවා. මම මේක නෙවෙයි, ඕට වඩා දෙනවා. මම මගේ බත් පිගානත් දෙනවා' කියන තැනකින් හිතන්න පුළුවන් නම් ඇතුලේ ඉඳගෙන හැමදම මේ පින්වතුන්ට එරෙහි වෙන්නේ නැහැ. ඒ එරෙහි වෙන කම හුරු කරලා හින්දූ, දෙන්න අකමැතිකම හුරු කරලා හින්දයි මොනවා හරි දෙයක් දෙන්න හදන කොට මනසේ ඒකට තියෙන අකමැතිකම එන්නේ.

ඒ නිසා හැම වෙලාවේම ඒ කෙලේසය අඩු කරලා දුනාදී කුසල ධර්ම සිද්ධ කරගන්න උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'මා භික්ඛවෙ පුඤ්ඤානං භාගිනථ සුඛසෙසනං භික්ඛවෙ අධිවචනං යදිදං පුඤ්ඤානනි' - මහණෙනි, පිනට භයවෙන්නට එපා. පින කියලා කියන්නේ සැපට තව නමක් කියලා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ලෝකය තුළ යම් සැපක් කියලා යමක් තිබේ නම්, සැප විපාකයක් තිබේ නම්, ඒ මේ කුසල ධර්මයන් තුළින්, කුසල ධර්මයන් නිසයි. එයින් ද මේ දුනාදී කුසල ධර්මය බොහෝම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙනවා.

පින්වතුනි, නිවන් දකින එකේ භාගයක් බර උසුලන්නේ දනයෙන් කියලා මේ පින්වතුන් දන්නවා ද? අපි සමහර විටක හිතන්නේ නැහැ අප්‍රමාදී ජීවිතයටත් සුදුසුයි කියලා. ඒක සුදුසුයි, නමුත් අප්‍රමාදීව දුනාදී කුසල ධර්මත් සිද්ධ කළ යුතුයි.

කවද හරි ධර්මය සම්මර්ශනය කිරීමෙන් ලෝකෝත්තර මාර්ගයකට උත්සාහවත් වෙන කොට ඒකේ එළය වෙන්නේ ලෝකෝත්තර ප්‍රතිඵලයක් ලැබෙන එක යි. ඒකට හැකියාවක් නැහැ මනුෂ්‍යයෙක්, දෙවියෙක් වෙලා උත්පත්තිය ලබා දෙන්න. උත්පත්තිය පිණිස පවතින්නේ නැහැ. නමුත් මේ පින්වතුන් දන්නවා ද, මේ පින්වතුන්ට නිවන් දකින්න පුළුවන් මේ වටපිටාව ලබා දුන්නේ මේ පින්වතුන් කළ කුසල ධර්මයට, ලෝකය තුළ කළ දුනාදී කුසල ධර්මයන්ටයි කියලා. දුනාදී කුසල ධර්මයන් තමයි මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක් ලබලා දෙන්නේ.

එතකොට බුද්ධෝත්පාද කාලයක් තියෙන වටපිටාවක සත්පුරුෂ ඇසුර ලබලා දෙන්නේ දන් දීලා නිවන් ප්‍රාර්ථනා කළහම. ඒකේ ප්‍රතිඵලය මොකක් ද? නිවනට උපකාරී වටපිටාව ලැබෙන්නේ දනයෙන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, කිසිම කලෙක ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ කියන අකුසල මූලයකින් මනුෂ්‍යයෙක් දෙවියෙක් උපදින්නේ නැහැ. හැම වෙලාවේම අලෝභ, අදෝස, අමෝහ කියන කුසල මූලයකින් ම යි මනුෂ්‍යයෙක් දෙවියෙක් උපදින්නේ.”

ඉතින් ඒ නිසා දනාදී කුසල ධර්මයන් සිද්ධ කරගන්න උත්සාහවත් වෙන්න.

තව පැත්තකින් ගත්තහම ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ දන්දීම කියලා කියන්නේ හරියට ගිනි ගන්න ගෙයකින් යමක් එළියට විසිකරලා දැනවා වගෙයි කියලා. ගෙයක් ගිනි ගන්න කොට ගේ ඇතුළේ තියෙන වටිනා නො වටිනා, ලොකු කුඩා හැම දෙයක්ම පිවිටිලා, අඵවෙලා ප්‍රයෝජනයට ගන්න බැරි තත්ත්වයට පත්වෙනවා. ඒ ගිනි ගන්න ගේ ඇතුළෙන් යමක් කමක් ජනේලයකින් හරි, දෙරකින් හරි එපිටට විසි කරගත්තොත්, පසුව ඒ පුද්ගලයාට ඉතුරු වෙන්නේ එළියට විසි කරගත්ත දේ විතරයි.

ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ මේ ලෝකයා රැ දවාලේ මොන තරම් දුක් මහත්සියෙන් භෞතික යමක් හරි හම්බ කළා නම්, ගෙවල්දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිළමුදල්, දූදරුවෝ කියලා, මේ හැම දෙයක්ම ජරාව, මහලු බව, මරණය කියන ගින්න අභියස දී ඒ ගින්නට හසුවෙලා, ඒ හරිහම්බ කළ හැමෝටම මේ දේවල් අහිමි වෙනවා ලු. ජරා මරණ නමැති ගින්නට හසුවෙලා, ජරා මරණ ධර්මතා එක්ක ගේ ඇතුළෙයි මේ ඔක්කෝම තියෙන්නේ. ඒ ගින්න අභියස දී ගින්නට හසුවෙලා මේ හම්බ කරපු සියලුම දේ අතහැරෙනවා කියනවා.

යම්කිසි කෙනෙක් ඒ දුක්මහත්සියෙන් හරිහම්බ කරපු දේ දුගීම්ගී යාවකයන් උදෙසා අනුකම්පා බුද්ධියෙන්, ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් උදෙසා පූජා බුද්ධියෙන්, ශ්‍රද්ධා බුද්ධියෙන් පූජා කළොත්, මෙන්න මේ ටික

විතරක් එයාට ඉතුරු වෙනවා, හරියට ගිනිගත්ත ගෙයකින් යමක් එළියට විසිකර ගන්නා වගේ.

ඒ නිසා, කිසිම වෙලාවක දී කුසල ධර්මය අවතක්සේරුකොට හිතන්න එපා. සමහර අය මට ඇහිලා තියෙනවා “කුසල ධර්ම කරන්න එපා, අකුසලයත් *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා*, කුසල ධර්මත් *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා*, අවිද්‍යාව නිසා ඇති කරගන්න කර්ම සසර දික් කරනවා. ඒ නිසා කුසල නො කට යුතුයි.” කියලා.

පින්වතුනි, අපට බුදුරජාණන් වහන්සේට වඩා නුවණ තියෙනවා වෙන්න බැහැ. ඒක අපි තීරණය කරගන්න ඕනේ. අපට සර්වඥතා ඥානය නැහැ. ඊට වඩා වැඩි ප්‍රඥාවක් තියෙන්න බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුදු නුවණට පෙනුණ කාරණා අපට පෙනෙනවා වෙන්න බැහැ. බුදුහාමුදුරුවෝ දැක්කේ අකුසලය විතරයි ජීවිතයට අහිතකර. ඒ නිසා *සබ්බ පාපස්ස අකරණං* කියලා දේශනා කළා. *කුසලස්ස උපසම්පද* - කුසල් කරන්න කියලා දේශනා කළේ කුසලකින් යහපතක් වෙන නිසා. ටිකක් හරි, අබ ඇටයක් තරම් හෝ අවැඩක් ජීවිතයකට වෙනවා නම් ඒක කරන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පැනෙව්වේ නැහැ.

නුවණක් තියෙන කෙනාට කුසලය නෙවෙයි පින්වතුනි, අකුසලයවත් සසර දික් කරන්නේ නැහැ. කුසලය ගැන කවර කථා ද, අකුසලයවත් සසර දික් කරන්නේ නැහැ. අකුසල විතර්කයක් ඇති වුණොත් ඒකේම අනිත්‍ය බලලා, ඒකට ප්‍රතිවිරුද්ධව කුසල සිතක් උපදවලා, එයා ඒ අකුසලයම උපකාර කරගෙන සසරෙන් මිදෙයි.

නමුත් නුවණ නැති කෙනාට නම් නුවණ නැතිකම නිසා, අකුසලයයි කුසලයයි දෙකම නිසා සසර දික් වෙනවා. කුසලයේ නෙවෙයි තියෙන ප්‍රශ්නය, අකුසලයේ නෙවෙයි තියෙන ප්‍රශ්නය, නුවණ නැතිකම හා ඇතිකමයි ප්‍රශ්නේ. නුවණ කියන කාරණාව නැති කෙනාට සසර දිගයි.

දීසා ජාගරනො රනති,
 දීසං සන්නස්ස යොජනං.
 දීසො බාලානං සංසාරො
 සඤ්ඤමං අවිජානනං -

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා නින්ද නො යන කෙනාට රැ ගොඩාක් දිගයි වගේ තේරෙනවා ලු. වෙහෙස දූනෙන කොට යොදුන ගොඩාක් දිගයි වගේ තේරෙනවා ලු. ඒ වගේ

දීසො බාලානං සංසාරො
 සඤ්ඤමං අවිජානනං -

සද්ධර්මය නො දන්නා වූ බාලයාට සසර ගොඩාක් දිගයි කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. කුසලය නිසා සසර දික්වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කොහේවත් දේශනා කළේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සද්ධර්මය නො දන්නා අනුවණ කමටයි සසර දික්වෙන්නේ කියන කාරණාව යි.

ඒ නිසා ලෝකයාගේ වචනය ගන්න එපා. මම ඔතනදි මතක් කළේ ධර්මයේ ඇතුල් පැත්ත හිතන්න නුවණ නැති වුණොත් ඒ මෝඩකමට කියන කථා තවම අපේ මනස මෝඩ නිසා පිළිගන්න පුළුවන්කම තියෙන කම තියෙන නිස යි. ඒ නිසා කුසලය කියන එක ජීවිතයට කවදවත් හානියක් වෙන, හානියක් කරන දෙයක් නෙවෙයි. කුසලය කියන එකට පසුබට වෙන්නට එපා. මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිතයකට රැකවරණය ලැබෙන්නේ කුසලයකින් ම යි කියන කාරණාව ගන්න.

බොහෝ දේ එපා, අපි නො සිතුවාට අපේ ජීවිතයට ඔප්පු කරලා පෙන්නලා තියෙයි. මේ පින්වතුන් ඕනේ තරම් ඔය ඇස් දෙකෙන් ජීවමානව දෑකලා ඇති මහා විමාන වගේ, මාළිගා වගේ මහා විශාල ගෙවල්දෙරවල් වලට හිමිකාර වුනු මහා ධනවතුන්. ඒ වගේම එදිනෙද ජීවිතයේ ජීවත්වෙන්න වටපිටාවක්වක් නැති, ඉන්න තැනක් නැති, පොල්අතු සෙවිලි කළ, කටුමැටි පැළවල් දෑකලා ඇති. අපි නො සිතුවාට, අපට නිහඬව ඒ දේවල් වලින් හොඳ ධර්ම දේශනාවක් කරනවා.

අපි ලෝකය තුළ පුද්ගලභාවයෙන් රණ්ඩු කරනවා, 'නිර්ධන පන්තිය, ධනපති පන්තිය' කියලා. නමුත් නිර්ධන පන්තිය, ධනවත් පන්තිය නෙවෙයි, ඒක එහෙම වුණේ කොහොමද කියන කාරණාවක් තියෙනවා. ඕකෙන් කියනවා පින්වතුනි කුසල, අකුසලයන්ගේ හේදය. 'කුසල් කළ කෙනෙකුගේ ජීවිතය මෙන්න මේ වගෙයි' කියලා දකින්න කියන එක මේ පින්වතුන්ට නො කියා කියනවා. 'දුනාදී කුසල ධර්ම නො කළ එකක විපාකය අද මම මේ විදියට විදිනවා, මේක දකින්න' කියලා මේ ලෝකයේ හැම කෙනෙක්ම අපට නිහඬව ධර්ම දේශනා කරනවා.

මේ පින්වතුන්ට යන කොට හිතන්න දේවල් බොහෝ ධර්මතාවයකින් තියෙයි. ඉතින් මහා ධනවතුන්, නිර්ධනය කියන එකෙන් අපට පෙන්වනවා, 'දුනාදී කුසල ධර්ම කළ කෙනාගේ ජීවිතය මතු මෙන්න මෙහෙමයි, දුනාදී කුසල ධර්ම කරන්න බැරි වුණොත් හෙට දවසේ ඔබේ චරිතය, ඔබේ ආත්මභාවය, ඔබලාගේ ගෙදර මෙන්න මෙහෙමයි මනුස්සයෙක් වුණොත්. දුනාදී කුසල ධර්ම කරනවා නම් ඔබට හෙට දවසේදී ලැබෙන ගෙදර මෙන්න මෙහෙමයි' කියලා වටපිටාව අපට කියනවා. වටපිටාව පෙන්වනවා. ඇයි අපි කුසලය කියන එක අවශ්‍ය නැහැ කියන්නේ? ඕනේ නැහැ කියන්නේ? කුසලය කියන එක ඕනේ නැත්තේ නැහැ, ඕනේ.

ඒ නිසා කුසලය කියන ධර්මතාවය පූර්ණ වශයෙන් සිද්ධ කරන මුල්ම කාරණාව තමයි දනය කියන කාරණාව. ඒක ජීවිතයෙන් හද ගන්න කියන එක මතක් කරනවා.

මේ කුසලය කියන එක ජීවිතයකට මොන තරම් වටිනවා ද, කුසලයක් ජීවිතයට මොන තරම් උපකාර ද කියන කාරණාව අතීතයේ හිටිය සත්පුරුෂයෝ පවා දැනගෙන හිටියා. ඒ නිසා ඒ අය කුසල ධර්ම කරන්න නිමිති හොය හොයා හිටියා. *යං කිඤ්චාරම්මණං කතා දජ්ජා දනං අමච්ඡරි* - නොමසුරු පුද්ගලයා කුමන හෝ අරමුණක් වූට් දේක වූට් අරමුණක් ඇති එයාට ටක් ගාලා දුනාදී කුසල කමියක් කරන්න.

ඕකට හොඳ කතාවක් තියෙනවා : බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ ඉන්නා කාලයේ බුදුරජාණන් වහන්සේට උපස්ථාන කරපු අග්‍ර උපස්ථායක තුමා තමයි අනේපිඬු සිටු තුමා. මේ අනේපිඬු සිටු තුමාගේ හිටියා මිනිපිරියක්. දරුවෙක් ගේ දරුවෙක්. මේ මිනිපිරිය දවසක් ගේ ඇතුලේ සෙල්ලම් කර කර ඉන්න ගමන් කුස්සිය පැත්තට ගියා. යනකොට කුස්සියේ වැඩ කරන කුස්සි අම්මා පිටිවලින් කෑමක් හද හද ඉන්නවා. මේ පුංචි දරුවා ඒ දිහා බලාගෙන ඉන්නකොට ආදරේ හිතිලා අර කුස්සි අම්මා මොකද කළේ, පිටිවලින් පොඩි බෝනික්කෙක් හදලා දුන්නා. මේ පොඩි දරුවා ‘දුව’ යන සංඥ ඇතුළු කොට්ටයේ තියාගෙන අර පිටි බෝනික්කා නලව නලවා ඉන්නවා. ඉතින් වඩාගෙනත් ඉන්නවා. හදිස්සියේ අතපසුවීමකින් පිටි බෝනික්කා වැටිලා කැඩුණා.

මේ ළමයා, ‘මගේ දුව මැරුණා, මගේ දුව මැරුණා’ කියලා අඬන්න ගත්තා. ගෙදර කිසි කෙනෙකුටත් නවත්තගන්න බෑ. අනේපිඬු සිටුතුමා මොකද කරන්නේ. මිනිපිරියට කිව්වා වඩාගෙන, ‘හා පුතේ අඬන්න එපා. අපි ඔයාගේ මැරීම් දුව වෙනුවෙන් දනයක් දෙමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ මහා සංඝරත්නය ගෙදරට වඩම්මලා, දුව එන්නකො මා එක්කලා බුදුරජාණන් වහන්සේට ආරාධනා කරන්න’ කිව්වහම ළමයා ඇඬීම නැවැත්වුවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉන්න තැනට ගියා අනේපිඬු සිටුතුමා මිනිපිරියක් එක්ක. ගිහිල්ලා කියනවා. ‘ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මේ දරුවාගේ පිටිබි ධිතිකාව හදිස්සියේ මැරුණා. ඉතින් එයාට පින් සිද්ධ වෙන්න අපේ ගෙදර දනයක් දෙන්න ඕන. හෙට දවසෙදි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ මහා සංඝරත්නය අපේ ගෙරට දනයට වඩන සේක්වා’ කියලා ආරාධනා කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිහඬව ඉවසුවා.

ඉතින් ගෙදර ප්‍රණීත වූ කෑම බීම බොහෝ හදලා දනය පිළියෙල කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහා සංඝරත්නයත් එක්ක නිවෙසට වැඩියා. වැඩියාට පස්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ මහාසංඝරත්නයට ප්‍රණීත ආහාර පාන වළඳවලා, ඒ වගේ ම පිරිකර

පූජා කරලා, පින්කම බොහෝ ම සරුවට කරලා, මිය ගිය පිට්ටි ධීවිකාවටත් පින් අනුමෝදන් කලා. දෙවෙනි දවසෙන් ආරාධනා කලා. මෙහෙම අනේපිඩු සිටුතුමාගේ ගෙදර මාසයක් මියගිය පිට්ටි ධීවිකාව වෙනුවෙන් දන් දුන්නා කියලා සඳහන් වෙනවා.

ඉතින් මේ මාසය පුරාවට ම කොසොල් රජ්ජුරුවන්ගේ රජ මාලිගාවට හිඤ්ඤන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතයේ වැඩියේ නැහැ. කොසොල් රජ්ජුරුවෝ අහලා බැළුවා ඇයි කියලා. බලනකොට මේ පිට්ටි ධීවිකාවට පින් දෙන්න අනේපිඩු සිටුතුමා දනයක් දීලා. කොසොල් රජ්ජුරුවෝ හිතුවා, 'හරි. ඒ අනේපිඩු සිටුතුමා ගේ මිනිපිරියගේ මිය ගිය පිට්ටි ධීවිකාවට පින් පිණිස මාත් දන් දෙනවා මාසයක්' කියලා, කොසොල් රජ්ජුරුවොත් මාසයක් දන් දුන්නා.

නගර වැසියෝ කල්පනා කලා දන් මාස දෙකකින් හිඤ්ඤන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතයේ වැඩියේ නැහැ. ඇයි? බලනකොට මේ කතාව ආරංචි වුනා. කට්ටිය කතා වෙලා, 'අපිත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ මහා සංඝරත්නයට දන් දෙනවා මේ පිට්ටි ධීවිකාවට පින් පිණිස' කියලා. නගර මධ්‍යයේ මහ විශාල මණ්ඩපයක් කරවලා ඒක සරසලා ධජ පතාකයන් හිටවලා. සුවඳ විළවුන් අතුරලා. මහා දනයක් කලා.

පින්වතුන්ට හිතෙනව ද, එදා හිටපු අයට සවේනණික, අවේනණික වස්තු තෝරාගන්න බැරිකමක් තිබුණා කියලා. නෑ ඒ අය අපිට වඩා හොඳට සවේනණික අවේනණික වස්තු තේරුම් ගත්තා. මිය ගිය පිට්ටි ධීවිකාවට පින් අනුමෝදන් කරන්න කියලා හරි පින් කරන්න ගියාම කාට ද පින් සිද්ධ වෙන්නේ? තමන්ට බව දැනගෙන හිටියා. කුසලයක වටිනාකම දැනගෙන හිටියා.

යං කිඤ්චාරම්මණං කඤ්චා දජ්ජා දනං අමච්ඡරි - නො මසුරු පුද්ගලයා කුමන හෝ අරමුණක් අරමුණු කරගෙන දනාදී කුසල ධර්ම සිද්ධ කරනවා. දරුවාගේ විවාහය කියලා හරි, උපන් දිනය කියලා හරි, මගුල්ගෙදරක් කියලා හරි, මළගෙදරක් කියලා හරි, කුමක් හෝ අරමුණු කරගෙන එයාට ඔතේ හැම වෙලාවේම ජීවිතයට කුසල ධර්ම කරගන්න

නිමිත්තකුයි එයා හොය හොයා යන්නේ. කුමන හෝ නිමිත්තක් ආපු ගමන් ඒක උදව් කරගෙන කුසල ධර්මයක් කරනවා.

අතීත උත්තමයෝ දැනගෙන හිටියා සම්පත්තිය කියන එක අතින් අතට මාරුවෙන කාසියක් වගෙයි කියලා. අද දවසේ අපි ගාව තියෙන මේ සම්පත්ති හෙට දවසේ තව කෙනෙක් ගාව. ඊ ගාව දවසේ තව කෙනෙක් ගාව. නමුත් ඒගොල්ලෝ දැනගෙන හිටියා තමන් අතට ආපු වෙලාවේ මෙකෙන් තමන් වැඩක් අරගෙන මිසක අත්හරින්න හොඳ නැහැ. මේ පින්වතුන් 'මගේ, මගේ' කියලා හම්බකරන දේවල් පෙට්ටියක දලා තියාගන්න, රැස්කරලා ගෙදර තියාගන්න, ගොඩගහගෙන කොච්චර කල් තියාගන්න පුළුවන් වෙයි ද? අවුරුදු සියක් ඔනේ නම් තියාගනියි. ඊටපස්සේ ඔවා අනිත් අය අතට පත්වෙනවා.

තමන් ගාවට ආපු දේ තමන්ගේ ජීවිතයට අර්ථයක් සිද්ධ කර නො ගෙන, වැඩක් සිද්ධ කර නො ගෙන, යවන්න එපා කියන එක මතක් කරනවා.

ඒ නිසා මේ දහමෙන් ජීවිතයට බොහෝම වටිනා අර්ථයක් ලැබෙයි. දන් දුන්නහම ඒ දන් දුන්න නිසා එයා යම් තැනක උපදියි නම් දෙවියෙක් වෙලා, දෙවියෙක් වුවත් මහේශාකාශ වටපිටාවකින් යුක්ත, මහත් වූ විමන්වලට අධිපති මහේශාකාශ දෙවියෙක් වෙලා උපදිනවා. දන් දෙන කෙනා මනුෂ්‍ය ලෝකයේ උපදියි නම්, රාජරාජ මහාමාත්‍යයින්ගේ මහේශාකාශ මහාසාර කුලයක ම යි උපදින්නේ. හීන තැනක උපදින්නේ නැහැ. ඒ නිසා දනාදී කුසල ධර්ම නිතරම කළ යුතුයි.

සීලය.

★ ඊළඟට සිල් ද රැකිය යුතුයි. ඇයි ඒ? අපි කියමු කෙනෙක් නිතරම දන් දෙනවා. පින් කරනවා, හැබැයි සිල් රකින්නේ නැහැ. දන් දුන්න නිසා මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා උපදිනවා. මහත් භෝග ඇති කුලයක, මහාසාර කුලයක, මහේශාකාශ කුලයක මහා විශාල භෝග ස්කන්ධයකට

හිමි කාරයෙක්ව උපදිනවා. හැබැයි එයා සිල් රැක්කේ නැහැ. සතුන් මරනවා. දනුත් දෙනවා, නමුත් සතුන් මරනවා. එතකොට මහේශාකා කුලයක උපදිනවා, අඩු ආයුෂයෙන්ම මැරෙනවා. මේ පින්වතුන් මහා ධනවත් පවුල් වල ඉපදුණු දරුවෝ අඩු වයසින් මැරෙනවා දැකලා තියෙනවා. අර දනයට මහා සම්පත්තියක් ලැබුණාට ඒකෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැහැ. මොකද ඒ? සතුන් මරලා, ජීවිත හානි කරලා තියෙන නිසා අල්පායුෂ්කයි. අඩු වයසින් මැරෙනවා. එතකොට අර දන දුන්න එකෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැහැ.

★ මහා විශාල ධන ස්කන්ධයකට හිමිකාරයෙක් වෙලා දන් දුන්න නිසා උපදිනවා. හැබැයි එයා සිල් රැකලා නැහැ. එයා හොරකම් කරලා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? තමන්ට ලැබුණු අර භවභෝග සම්පත් රජුන්ගෙන් හෝ, හොරුන්ගෙන් හෝ ගින්නෙන් හෝ ජලයෙන් හෝ කුමන හෝ විදියකින් විනාශවෙලා යනවා. හරියට හොරු ගෙනිව්වා වගේ වෙනවා. එතකොටත් අර දනාදී කුසල ධර්මයෙන් ලැබුණු ඵලය විදින්න පුළුවන් ද? බැහැ.

★ කෙනෙක් හොඳට දනාදී කුසල ධර්ම සිද්ධ කරනවා. නමුත් සිල් රැකලා නැහැ. කාමයේ වරදවා හැසිරෙනවා. බොහෝම ධනවත් කුලයක උපදිනවා. හැබැයි ස්ත්‍රී ආත්මභාවයටත් නැති, පුරුෂ ආත්මභාවයටත් නැතුවයි උපදින්නේ. ඉතින් ඒත් අර සම්පත්තියෙන් වැඩ ගන්න පුළුවන් ද? බැහැ.

★ කෙනෙක් හොඳට දනාදී කුසල ධර්ම කරනවා. නමුත් සිල් රකින්නේ නැහැ, බොරු කියනවා. මෙයා මහා විශාල ධන ස්කන්ධයකට හිමිකාරයෙක් වෙලා උපදිනවා. මෙයාගේ වචනය කිසි කෙනෙක් ගණන් ගන්නේ නැහැ. වචනයේ තේජසක් නැහැ. දූෂිත ස්වභාවයක් මෙයාගේ වචනය අදහන්නේ නැහැ. දූරුවෙක්වත් මෙයාගේ වචනයට කීකරු නැහැ. අකීකරුයි. එතකොට කිසිම දෙයක් කරන්න ගියහම මෙයාගේ වචනයේ තේජසක් නැහැ. වචනය පිළිගන්නේ නැහැ. අනිත් කට්ටිය වචනය අදහන්නේ නැහැ. ඒ වචනයට බය නැහැ. වචනයේ තේජසක් නැහැ. ඒ විතරකුත් නෙවෙයි, කිසිම කාලයක දී නො කළ වරදකට අධිකරණයකට ගෙනිව්වොත්

තමන් නිර්දෝෂී වුණාට නිර්දෝෂී බව ඔප්පු කරගන්න බැහැ. අනිත් අයව බොරුවෙන් රැවැට්ටුවා වගේම තමන්ව බොරුවෙන් රවට්ටනවා. තමන් මොන තරම් නිර්දෝෂී වුණත්, නිර්දෝෂී බව ඔප්පු කරගන්න බැරුව බොරු වරදකට වැරදි කාරයෙක් වෙලා බොහෝ කාලයක් දුක් විදින හිරේ වැටෙන්න වෙනවා. මොකක් නිසාද මේ? සිල් රැක්කේ නැති නිසා යි.

★ දනාදී කුසල ධර්ම සිද්ධ කළත්, සිල් රැක්කේ නැත්නම් නිරෝගී පැවැත්මක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. හොඳට දන් දෙනවා නමුත් සිල් රකින්නේ නැහැ. රහමෙර පානය කරනවා. සුරා පානය කරනවා. රහමෙර පානය කරන එකෙන්, සුරා පානය කරන එකෙන් කරන්නේ මොකක්ද? මේ හැම දෙයක්ම ප්‍රශ්න, කරදර, අමතක වෙලා ඉන්න තියෙනවා නම් හොඳයි කියලා නේද? ඒ මේ තියෙන දේවල්, තියෙන මට්ටම මතක නොහිටිනවා නම් හොඳයි කියලා නේ ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ? ඒකට එයාගේ කැමැත්තට අනුව ලැබෙන්නේ මොකක්ද කියලා දන්නවාද? කිසිම දෙයක් මතක හිටින්නේ නැති, මතක තියාගන්න බැරි මන්දබුද්ධික භාවයෙන් උපදිනවා.

මේ පින්වතුන් දැකලා ඇති මහා විශාල ධනස්කන්ධයකට හිමිකාරයෙක්ව උපදින පවුල් වල මන්දබුද්ධික ළමයි. දැකලා නැත් ද, අහලා නැත් ද? තියෙනවා. ඇයි එහෙම වෙන්නේ. ඒ අය සුරා පානය කරලා ප්‍රාර්ථනා කළා, 'මේ වගේ මතක නොහිටිනවා නම්, මේ කිසිම දෙයක් මතක තියාගන්න බැරි මට්ටමක් තියෙනවා නම් හොඳයි' කියලා ක්‍රියාව තුළින් ප්‍රාර්ථනා කරලා තියෙනවා. වචනයෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවාට වඩා කයින් කරලා, ප්‍රාර්ථනා කරන එකේ බලය වැඩියි. ඒ නිසා ඒ විදියට වැටෙනවා.

කට්ටි කෙළ ටිකවත් රඳවා ගන්න බැරි මට්ටමට කියනවා 'කෙළතොඵවා' කියලා. කිසිම දෙයක් මතක හිටින්නේ මට්ටමට කියනවා 'මොන්ගල්' කියලා. මෙන්න මේ වගේ ආත්මභාවයන් තමා ඇති වෙන්නේ.

අපි අරක දැක්කහාම පව්, අසරණයෙක් කියලා හිතුවාට එයාගේ කර්ම පැත්ත ගත්තහම එයා අහිංසක නැහැ, හිංසකයි. එයාගේ කර්ම පැත්ත දුක් සහිතයි. අපට එයාගේ විපාකය දැක්කහාම හිතෙන්නේ පව් කියලා. නමුත් එයාගේ කර්ම පැත්ත දැක්කහාම හරි රළුයි. අර සතාට වද දීපු මනුස්සයා දිහා බලන්න. එයාගේ කර්මය මොන තරම් සැර ද? මොන තරම් පරුෂ ද? ඊළඟ ආත්මයේදී එයාගේ කට ඇරිලා එල්ලිලා ඉන්නවා දැක්කොත් අපිට දුක හිතෙයි හරි අසරණයි, අහිංසකයි කියලා. අසරණයි, අහිංසක නැහැ. එයාගේ ජීවිතය හිංසකයි.

ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මයේ සඳහන් කරන්නේ -

*මධුවා මඤ්ඤති බාලො,
යාව පාපං න පච්චති.
යද ව පච්චති පාපං,
අථ බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති. -*

යම්තාක් පව් එල නො දෙයි ද, ඒ තාක් කරන දේ අකුසලය මිහිරි වගේ හිතෙනවා. යම් දවසක පව් එල දෙයි ද, එයාට බාලයා දුකට පත් වෙලා අපට පෙනෙන්නේ ඒ නිසා. අපි රහමෙර පානය කරනවා, කරන කොට හරි මිහිරියි, නමුත් ඒක විපාක දෙන්න ගත්ත දවසට බොහෝ කාලයක් දුකට පත්වෙනවා.

ඒ නිසා බොහෝම ශුද්ධාවෙන්, බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වාට නෙවෙයි, තමන්ගේ නිරෝගී ආත්මභාවයන් මේ සීලයෙන් අර්ථ දක්වන්නේ. ජීවිතයකට සීලය කියන්නේ වර්ණයක්. සීලය කියන්නේ වස්ත්‍රයක් වගෙයි කියනවා. මේ ශරීරය වහගන්න, අලංකාර කරන වස්ත්‍රයක් වගෙයි කියනවා සීලය. ඒ නිසා දනාදී කුසල ධර්ම කරන්න. සිල් රකින්න.

- ▲ එතකොට මේ පින්වතුන් දනාදී කුසල ධර්ම කළ නිසා භවභෝග සම්පත් ඇති මහේශාකාශ මහාසාර පවුලක උපදියි.
- ▲ ඒ වගේම සිල් රැකපු නිසා නිරෝගී ආත්මභාවයකුත් ලැබෙයි.
- ▲ දීර්ඝායුෂ්කයි,
- ▲ තමන්ගේ අකමැත්තෙන් දෑසිදස්කම්කරුවෙකුටවත් තියෙන දෙයක් ගන්න බැහැ.

- ▲ හොඳ මහා පෞරුෂත්වයකින් යුක්ත ආත්මභාවයක් තියෙයි,
- ▲ හොඳ තේජාන්විත වචනයක් තියෙයි.
- ▲ ඒ වගේම ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන්, ස්ථානයට උචිත නුවණින් කටයුතු කිරීමේ හැකියාවෙන් යුක්ත මානසික මට්ටමක් ඇති නිරෝගී ආත්මභාවයකුත් ලැබෙයි.

මෙන්න මේ ටික සපයාගන්නයි මේ පින්වතුන්ට තියෙන්නේ. ඔය ටික කවදවත් ලබාගන්න බැහැ දනයටයි, භාවනාවටයි. එතකොට කෙනෙක් දන් දුන්නහම, සිල් රැක්කහම එයාට ලැබෙනවා උපභෝග පරිභෝග සම්පත්ති සහ නිරෝගී ආත්ම භාවයක්.

භාවනාව.

ඊට පස්සේ තව කාරණාවක් තියෙයි *භාවනාමය ප්‍රඤ්ඤාකිරිය වසු.* අපේ ජීවිතයේ භාවනාමය ප්‍රඥාව හුරු කරලා තියෙන්නත් ඕනේ. එහෙම නො තිබුණොත් මොකක්ද දෝෂය? පෙර කුසලයට, දනාදි කුසල කර්මයෙන් ලැබුණු සම්පත්ති, සීලාදී කුසල ධර්මයෙන් ලැබුණු ආත්මභාවයේ දෙස් පෙනෙන්නේ නැහැ. ආදීනව පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒවා ද නැතිවෙන, වෙනස්වෙන, විනාශවෙන ධර්මතාවයක් කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ. මේවා කුසලය නමැති හේතුවකට උපන්න දෙයක් කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ. එයාගේ හිතේ මේ වස්තුව, මේ ධනය 'මගේ' ම යි කියලා. මේ ආත්මභාවය, මේ නිරෝගීකම 'මම' ම වෙලා, 'මගේ' ම වෙලා. ඒ හේතුවෙන් තමන් උසස් කරලා දකිනවා. අනුන් පහත් කරලා දකිනවා. ඒ හේතුවෙන් ලෝභය, මානස, මෝහය ආදී අකුසල ධර්ම ඇති කරගෙන ආලෝකයෙන් අඳුරට යන ජීවිතයක් නිර්මාණය කර ගන්නවා. ප්‍රඥාව නැති වුණොත් ආලෝකයෙන් අඳුරට යනවා. පෙර ජීවිතයකදී දනාදි කුසල ධර්ම කළ එක, සීලාදී කුසල ධර්ම කළ නිසා ආලෝකමත්. ඒ නිසා බොහෝම සැපසහගත වටපිටාවක් ලැබුණා. දැන් ඒකේ දෙස් නො දන්නා නිසා, දෙස් නො දකින නිසා, දෙස් නො පෙනෙන නිසා එයා ඒ වස්තු 'මම' ම කරගෙන, 'මගේ' ම කරගෙන, ඒ තුළින් නැවත ප්‍රමාදයට, මදයට පත්වෙලා අකුසල කර්ම කරලා දුගතියකට යනවා භාවනාමය ප්‍රඥාව හුරු නො කළ නිසා. ආයෙත් සතර අපායට යනවා. සම්පත්තියෙන් විපත්තිය ට යි ආයි යන්නේ.

කෙනෙක් භාවනාමය ප්‍රඥාව හුරු කරලා තිබුණොත්, එයා මේ ලෝකය තුළ සම්පත්ති උපදවාගෙන ඒකම සම්පත්තියක් කර ගන්නවා ප්‍රඥාවෙන් තමන්ට විමුක්තිය පිණිස. උපමාවක් කළොත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ සිටිය අනේපිඬු සිටුතුමා, විශාඛා උපාසිකාව වගේ අය දකින්න. ඒ අය තරම් ධනවත් අය එදා හිටියේ නැහැ. ඒ අයට තිබුණු ධනය මෙන්ම මෙව්වරයි කියලා කියන්න බැහැ. මහා විශාල ධනස්කන්ධයකට හිමිකාරයෙක්ව, මහා විශාල නිරෝගී ආත්මභාවයක් ඇතුළු හිටියේ. විශාඛා උපාසිකාව අවුරුදු එකසියවිස්සක් ගෙවලා මිනිබිරියටත් වඩා තරුණයි ලු. ඒ තරම් නිරෝගී ආත්මභාවයක් තිබුණා.

නමුත් ඒ වස්තුව, ඒ ආත්මභාවය ඒගොල්ලන්ව දුගතියකට අරගෙන ගියේ නැහැ. අරගෙන නො ගියේ ඇයි කියලා දන්නවා ද? සසරේදී භාවනාමය ප්‍රඥාව හුරු කරලා තිබුණ හින්දා. ඒ වස්තුව තමන්ටත් අනුන්ටත් බොහෝ උපකාරී පිණිස, ප්‍රයෝජනය පිණිස යොදවලා, ඒ වගේම සාංසාරික විමුක්තියකුත් හදගන්න ඒ ගොල්ලන්ට පුළුවන් වුණා. ඒ ගොල්ලන්ගේ ජීවිතය ආලෝකයෙන් ආලෝකයටම ගියා. අර්ථයෙන් අර්ථයක්ම උපදවා ගත්තා මිසක අනර්ථයක් කරගත්තේ, අඳුරට ගියේ නැහැ.

හැබැයි හොඳට තේරුම් ගන්න ඕනේ ඒ ගොල්ලන්ගේ ජීවිතය ආලෝකයෙන් ආලෝකයට, අර්ථයෙන් අර්ථයට ගියේ භාවනාමය ප්‍රඥාව නිසයි. භාවනාමය ප්‍රඥාව නැතුව ලෝකයේ දනයකින්, සීලයකින් ලැබෙන ආනිසංස හරිම භයානකයි. හරියට දෑලිපිහියක් පුංචි දරුවෙකුගේ අතට දුන්නා වගේ. අවුරුදු සීයකට දෙසීකට මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ආත්මභාවයක සැප ලැබුණාට ඒක උදව් කරගෙන එයා කල්ප ගණනක් දුක් විඳින්නෙක් වෙනවා. ඉතින් ජීවිතය නැවත දුකට හරවන්නේ නැතුව සැපයෙන්ම, අර්ථයකින්ම අවසන් කරනවා කියන කාරණාව වෙන්නේ භාවනාමය ප්‍රඥාව හුරු කරලා තිබුණොත් විතරයි. ඒ නිසයි භාවනාව කියන කාරණාව අපේ ජීවිතයට අදාළ වෙන්නේ. අවශ්‍ය වෙන්නේ.

පින්වතුනි, මෙතන තියෙන දෙය තමයි සසරේ ගතිය අපට හිතාගන්න බැරි කමයි. මේ භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් අපි කරන්නේ මොකක්ද කියලා තව පැත්තකින් බැලුවොත් :

භාවනාමය ප්‍රඥාව කියන කොට භාවනාව කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා (1) සමථ භාවනා සහ (2) විදර්ශනා භාවනා කියලා. (මම ඒ ටික කියලා දෙන්නම් ටිකක්.)

නමුත් මේ සමථ භාවනා සහ විදර්ශනා භාවනා කියන දෙක කරන්නේ එක අර්ථයක් බලාගෙන යි. මොකක්ද? *තණ්හා නිරෝධො නිබ්බාණං* - තණ්හාවගේ නැතිකමයි නිවන, තණ්හා නිරෝධය බලාගෙනයි. තණ්හා නිරෝධය කියන කොට මේ පින්වතුන් දකින්න මේ දූනෙන, ඇහැට දකින කොට ඇතිවෙන රූප තණ්හාව නෙවෙයි.

මේ තණ්හාව හඳුනා ගන්න ක්‍රම දෙකක් තියෙනවා. තණ්හාව තියනවා සමුද්චාර තණ්හාව සහ වට්ටමූලික තණ්හාව කියලා.

● සමුද්චාර තණ්හාව කියන එක නැතිවෙනවා සමථයෙන්. සමුද්චාර තණ්හාව කියලා කියන්නේ ඇහෙන් රූපයක් බලන කොට ඇතිකර ගන්න තණ්හාව රූප තණ්හාව. කණෙන් ශබ්දයක් අහන කොට ඇතිකර ගන්න තණ්හාව ශබ්ද තණ්හාව. ගැඹුරු තණ්හා, රස තණ්හා, පොට්ටිබිබ තණ්හා, ධම්ම තණ්හා කියලා අරමුණක් අරමුණක් ගානේ ඇතිවෙන තණ්හාවට කියනවා සමුද්චාර තණ්හාව කියලා. ඔය තණ්හාව අඩු වෙනවා සමථයෙන්. සමථ කමටහන් තියෙන්නේ සමුද්චාර තණ්හාව අඩු කරන්න. නමුත් ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ඔය තණ්හාවේ නෙවෙයි.

● වට්ටමූලික තණ්හාව: ඔය තණ්හාව උපකාර වෙලා තණ්හා අනුශයේ අනුග්‍රහය ලබලා ඇතිවෙන වට්ටමූලික තණ්හාව කියලා තියෙනවා. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා - මේ තණ්හාව තමයි විදර්ශනාවෙන් අයින් වෙන්නේ. අපි මොන විදියට සමථ භාවනා සහ විදර්ශනා භාවනා කියලා මෙහෙත් ගියත් අන්තිමට කෙරිලා තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධයෝ පිරිසිඳ දකින්න දකින්න තණ්හාව අඩුකරන

එක. එතකොට මෙන්න මේ තණ්හාව කියන එක ඉස්සෙල්ලා තමන්ගේ මනසේ තේරුම් ගන්න ඕනේ. එතකොට තමන් සසරින් මිදීමට දැන් පත්වෙනවාද නැත්ද කියලා තමන්ගේ මනසේ තියෙන ගතිය බල බලා තමන්ට ගොඩ යන්න පුළුවන්. ඒ වගේම සසරේ ඇතිවෙන ගතියත් තමන්ට තේරුම් ගන්න පුළුවන්.

මම ඉස්සෙල්ලා වට්ටමුලික තණ්හාව, නැත්නම් කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියන ටික අර්ථ දක්වලා කෙටි කරලා, කැටි කරලා අර්ථයකින් අපේ ජීවිතයෙන් පෙන්වන්නම්. දැන් අරමුණක් අරමුණක් ගානේ ඇතිවෙන තණ්හාව නෙවෙයි, රූපයක් බලන කොට බොහොම කැමතියි, ශබ්දයක් අහන කොට කැමැත්ත එනවා. ඇතිවෙලා නැතිවෙනවා අරමුණත් එක්ක. ඒක නෙවෙයි. ජීවිතයේ පිහිටි අර්ථයකින් තියෙනවා අපේ තණ්හාවක්. පිහිටි අර්ථයකින් කියලා කියන්නේ මෙහෙම ගත්තොත් - දැන් මේ පින්වතුන් ජීවිතයේ ගන්න දරුවන්ට, දෙමව්පියන්ට, ඥාතීන්ට, ගේදෙර වස්තු කියලා ප්‍රකට නැහැ මේ පින්වතුන්ට, නමුත් මේ දේවල් දලා යන්න බැරි කමකින්, මේ දේවල් මගේ ම වෙච්ච කමකින් මනසේ මේ පින්වතුන්ට මෙන්න මේ තැන කියලා අර්ථ දක්වන්න බැරි අරමුණකින් අරමුණකට විතරක් විස්තර කරන්න බැරි, නමුත් මනසේ භාත්පසක බැඳිව්ව කමක් තියෙනවා කියලා පෙනෙනවාද? දැන් මේ පින්වතුන්ට, 'අද මෙහෙමම ඔක්කෝම මහණ වෙමු' කිව්වොත් පුළුවන්ද? බැහැ. ඇයි බැරි? ඔන්න ඔතන තියෙන ගතියට. මොකද මේ පින්වතුන්ට තියෙනවා යම් සංයෝජනයක්, වටපිටාවක්, වගකීමක් කියලා එකක්. 'මට බැහැ දරුවෝ ඉන්නවා, ගෙවල් තියෙනවා', කියලා තියෙයි. ඔක මෙන්න මේ තැනයි, මෙන්න මේ අරමුණු අරමුණු වලටයි තියෙන්නේ කියලා තැනක් පෙන්නන්න බැහැ. එකින් එක ගවේෂණය කරලා බැලුවොත් පෙන්නන්න තැනක් නැහැ. නමුත් සමස්ථයක් වශයෙන්ම තියෙනවා මනසේ යම් බැඳීමක්, ඇලීමක් කියන ගතියක්.

ඊළඟට මේ දේවල් ඇත්තම වෙච්ච කම, මගේම වෙච්ච කම - දැන් අද මේ දරුවාම වෙලා, හෙට දරුවාම වෙලා ඇඳිලා ගිහිල්ලා තියෙන කම, මේ අම්මා තාත්තාම වෙලා ඒකට ඇලිලා, බැඳිලා ගිහිල්ලා

තියෙන කම, මේ වස්තු මගේම වෙලා තියෙන කම ගන්න. අද අපි ඔය කෙල්ස සාධාරණීකරගෙන ඉන්නේ දරුවන්ට දෙමව්පියෝ ආදරය වෙන්න එපැයි, දෙමව්පියන්ට දරුවෝ ආදරය වෙන්න එපැයි කියන තැනකින්. නමුත් මේ සිද්ධිය දිහා බලන්න. ඇත්තටම දෙමව්පියන්ට සලකනවා, දරුවන්ට සලකනවා කියන කාරණාවට ඕක බාධාවකුත් නැහැ, ඕක උපකාරයකුත් නැහැ. ඕක කරදරයක්, බාධකයක්. ඕක ඒ උපකාරයට හරස්වීමක් විතරයි වෙලා තියෙන්නේ. ඔය ගතිය නැතුවත් දරුවන්ට සලකන්න, දෙමව්පියන්ට උපකාර කරන්න පුළුවන් බොහෝම කරුණාවෙන්, මෙමතියෙන්. නමුත් අපි මේක පටලවගෙන තියෙන්නේ.

මෙන්න මේ කම ගන්න - ඕකට කියනවා **නනුනත්‍රාහිනඤ්ඤි** කියලා. ඒ ඒ තැන සතුවිත් ඇලෙන කම මනසේ තියෙනවා. **යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාගසහගතා නනුනත්‍රාහිනඤ්ඤි** - යම් තණ්හාවක් තියෙනවා නම් පුනර්භවය පිණිස පවතින, ඒ ඒ තැන සතුවිත් ඇලෙන, මෙන්න මේ තණ්හාව දකින්න. පෙර ජීවිතයේත් මේ වගේ තැනක උපන්නා නම් එදත් ඔය ගති ටික නෙවෙයිද පෝෂණය කළේ කියලා බලන්න. 'මේ මගේ දරුවා ම යි' කියන තැනකින්, 'මේ අම්මා ම යි' කියන තැනකින්, 'මේ ගෙවල්දෙරවල් ම යි' කියන තැනකින් මේ පින්වතුන් කටයුතු කරගෙන ඉන්න කොට ඔය ගතිය ශේෂයක්වත් අඩු වුණේ නැහැ.

එදා මේ මගේ දරුවාමයි කියලා, දරුවාම වෙලා තියෙන කම අඩු කරන්න, මේ පින්වතුන් යමක් කළේ නැහැ. මේ මගේ අම්මා තාත්තා ම යි කියලා හිතට පෙන්වන කම - අම්මා තාත්තාට සලකන්න ඕනේ කියන තැනකින් මේ පින්වතුන් සාධාරණය කළා. 'මේ මගේ වස්තු, ගෙවල්දෙරවල් ම යි' කියලා හිතට දනෙන කම ආරක්ෂා කළා.

නමුත් යම් පුනර්භවය පිණිස පවතින, සතුටින් ඇලෙන - බලන්න මේ තණ්හාව අර්ථ දක්වන හැටි - යම් තණ්හාවක් තියෙනවා නම් - **පොනොභවිකා** - පුනර්භවය පිණිස පවතින, **නන්දිරාගසහගතා** - සතුටින් ඇලෙන ස්වභාවයයි ඒකේ ලක්ෂණය. ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඒ ඒ තැන ඇලෙන, ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙන කමයි මේකේ තියෙන කෙලේසේ.

දැන් පෙර ජීවිතයේ උපන්තට පස්සේ, ඒ අම්මා අම්මාම වෙලා, දරුවා දරුවාම වෙලා, ගෙවල්දෙරවල් ගෙවල්දෙරවල්ම වෙලා අතහැර ගන්න බැහැ. ඒ ගතිය තමයි දෝෂය කියලා හඳුනා ගන්නේ නැහැ. අපි දරුවට උපකාර කරනවා නෙවෙයි, මේ ගතියටයි උපකාර කරන්නේ. මේ ගතියයි වඩන්නේ. දෙමව්පියන්ට උපකාර කරන එක නෙවෙයි, උපකාර කරනවා කියලා මගේ හිතේ තියෙන ගතිය යි දැන් වඩන්නේ, කියන තැනකින් අපි දැක්කේ නැහැ.

යම් මට්ටමකට එද වස්තුවකට ඇලෙන් න පුළුවන් කම, බැඳෙන්න පුළුවන් කම හුරු කළා ද, ඒ වස්තු ටික, ස්කන්ධ ටික, එතැනම නිරුද්ධ වුණා. ඒ ගතියෙන් පුනර්භවය පිණිස මේ පින්වතුන් මෙතන්ට ආවා. දැන් මේ ස්කන්ධ ටික හම්බවෙන කොටම මේ පින්වතුන් ළඟ තියෙන මේ ගතිය තමයි ආපසු යෙදිලා ගිහිල්ලා, අද මෙතනත් මේ දරුවා ම වෙලා, මේ දෙමව්පියන් ම වෙලා, මේ වස්තුව ම වෙලා. අද ඕක අඩුකරන්න, ඕක හොල්ලගන්න, ඕකේ දෙස් දකින්නේ නැතුව, ඕක ගෙවන්න කටයුතු කරන්නේ නැත්නම් මේ රූප ටික ඔක්කෝම නැතිවෙයි, ඔය ගතිය මේ පින්වතුන්ට ආයෙත් තැනකට එක්කගෙන යයි. ආයෙත් එතන **නත්තනාභිනාදනී**. ඒ ඒ තැන කියලා කිව්වේ, පෙර ජීවිතයේත් ඔහොම වුණා, දැන් මේ ජීවිතයේත් මෙහෙමම ඇවිල්ලා ඉන්නවා, ඊළඟට ස්කන්ධ ටික නිරුද්ධ වෙනවා.

ආයෙන් උපන්නාට පස්සේ දැන් මේ අම්මන් බොරු, මේ අම්මාට සලකන එක ගැන කථා කරන්නේ නැහැ, මේ අම්මා අම්මන් නෙවෙයි, මේ අවුරුදු හැටෙන් පස්සේ, නැත්නම් සියෙන් පස්සේ. දැන් අම්මා කිව්වොත් පිස්සු කියයි. බණ්ඩයි. මේ මගේ දරුවා ම යි දැන් මේවා බොරු. මේ දරුවා දරුවන් නෙවෙයි. මේ දරුවා ඇත්තක් නෙවෙයි. මේ මගේ දරුවා කිව්වොත් බොරු කියන්න එපා කියලා නඩුත් දියි සමහර විට.

දැන් ඒ අම්මා අම්මා ම යි, ඒ දරුවා දරුවා ම යි, ඒ වස්තුව තමන්ගේ ම යි. දැන් ඔන්න එතන ඇලිලා. දැන් එතන ඒ ඇලෙන ගතිය නැති කළේ නැත්නම්, ඒකේ දෝෂයක් දැක්කේ නැත්නම්, ඒක මේ මනසේ තියෙන ගතියක් කියලා හඳුනා ගත්තේ නැත්නම්, ඔය කෙලෙස්

රැක්කොත්, ඔය කෙල්ලෙසය ආරක්ෂා කළොත්, සාධාරණීකරණය කළොත්, නැහැ මේක තියෙන්න ඕනේ, මේක ඕනේ කියන තැනකින්, මේ පින්වතුන් අන්තිමට ලෝකයට නෙවෙයි උපස්ථාන කරලා තියෙන්නේ, මේ පින්වතුන්ගේ මනසේ තියෙන මේ ගතියට යි මේ උපස්ථාන කරලා තියෙන්නේ. කෙල්ලෙසයට යි උපස්ථාන කරලා තියෙන්නේ. තණ්හාව වඩනවා කියලා කියන්නේ ඕකට යි.

එහෙම කළහම ඒ ස්කන්ධ ටික, දරුවා කියන තැනක, ගෙවල් කියන තැනක, දෙමව්පියෝ කියන තැනක තියෙන ස්කන්ධ ටික නැතිවෙයි. අර ගතිය ගැටෙනවා. පෙන්වන්නේ රූපය දිරනවා, කෙස් පැහෙනවා, හම රළුවැටෙනවා, දත් වැටෙනවා, ඇස් පෙනෙන්නේ නැහැ, රූපය දිරනවා, තණ්හාව තරුණ වෙනවා.

කෙනෙකුගේ රූපය එන්න එන්න දිරනවා, තණ්හාව තරුණ වෙනවා.

ඊට පස්සේ එතනද ඒ ස්කන්ධ ටික නිරුද්ධ වෙයි, අර ගති ටිකෙන් - **පොනොභවිකා** - පුනර්භවය පිණිස නේ මේ ගතිය පවතින්නේ, ඒ ගතිය නිසා පුනර්භවය වශයෙන් පැවතෙනවා - හොඳට බලන්න අර්ථයකින් තණ්හාව දක්වන හැටි - **පොනොභවිකා** - පුනර්භවයටත් පමුණුවනවා, ඊළඟට **නන්දිරාගසහගතා** - සතුටින් පුනර්භවය පිණිස පවතිනවා, සතුටින් ඒ ඒ තැන ඇලෙනවා. ඊටපස්සේ එතැනින් මැරිලා වෙන තැනක උපන්නහම, දැන් ඒ ආත්මභාවයේ හිටපු අම්මත් අම්මා නෙවෙයි, තාත්තාත් තාත්තා නෙවෙයි, දරුවත් දරුවා නෙවෙයි, දේපලත් තමන්ගේ නෙවෙයි ඊළඟ තැන.

එතකොට බලන්න මේ අවුරුදු පනහකට හැටකට මගේ කරලා පෙන්වන කම තමන්ගේ පැත්තේ නෙවෙයිද තියෙන්නේ කියලා. අපි සමථ භාවනාවෙන් කරන්නේ මේ ගතිය අල්ලගන්න ලංවෙන්න නො දී, තාවකාලිකව ඇතිවෙන තණ්හාව වලක්වන එක තමයි සමථයෙන් කරන්නේ. විදර්ශනා භාවනාවෙන් කරන්නේ ඔන්න ඔය ගතිය හිඳින එක යි. ඔය ගතිය එකපාරට නැතිකරන්න බැහැ. ඕක තියෙන්නේ ගෙවන්න. කහ කැල්ලක් හරි හඳුන් කැල්ලක් හරි අරගත්තහම අපි

උරව්ව් කරනවා, ගල ගානවා කියලා කියන්නේ, එකපාරට නැතිවෙන්නේ නැහැ. ඒක ටික ටික ගෙවෙන්නේ. ඒකට කියන්නේ නැතිවෙනවා නෙවෙයි ඤයවෙනවා. ගෙව් ගෙව් යනවා. ඒ වගේ ආසුවඤය කරනවා, කර්මඤය කරනවා, තණ්හාවඤය කරනවා කියලා කියන්නේ, එකපාරට ම නැතිවෙන්නේ නැහැ. ටික ටික ගෙවෙන්නේ.

අපි මේ භාවනා කරන්නේ මොකටද? තව පැත්තකින් ගත්තහම මේ පුනර්භවය පිණිස පවතින ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙන, මෙන්න මේ කම මනසේ ගෙවන්නයි. අද භාවනාමය පුඤ්ඤකිරියවස්තු කියන වචනය අර්ථ දක්වමින් මේ පින්වතුන් භාවනාමය කුසලයක් කළොත් ඒකෙන් යම් මට්ටමක් හෝ මේ පින්වතුන්ට නො පෙනුණාට, යම් වස්තුවක් තමන් ඉදිරිපිටට එනකොට ඒක මගේ ම වෙච්ච ගතිය අඩු වෙනවා. මේ දරුවා දරුවා ම කරන ගතිය, අඩුවෙනවා. නැදැයෝ නැදැයෝ ම, වස්තුව වස්තුව ම කරලා හිත පිහිටවන කම ඉබේ අඩුකරනවා ටිකක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි, කාමයේ තියෙන භයානක කම කාම වස්තුව නෙවෙයි, කාමනීය බව මනසේ, මේක කාම කරලා තියෙන කම තියෙනවා. අතහැර දන්න බැරි බිලිය ගිලපු මාළුවෙක් වගෙයි, ඒක ගන්න ගියොත් බඩවැලුන් එක්කම තමයි එන්නේ කට්ට. ඒ වගේ කාමය කියන එක ගිල්ලාට පස්සේ ඒක වමාරනවා කියන එක ලේසියි කිව්වේ නෑ බුදුරජාණන් වහන්සේ.

මෙන්න මේ ගතිය භාවනාවෙන් එක ශේෂයක් හරි අඩු වුණොත්, ඕකට කියනවා වාසනාභාගී බව, පාරමිතා පිරෙනවා කියලා. මේ පින්වතුන් ඊළඟ දවසේත්, ඊළඟ භවයේ ආසුව ඤය නොවී උපන්නොත්, මේ ගතිය ඒකෙන් තියෙනවා. ඒ අම්මා අම්මාම නො වෙන, දරුවා දරුවාම නො වෙන කමේ ශේෂයක් අඩුකම ඒකේ තියෙනවා. එතනත් මේ පින්වතුන් භාවනා ප්‍රඥව හුරු කළොත් ඔය ගති තව ටිකක් අඩු වෙනවා.

මෙහෙම මෙහෙම යන එකටයි, අඩු කරන
එකටයි කියන්නේ පාරමිතා පිරෙනවා
කියලා. පාරමිතා පුරනවා කියලා.

එකපාරටම බැරි සසරේ හුරු කරලා නැති නිසා. ඒකයි සමහර කෙනෙකුට මේ ගතිය ගෙවන එක හොඳට හුරු කරලා තියෙනවා නම් වචන ටිකක් ඇහෙන්න විතරයි ඔනේ. දහම මතක් වෙච්ච ගමන් මේ ඔක්කෝම ටික අතහැරලා යනවා. අද අපි හුරු කරලා නැති නිසා අන්තිමට තණ්හා නිරෝධය කියලා කිව්වේ මේ ඇහෙන්න බලන රූපයට තියෙන තණ්හාව ගැන විතරක් නෙවෙයි. ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙන, පුනර්භවය පිණිස පවතින, ගිය ගිය තැන සතුටුවෙන කියන කොට ආත්මභාවයෙන් ආත්මභාවයට මගේ කියලා පෙන්නන, මගේ කියලා කරවන කම දකින්න මේ තණ්හාව කියලා.

ඒ තණ්හාව ගත්තහම අද මේ පින්වතුන්ට මේ තියෙන මේ නැදැකම් එක්ක, වටිනාකම් එක්ක, වස්තු එක්ක මනසේ තියෙන ගනුදෙනුව කියන කෙලේසේ ඔය කිව්වේ. ඔය ගතිය ගෙවෙන්නේ, ගෙවන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ, භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් විතරයි. ඒකයි ඔය ගතිය නිසා සාංසාරිකව ජරා මරණ දුකට පත්කරවන පැත්තේ දුක නැති කරනවා භාවනාව පැත්තෙන්. තව පැත්තකින් ගත්තහම උපන්න ජීවිතයක ආහාර ප්‍රත්‍යය, ආහාර පාන නැතිකම නිසා, නිරෝගී ආත්මභාවයක් නැතිකම නිසා එන දුක නැතිකරලා දෙනවා, ගෙවලා දෙනවා දනයෙන්, සීලයෙන්. ජරා මරණ සංඛ්‍යාත සංසාරයේ දුගතියකට වැටිලා විඳින්න තියෙන දුක, ජරා මරණ දෙක සංසාරය තුළ ඉඳිමින් විඳින්න තියෙන දුක නැති කරලා දෙනවා භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන්. එතකොට භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් කෙරෙන අර්ථයයි මම දැන් මතක් කළේ.

භාවනාමය ප්‍රඥාව ඔය අර්ථය සිද්ධවෙන හැටියට කරන ආකාරය මම පැහැදිලි කරන්නම්.

භාවනා කරනවා කියන මෙන්න මේ හැම කාරණාවකම තව පැත්තකින් අපි තුළ නිෂ්පාදනය වෙලා තියෙන අර්ථය මෙන්න මේකයි

කියලා දකින්න ඕනේ. තණ්හාව නැතිවීම නිවනයි කියලා පෙන්නුවේ ඔන්න ඔය ටිකටයි. ඔක නැතිවෙන්න ඉතාම තියුණු තැන දක්වාම සම්මාදිට්ඨියෙ යන්න ඕනේ. අනුක්‍රමයෙන් ඒ ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතනයන්ගේ ඇත්ත දකින්න දකින්න තමයි මේ ගතිය අපේ මනසේ ගෙවෙන්නේ. සම්මාදිට්ඨිය තමයි: මේ තණ්හාව නිසයි දුක එන්නේ, තණ්හාව නැතිවුණොත් දුක නැති වෙනවා, මේ තණ්හාව නැතිවෙන්න තියෙන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි කියලා සම්මාදිට්ඨියෙන් තමයි මේ ගතිය නැතිකරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. වෙන කිසිම ක්‍රමයකින් බැහැ.

අද මේ දරුවා මගේ මයි, ගෙවල් මගේ මයි, වස්තු මගේ මයි, නැදැයෝ මගේ මයි වෙලා තියෙන කම හඳුනාගන්න මේ බාහිර රූපය තුළ තියෙන ගනුදෙනුව, දරුවා හින්දා දරුවාට බැඳිලා, වස්තුව හින්දා ආසා වෙලා හින්දා නෙවෙයි, ඒ ඒ තැන තියෙන වස්තු මෙහෙම අල්ලාගන්නා කම තියෙන්නේ මනසේ. තමන්ම අර්ථ දක්වන්න මීට පෙර ජීවිතයේ තැනක හිටියා නම් එතනත් මේ මගේ දරුවාම කියලා පෙන්න්න ඇති මේ ගතියෙන්ම.

එක මනුෂ්‍යයෙක් යනවලු අශුවි පිරුණු මල්ලක් කරේ තියාගෙන. එයා ගිහිල්ලා ඉඳගන්නවා මල්ලත් එක්ක. 'හරිම ගඳයි වටපිටාව. අපෝ මේ වටපිටාව හරි ගඳයි' කියලා නැගිටලා මල්ල කරේ බැඳගෙන යනවා. ගිහිල්ලා ආයෙත් ඒක පැත්තකින් තියලා ඉඳගන්නවා. ඉඳගත්තහම ආයෙත් කියනවා, 'වටපිටාව හරිම ගඳයි' කියලා. ආයෙත් නැගිටලා 'වටපිටාව ගඳයි' කියලා යනවා. යන කොට යන්නේම අශුවි මල්ල කරගෙන. ඒ හින්දාමයි ගඳ, එතන එතන ගඳයි කියලයි හිතන්නේ.

ඔහොම ප්‍රශ්නයක් මේ තියෙන්නේ.

දැන් ඒ ඒ වස්තුව මම ම කරගෙන, මගේ ම කරගෙන අල්ලාගන්නා කම අරගෙනයි මෙතෙක්ට ආවේ. ඇවිල්ලා දැන් මේ වස්තුව අල්ලගෙනයි ඉන්නේ, වස්තුව මගේ වෙලා කියලයි හිතාගෙන ඉන්නේ. ඔය හින්දාම මේවාට තියෙන කැමැත්ත, තණ්හාව කියලා දැන්

හිතෙන්ම මේවත් මගේ ඕනේකම කියලා. මේ මගේ ආශාවක්, මගේ හිත මේවාට කැමතියි. කාමයට කැමැත්ත, නැත්නම් ජීවත්වෙන්න විදියකුත් නැහැනේ, මේවා පරිහරණය කරන්න විදියකුත් නැහැනේ කියලා ඕක සාධාරණීකරණය කරගන්නවා, අසුවි මල්ල ආයෙත් කරට ගන්නවා. ආයෙත් ඒ ගති ටිකම අල්ලගෙනයි එහා පැත්තට යන්නේ. එතනත් මෙහෙම තමයි. හැම වෙලේම පෙනෙන්නේ බාහිරය ගද හින්දා කියලයි යන්නේ, නමුත් තමන් ගෙනිව්ව අසුවි මල්ලේයි ගද තියෙන්නේ.

ඒ වගේ අපි හිතාගෙන ඉන්නේ මේ වටපිටාව නිසයි අපි ඇලිලා බැඳිලා ඉන්නේ කියලා. මේවයි දෙස් කියලා. බලන කොට මේවායේ ඇලෙන්න බැඳෙන්න පුළුවන්කම ඇතුව ම යි ආවේ. ඔය කම ඇතුව ම යි යන්නේ. යන්න හේතුවත් ඕක ම යි. ඊට පස්සේ ගියහ ම ආයෙත් හිතෙන් ඔහොම අල්ල ගන්නවා. ආයෙත් හිතාගෙන ඉන්නවා මෙතන තමයි දෝෂෙ කියලා. මේ දරුපැටවු නේ, මොනවා කරන්නද කොහොම ගත්තත් මොනවා කරන්න ද කියලා ඉතින් සාධාරණීකරණය කරගෙන ඉන්නේ. එහෙම අල්ලගන්න ඕනේකම කියන ටික, හැබැයි ඒක තමන්ගේ කියන වටපිටාවේ විතරයි, අනිත් දරුවන්ට නැහැ.

ඉතින් මම කියන්නේ කරුණාව නැතුවා නෙවෙයි. දෙමව්පියන්ට සලකන්න, දරුවන්ට සලකන්න, ඥාතීන්ට සලකන්න, යුතුකම් කරන්න, කන්න බොන්න දෙන්න, නාවන්න, අන්දවන්න, පළන්දවන්න, ජීවිතයට උපකාර කරන්න එපා කියන එක නෙවෙයි. ඒක වෙනම සිද්ධියක්, ඔය කෙලේසය වෙනම සිද්ධියක්.

මේ කෙලේසේ නැහැ කියලා දෙමව්පියන්ට කන්න බොන්න දෙන්න, නාවන්න, උපස්ථාන කරන්න, උපකාර කරන්න බැරි නැහැ. දරුවාට කන්න බොන්න දෙන්න, උපකාර කරන්න, ඉස්කෝලේ යවන්න හදගන්න බැරි නැහැ. ඒක යහපත් කරන්න පුළුවන් කම බාධා වුණා නම් විතරයි මේ ගතියෙන් වෙලා තියෙන්නේ. උපකාරයක් නෙවෙයි. අද හිතාගෙන ඉන්නේ මේ ගතියත් අපට උපකාරයි මේවා පරිහරණය කරන්න කියලා. නමුත් මම කියන්නේ කරුණාව, උපකාරය

නැතිකරන්න කියන එක නෙවෙයි. මේ කෙලේසය නැතිකරන්න කියලා.

මේක හඳුනාගෙන නැහැ අපි. මේ කෙලේසය නැති කෙනා තමයි ඇත්තටම දෙමව්පියන්ට ආදරේ. එයා කරන බොන්න දෙයි, හිරිකිත නැහැ, අප්‍රිය නෑ, අප්‍රසන්න නැහැ, ඇයි මේ කෙලේසය නැති නිසා ගැටෙන්න දෙයක් නැහැ. අනුකම්පාවෙන්ම උපකාර කරයි. උදේ හවස කවයි, පොවයි, නාවයි, අන්දවයි, පළන්දවයි.

ඒ විතරක් නෙවෙයි මෙයාව අවිද්‍යාවෙන් මුදවා ගන්නේ කොහොමද කියන තැනකින් උත්සාහවත් වෙයි. දරුවාටත් එහෙමයි. කරන්න තියෙන උපරිම දේ කරයි, කොහොමද මෙයාව මේ ධර්මයට යොමු කරවන්නේ කියන තැනකින් මහා කරුණාව තියෙයි. කොහොමද ඒ මිදෙන දේ කරන්නේ කියන තැනකින් හිතන්නේ නැහැ. ඇයි එහෙම හිතන්නේ? මගේ දරුවෝ හොඳ තැනකට ගියොත් මට හොඳට ඉන්න පුළුවන් කියන ටිකයි හිතේ යටින් තියෙන්නේ. මේ ඔක්කෝම ටික යහපතෙන් එතන වළක්වන්න හේතුව කෙලේසේ.

අනේපිඩු සිටුතුමාත් බණ අහන්නේ නැති පුතාව බණ අස්සවන්න මොන තරම් උපාය කළාද. කොහොම හරි ගම්මුළාදැනියෙක්, ලොක්කෙක් කරන්න හැදුවේ නැහැ. කොහොමද බණ පදයක් අස්සවන්නේ කියන තැනකින් උත්සාහවත් වුනේ. ඇයි ඒ? එතන අර්ථය දන්න නිසා.

ඉතින් මම මෙතනදී මතක් කරන්නේ මේ පින්වතුන්ට පුළුවන් නම් එක කාරණාවක් තේරුම් ගන්න - මේ ප්‍රශ්නය මොකක්ද කියන එක. ඇත්තටම මෙන්න මේ හිතේ තියෙන ගතියෙයි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ.

ඉතින් ඕක මෙහෙත් අයින් කරන්නත් බැහැ. 'ඔන්න අද ඉඳන් මම දරුවාට කැමති නැහැ. ගෙවල් වලට කැමති නැහැ. කිසිම බඩුමුට්ටුවකට කැමති නැහැ' කියලා ඔහොම අයින් කරන්න බැහැ. ඊළඟට, 'මම කිසිම දෙයක් අල්ලන්නේ නැහැ, ඔක්කෝම අහඟරිනවා' කියලා අයින් කරනවා.

බඩුමුටු ටික අතහැරියා කියලා, බඩුමුටු ටික අල්ලන කම අතහැරියේ නැහැ.

ඒක හොඳට දකින්න. මම මේ වස්තුව අල්ලනවා නම් මට අනුවෙන්තේ නැතිවෙන්න මේ බඩුමුටු ගත්තා කියලා අපි අල්ලන කම නැතුවමද ඉන්නේ. අල්ලන්න දෙයක් නැති හින්දා දෑත් මෙයා ප්‍රකට නැතුව ඉන්නේ. ආපු ගමන් මෙයාට අනුවෙච්ච ගමන් මෙයා සක්‍රියයි. ආපහු වැඩ කරනවා.

ඒ හින්දා ඔහෙන් අතහැරීම කරන්න බැහැ. වස්තුව අයින් කරලා කරන්න පුළුවන් එකක් නෙවෙයි මේක. කිසිම වස්තුවක් නැතුව හිටියත් තණ්හාව යෙදෙනවා කියන තැනකින් බුදුරජාණන් වහන්සේ අර්ථ දක්වන්නේ. කෙනෙක් එකලාව හුදකලාව කැලේක හිටියත් එයා **එකරන්නි** - එකලාව වාසය කරනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා නෑ. 'මහණෙනි, තණ්හාව දෙවැන්නා' කියනවා. තණ්හාව එයාගේ දෙවැන්නා කියනවා. එතකොට දෙවැන්නෙක් නිර්මාණය කරලා තියෙන්නේ, බොහෝ පිරිස් නිර්මාණය කරලා තියෙන්නේ කෙලේසයෙන්. තණ්හාවෙන්.

ඒ නිසා ඔන්න ඔය කෙලෙස් ටික, ඔන්න ඔය ගතියයි නැතිකරන්න ඕනේ කියලා හඳුනාගන්න. මේ ඇලෙන කමයි අරගෙන ආවේ, පුනර්භවය පිණිස පැවතුනේ. නැවත පුනර්භවය පිණිස පවතින මේ ඇලෙන කමයි මේ පින්වතුන් වර්ධනය කරන්නේ ජීවත්වෙනවා කියලා ලෝකය තුල. ඒකට නැවතත් උපන්නාම ආයෙත් ඒ ඇලෙන තැන ඇත්ත වෙනවා. බලන්න මේ පින්වතුන්ගේ ගෙවුණු ගෙවුණු ටික බොරු, නූපන් නූපන් ටික බොරු, තියෙන ටිකේ අඩු එකක්. ඊටපස්සේ මෙතනත් දක්කහම ආයෙත් මේක බොරු.

මෙහෙම තැනකින් නේද ඉන්නේ කියන තැනකින් තමන්ගේ වර්තයත් බලන්න හැම වෙලේම. තමන් තමන්ව හොඳට හිතවන්නේ නැහැ. තමන් හිතන්නේ නැහැ. ඒකයි මේ මසුරුමල හිතේ කාවැදිලා තියෙන්නේ. ඒකයි ලෝකයේ ඇත්තම වෙලා තියෙන්නේ. ලෝකයේ ඇත්තම වෙන්නේ නැහැ, මේවා එහෙම ම යි වෙන්නේ නැහැ හිතනවා

නම්. තමන්ව ගොඩ ද ගැනීමේ අයිතිය, හැකියාව තියෙන්නේ තමන්ට යි. තමන්ව බේරා ගැනීමේ හැකියාව තියෙන්නේ තමන්ට යි. කරන්න පුළුවන් එකම දේ තමයි, නිවැරදිව තමන්ගේ පැත්ත හොඳට හිතන්න. මේවා පෙනෙන මානේ දේවල්.

ඇයි අපට හිතන්න බැරි, 'මේ මගේ දරුවාම වෙලා, දෙමව්පියන් ම, දේපොළම වෙලා. ඉතින් මම පෙර ජීවිතයක උපන්නා නම් එතනත් මේ වගේම වෙලා තියෙන්න ඇති නේ. ආයෙත් උපන්නොත් මෙහෙම හුරු වෙනවා, ඊගාව තැන උපදින තැන මෙහෙම ම වෙයි නේ. එහෙනම් මේක මනසේ තියෙන ප්‍රශ්නයක් නේද මේ. මේ ගතිය නේද තියෙන දෝෂය' කියන තැනකින් හිතන්න පුළුවන්.

ඔහොම හිතුවොත් මේ පින්වතුන් දන්නවාද වෙන දේ? මේ බාහිර දේපොළින් අපේ මනස ටික ටික අයින් වෙලා, මේ ගතිය අල්ලගන්න පුළුවන් කමට, මේකට ප්‍රතිකර්ම කරන්න පුළුවන් තැනකට එනවා.

ඒ තරම් අපේ මනසේ පතිත වෙච්ච කෙලේසය අපි අල්ලගෙනයි ඉන්නේ.

ඉතින් මෙන්න මේ භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් ලැබෙන අර්ථය තමයි ඔන්න ඔය තණ්හාව නැතිකිරීම. තණ්හා නිරෝධය.

ඔය ගතිය නිරුද්ධ වුණොත් අපරාමර බව මේ ජීවිතයේදී ම යි ලැබෙන්නේ, ජීවත්වෙනවා කියන කම නැතිවෙන නිසා. අද තමන් ඉන්න හින්දයි, මම ඉන්න හින්දයි මගේ දුව, පුතා, දරුවෝ, ගෙවල්දෙරවල් තියෙන්නේ. මම කියන කම නිර්මාණය වෙලා තියෙනවා ඔය ගතියෙන්.

අපි පොළොව උඩ කණුවක් කෙළින් කරලා තියෙනවා නම් ලණු හයකින් බැඳලා, කණුව වැටෙන්නේ නැතුව ඉන්නවා හය පැත්තට ඇඳලා බැඳලා තියෙන හින්ද. ඔය කණුවේ තියෙන ලණු ටික කැපුවොත් නොබෝ දවසකින් ඔය කණුව බිම පතිත වෙයි. ලණුවෙන්

ලණුව කපන්න කපන්න ටික ටික ඇලවෙයි. හයම කපන්න ඔතේ නැහැ. ලණු දෙකක්, තුනක් ඉතිරිව තියෙද්දීම වැටිලා යයි.

ඒ වගේ මේ 'මම', මේ ලෝකෙට බැඳිලා ඉන්න කෙනා, ආස කරන කෙනා, මෙහෙම කෙලින් ඉන්නේ මොනවා තුළින්ද කියලා දන්නවා ද? රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධර්ම කියන මේ ආයතන හය කෙරෙහි තියෙන සංයෝජන ටික නිසා යි. බැඳුම් ටික නිසා යි.

ඔක්කෝම ඔතේ නැහැ, ඔකෙන් කීපයක් කපන්න. ඉබේම මේ කණු බිම වැටෙයි. මේ 'මම' කියන ටික වැටෙයි. එදාට මනින්න මිමි නැහැ, මගේ දරුවාට ආසා කරන්නේ 'මම' නිසා නේ. දෙමව්පියන්ට, දරුවන්ට, සහෝදරයන්ට, වස්තූන්ට ආසා කරන්න කෙනා ඉන්න එපායි. එයා නැති වෙයි. මේ ප්‍රශ්නේ ඉවරයි. ඔය ගති ටිකෙන් තමයි, තණ්හාව කියන ගති ටික කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි. අඬන්න, වැළපෙන්න පුළුවන්, හිනාවෙන්න, සතුටුවෙන්න පුළුවන්, දුක්විඳින්න පුළුවන් "කෙනා" ඉන්නේ ඔතන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'මහණෙනි, පුද්ගලයෝ හය දෙනෙක් මෝල්ගස් හයක් අරගෙන ඇවිල්ලා යවමිටියකට ගහලා හොඳට තලනවා. (හරකුන්ට දෙන තණ වර්ගයක් යව කියලා කියන්නේ.) මේ තණ මිටිය මෝල්ගස් පාරවල් හයක් කාලා හොඳට තැලෙනවා. ඊට පස්සේ හත්වැන්නෙකුත් මෝල් ගහක් අරගෙන ඇවිල්ලා ගහනවා. මෝල්ගස් පාරවල් හයකින් කාලා තැලුණු යවමිටිය හත්වෙනියා නිසා බෙහෙවින්ම තැලෙනවා'.

බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමා කරනවා ඒ වගේ වක්බු, සෝත, සාණ, ජිව්හා, කාය, මන කියන ස්පර්ශ ආයතන හය නිසා මේ ලෝකයා බොහෝ සෙයින් පීඩාවට, දුකට පත්වෙනවා. ඒ අතරේ තව කෙනෙක් මෝල් ගහක් අරගෙන ඇවිල්ලා, හත්වැන්නෙකුත් එනවා ඒ තමයි නන්දිරාගය. හත්වැන්නා නිසා බෙහෙවින් දුකට පත්වෙනවා. හත්වැන්නා කියන්නේ කවුද? "රූප බලන්නේ මම, ශබ්ද අහන්නේ මම, ගඳසුවඳ දනගන්නේ මම, රස විඳින්නේ මම, ස්පර්ශ ලබන්නේ මම, ධර්මාරම්මණ හිතන්නේ මම" කියලා ඔය ආයතන හයටම නැති

එක්කෙනෙක් නිර්මාණය වෙලා. හත්වැන්නා. ආයතන හයෙනුත් එහෙමයි, හත්වැන්නෙකුත් හින්දු බෙහෙවින් දුකට පත්වෙලා. ඔය හත්වැන්නා ගාව තමයි, හත්වැන්නා නිර්මාණය වුණේ මේ ගති ටිකෙන්. ඔය හත්වැන්නා කියන තැන තමයි මේ කණුව නො වැටී තියෙන්න බැඳලා තියෙන රැහැන් ටික වගේ.

ඒකයි ඇහැ රූපයට සංයෝජන වෙනවා වත්, රූපය ඇහැට සංයෝජන වෙනවා වත් නෙවෙයි ඒ දෙක නිසා ඇතිවෙන තණහාවයි සංයෝජනය කියලා පෙන්න්නේ. සමුද්වාර තණහාවෙන් වට්ටමුලික තණහාව වර්ධනය වෙනවා, වට්ටමුලික තණහාවෙන් ප්‍රතිසන්ධිය වර්ධනය වෙනවා. අරමුණක් අරමුණක් ගානේ ඇති කර ගෙන රූප තණහා, ශබ්ද තණහා කියන තණහාවෙන් ජීවිතයේ තණහාව පිහිටි අර්ථයෙන් වැඩෙනවා. අර අපි කිව්වේ දැන් ඔක්කෝටම භාවනා කරන්න යමු කිව්වොත් බැහැ. ඇයි ඒ කියලා ඇහුවොත් හරියට ප්‍රශ්න, කරදර, ගැටලු, යුතුකම් කියලා ටිකක් තියෙනවා. මෙන්න මේ අරමුණ හින්දු ම නේ යන්න බැරිකම කියලා පෙන්න්න එකක් නැහැ, නමුත් යන්න බැහැ.

ඔය ගතිය තමයි වට්ටමුලික තණහාව. ඕක නිසා යි ප්‍රතිසන්ධිය.

- එතකොට *භාවනාමය පුණ්‍යකිරියවැටු* කියන එකේ සමථ කමටහනෙන් සමුද්වාර තණහාව අඩු කරනවා. ඒ කියන්නේ කාම තණහා, භව තණහා, විභව තණහා කියන ටික අලුතෙන් ආරෝපණය කරනවා. වර්ධනය කරන එක නතර කරනවා.

- උපන්න තණහාව ඡේදනය කරනවා, නැති කරනවා විදර්ශනාවෙන්.

සමථ, විදර්ශනා කියන දෙක මෙනෙහි කරන කමටහන් වෙනස්. විදර්ශනා කරන කොට නාමරූප බලන්නේ කියයි, ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය කියයි, පටිච්ච සමුප්පාදය කියයි, මේ ටික තමයි කරන්නේ. සමථ කමටහනෙන් බුදුගුණ, අශුභය, මරණය, මෛත්‍රිය තමයි කරන්නේ. ඒ

කමටහන් වල නානඤ්ඤා. නමුත් මේ කමටහන් දෙකේ අර්ථය මම කිව්වේ.

මේ කමටහන් දෙකෙන් කරලා තියෙන්නේ අන්තිමටම කෙළවරම කාරණාව ගත්තහම මොකක්ද? තණ්හා නිරෝධය යි.

තණ්හාව නිරුද්ධ වුණේ වෙන මොකුත් නිසා නෙවෙයි, දෙයාකාරයෙන්. සමුද්ධාර තණ්හාව හා වට්ටමුලික තණ්හාව,

- සමථයෙන් සමුද්ධාර තණ්හාව නැති වෙනවා,
- විදර්ශනාවෙන් වට්ටමුලික තණ්හාව නැති වෙනවා.

මොකද තණ්හාව නිසයි දුක. මේ තණ්හා කියන ගතිය සමුද්ධාර කම විය යුතුයි මේවා මම ම, මගේ ම කරලා ඒ ඒ තැන සතුටුවෙන, සතුටින් ඇලෙන කම හුරු වෙන්න. ඒ සතුටින් ඇලෙන, සතුටුවෙන කම නිසයි ඉපදුනේ. එතකොට ඉපදුනු තැන ජරා මරණ දුක. දුකට හේතුව තණ්හාව යි.

මේ තණ්හාව නැති වුණොත් ඉපදීම, නැත්නම් දුක නැතුව යනවා. තණ්හාව නැතිවෙන්න නම් අයමෙව අරියො අට්ඨච්ඡිකො මග්ගො - මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා, ඒකේ සීලය, සමාධියට සමථ කමටහනත්, ප්‍රඥාවට විපස්සනාවත්. සමථ විපස්සනා.

සීලයක පිහිටලා සමථ, විදර්ශනා වඩන කොට වෙන්නේ මොකක්ද? මේ සමුද්ධාර සහ වට්ටමුලික කියන තණ්හාව නැතිවෙනවා. තණ්හාව නැතිවුණහමයි ඉපදීම කියන එක නැතිවෙන්නේ කියන තැනකින් තියෙන්නේ. ඔන්න ඔකයි අපි භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් හුරු කරන අර්ථය. එතැනින් එන සසර දුක නැති කරනවා මෙන්න මේ ධර්මතා දෙකෙන්. ඉතින් මෙන්න මේ කාරණා තුනම සම්පූර්ණ වුණොත්, සම්පූර්ණ කළොත් තමයි කෙනෙකුගේ ජීවිතයට යහපතක් වෙන්නේ කියන එක මතක් කරනවා.

දැන් මම පොඩ්ඩක් මතක් කරලා දෙන්නම් භාවනාමය ප්‍රඥාවෙන් ලැබෙන අර්ථය නේ මම කිව්වේ. සමථ කමටහනෙන් වෙන්වෙන්නේ මේවයි, විදර්ශනාවෙන් වෙන්වෙන්නේ මේවයි කියලා. ඒකේ ප්‍රතිඵලය කිව්වා මොකක්ද? චතුරාර්ය සත්‍යය කියන තැන, ජරා මරණ නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කිරීම. මම ඔය තව වචන නො කිව්වාට, තව පරියායකින් චතුරාර්ය සත්‍යය ඔය කිව්වේ.

- දැන් ඉපදිලා ජරා මරණ දුක ගත්තහම ඒ දුක.
- දුකට හේතුව මේ නන්දිරාග ස්වභාවය ඒ ඒ තැන සතුටු වෙනවා නම් තණ්හාව.
- මේ තණ්හාව නැතිවුණොත් මේ දුක නැතිවෙනවා. නිරෝධය.
- ඒකට භාවනාමය ප්‍රඥාව - සමථ විදර්ශනාව වඩන්න කියලා කියන්නේ මේ මාර්ගය - මේ දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී පටිපදාව කියන තැනකින් තියෙන්නේ.

චතුරාර්ය සත්‍යයේ තියෙන එකම ධර්මය, වෙනස් වෙනස් වචන වලින් එක එක විදියට විස්තර කිරීමයි.

ඉතින් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නො වුණොත් විඳින්න වෙන දුක තියෙනවා, ඒ නිසා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න කියන එකයි තව පැත්තකින් මේ භාවනාමය ප්‍රඥාව කියන එකෙන් කියන්නේ.

දැන් මම භාවනාමය ප්‍රඥාව කියන අර්ථය කිව්වා, ඒ අර්ථයකින් ලැබෙන භාවනාමය ප්‍රඥාව අපි තුළ ඇති කරගන්න හැටි ටිකක් කියන්නම්:

ඒකේදී සමථ විදර්ශනා කියලා කොටස් දෙකක් තියෙනවා. සමථයද විදර්ශනාවද කියන කාරණාව වෙන්වෙන්නේ කරන ආකාරය, අර්ථය දිනා බලනවා මිසක වචන ටිකක් නිසා නෙවෙයි. ඒකෙන් මම කිව්වේ 'අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි' කියලා අපි හිතුවොත් හැම දෙයක්ම මෙනෙහි නො කොට අනිත්‍ය සංඥාවම මෙනෙහි කිරීම නිසා නිවරණ ධම් දුරු වෙලා හිත සමාධි වෙයි. අනිත්‍යයි කියලා මෙනෙහි කළාට ඒක විදර්ශනාවක් නෙවෙයි, සමථ කමටහනක් වෙන්වෙන්නේ. ඒක ධම්මානුස්සති සමථය වෙනවා. මේ හැම දෙයක්ම දුකයි, දුකයි නේද

කියලා බැලුවොත් ඒක විදර්ශනාව නෙවෙයි ඒක සමථයක් වෙනවා. මේ හැම දෙයක්ම අනාත්මයි කියලා හිතුවොත් ඒක සමථයක් වෙනවා.

මේ සමථ භාවනාවද විදර්ශනාවද කියන දෙක වෙන් වෙන්ම අර්ථයකින්. විදර්ශනාවකින් වෙලා තියෙන්නේ හැම වෙලාවේම යථාභූත ස්වභාවයක්, ඒ ඒ මට්ටම් වල ඇත්තක් පෙන්නන කමක් වෙන්න ඕනේ. ඇත්ත දකින ගතියටයි - දූන් අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි කියලා හිතුවහම හිතේ තියෙන්නෙ. හිතේ හිතේ කථාකෙරෙන කම නැතිවෙලා එක අරමුණක හිත හිටින බවක් ඇතිවෙනවා. නමුත් යථාර්ථය දකිනවා වෙන්මේ නැහැ. එතකොට වෙලා තියෙන්නේ සමථයක්. නමුත් සමථ කියන ගොඩ කොට වෙනවා. තියෙන ධර්මය සම්මර්ශනය කර කර ඇතුළෙන් බැලුවොත් විදර්ශනාවක් වෙනවා.

අපි කියමු අශුභානුස්සති කමටහන:- හොඳට මේ ශරීරය කොටස් කොටස් වශයෙන් බලලා, මේ හේතු ප්‍රත්‍යය, හේතු නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා බැලුවොත් ඒක විදර්ශනාවක් වෙනවා. ඒකට කියනවා රූප වච්ඡානය කියලා. රූපය පිරිසිදු දැකීම.

නාම වච්ඡාන, රූප වච්ඡාන කියලා කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. නාමය පිරිසිදු දැකීම, රූපය පිරිසිදු දැකීම කියලා.

ඒ නිසා සමථ කියලා කියන එකේ තේරුම එන්නේ කරන ආකාරය මතයි, අර්ථයක් මතයි කියන එක මුලින්ම මතක් කරනවා.

ඒකෙන් සමථ කියලා කියන්නේ හිත එක්තැන් කරන, හිත තැන්පත් කරන, හිත නතර කරන ක්‍රමයට. මේකට කිව්වා සමථය කියලා. ඒ හිත එක්තැන් කරන, තැන්පත් කරන, නතර කරනවා කියලා මොකක්ද කරලා තියෙන්නේ කියලා බලන්න.

මේ කිසිම එකක වචනයකින් නතර වෙන්න එපා. වචන අර්ථය භාග්‍යන්න හැම වෙලාවේම. සමථ කමටහන කියන්නේ හිත තැන්පත් වෙන, හිත නතර වෙන කම කිව්වත්, හිත තැන්පත් වෙනවා, නතර වෙනවා කියලා සමථය කියලා මොකක්ද කළේ කියලා බලන්න.

සමථ කියලා කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි - හිත තැන්පත් කරන්න, නතර කරන්න උත්සාහවත් වෙනවා කියලා කළේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි, වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු කරන එක යි. මොකද අතීතය මැරලා, අනාගතය ඉපදිලා නැහැ. මැරුණ දේත් බොරුවක්, නූපන්න දේත් බොරුවක්. අපේ මනස බෙහෙවින්ම මැරුණ අතීතය සහ නූපන්න අනාගතය කියන ධර්මතා දෙකකයි තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ බොරුවක් වෙලයි තියෙන්නේ. සැබෑවටම පවතින්නේ වර්තමානයක යි.

වර්තමානය තුළ සත්‍යය තියෙනවා, ඇත්ත තියෙනවා. ඇත්ත තියෙන, සත්‍යය තියෙන වර්තමානයේ අපි නැති හින්දා ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ. අපි ඉන්නේ හැම වෙලාවේම අතීත අනාගත දෙකේ, ඒක බොරු හින්දා ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ. ඇත්ත පෙනෙන තැන ඉන්නේ නැහැ, ඉන්න තැන ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ. ඉතින් සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ අපට.

- ඇත්ත තියෙන වර්තමානයක ඉන්නේ නැති නිසා ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.
- ඉන්න තැන ඇත්ත නැති නිසා ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.

ඉතින් අපේ ජීවිතයේ කොහෙන් ශාන්තියක් ලැබෙන්නද? කොහෙන් සත්‍යයක් අවබෝධ වෙන්නද? අපි සත්‍යය තියෙන තැන නැත්නම්, ඉන්න තැන සත්‍යය නැත්නම්, නැති දෙයක් කොහොමද හම්බවෙන්නේ?

සමථ කමටහනින් කරන පළවෙනි අදියර තමයි සත්‍යය තියෙන වර්තමානයක හිටියොත් නේ සත්‍යය පෙනෙන්නේ. සත්‍යය බලාගන්න පුළුවන් වර්තමානයක ඉන්න හුරු කරනවා. සත්‍යය නැති බොරුව ඇසුරු නො කරනවා පුළුවන් තරම්. ඒ කියන්නේ අතීත අනාගත දෙකට යන්නේ නැතුව වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු කරන එකටයි සමථය කියලා කියන්නේ. එහෙම කරන කෙනා සුදුසුයි විදර්ශනාවට උපකාරයි කියලා කියන්නේ සත්‍යය තියෙන තැන ඉන්නේ නැතිකම

නිසා ඉස්සෙල්ලා සත්‍යයක ඉන්න තැන, සත්‍යය දකින්න පුළුවන් තැන ඉන්න හුරු කරනවා. ඉන්න බව සත්‍යය නෙවෙයි. ඉඳලා ඊට පස්සෙයි සත්‍යය බලන්න ඕනේ.

ඒ නිසා සමථ කමටහනකින් හැම වෙලාවේම බලන්නේ වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු කිරීමයි කියලා දකින්න. මේ පින්වතුන් කරපු ඕනෑම සමථ කමටහනක් අරගෙන ආවර්ජනා කරලා බලන්න මොකක්ද කරලා තියෙන්නේ කියලා.

ආනාපාන සතිය ගනිමු: සති නිමිත්ත තොල් දෙක අග හෝ නාසය ළඟට හිත යොමු කරලා හිත හොඳට තියාගන්නවා. හිතේ හිතේ මොකවත් කථා කරන්න නො දී, මොකවත් හිතන්නේ නැතුව, ආශ්වාස වෙන බව, ප්‍රශ්වාස වෙන බව සිහියෙන් දන්නවා කියන තැන බලන්න හොඳට වර්තමානයක ඉන්නවා, අතීතය අනාගතය අරඹයා මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් යන්න ඉඩ තියලා නැතුව, වර්තමානයක ඉන්න හුරුකිරීමක් නෙවෙයි ද කරන්නේ කියලා. ඇතුළතින් පෙර පසු මනස කොහෙටවත් යන්න නො දී වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු කිරීමක් මේ කරලා තියෙන්නේ.

අපි බුදුගුණ හිතනවා: දැන් බුද්ධානුස්සති කමටහනත් බොහෝම පහසු, ඉතාමත් වේගයෙන් හිත සමාධි වෙන්න උපකාරක ධර්මයක්. නමුත් කමටහන වඩන ක්‍රමය අපි දන්නේ නැතිකමයි වැරද්ද තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ අපි පාඩමක් සජ්ඣායනා කරන්නේ. හැම වෙලාවේම අර්ථය බලාගෙන කළොත් මේ ප්‍රශ්නය එන්නේ නැහැ. අද බුද්ධානුස්සති භාවනාව කියලා එකක් අපි කරන්නේ. භාවනාවෙන් ලැබෙන අර්ථය බලාගෙන, මේ අර්ථය වුණා ද නැත් ද, වුණා නම් භාවනාව වුණා මිසක, අර්ථය වුණේ නැත්නම් භාවනාව වුණේ නැහැ කියන එක අපි දන්නේ නැහැ. නමුත් අපි හරියට අර කුටියට ගිහිල්ලා දවස ගෙවා ගන්නවා වගේ, මම භාවනා කළා කියන ටික විතරයි දන්නේ. පැයක් හරි, පැය භාගයක් හරි බුදුගුණ වැඩුවා නම් ඒ බුදුගුණ වැඩුවේ චිත්ත සමථයක් ඇතිකර ගන්න නම් ඒක වුණා නම් තමයි සමථ භාවනාව වෙන්නේ. ඒ පැය භාගේ අතීත අනාගත දෙකට

යන්නේ නැතුව වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු වුණා නම් තමයි මේ සමථ භාවනාව වෙන්නේ. බුද්ධානුස්සති භාවනාව වැඩුවා වෙන්නේ. එහෙම නැතුව අපි වචන ටිකක් හිතහිතා ගියා කියලා ඒ භාවනාව වුණේ නැහැ.

ලෝකයේ හුරු වෙලා තියෙන්නේ අර්ථයකින් නෙවෙයි, වචන ටිකකින් දකින්නේ. මම එදා කිව්වේ භාවනා විතර්කයේ ඉන්න කොට මම දවල් කාලයේ හොඳට ඉඳගෙන සිහියෙන් භාවනා කර කර හිටියා. එක මනුස්සයෙක් ඇවිල්ලා, 'භාමුදුරුවන්ට හොඳට නින්ද ගිහිල්ලා, හොඳටම නිදි' කියලා ගියා. ආයෙත් වෙලාවක ඉඳගෙන භාවනා කරන්න ගිහිල්ලා ඇත්තටම මට පයඝීඩ්කයේ හොඳටම නින්ද ගිහිල්ලා. කට්ටියක් ඇවිල්ලා කථා කරනවා සද්දේ ඇහිලා තමයි මට ඇහැරුණේ. ඇහැරුණහම කියනවා, 'භාමුදුරුවෝ භාවනා කරනවා, යමු' කියලා කට්ටිය යනවා. මම නිදගෙන ඉන්න ඉරියව්වෙන් භාවනා කරලා තියෙනවා, භාවනා කරන ඉරියව්වෙන් නිදගෙන තියෙනවා.

ඉතින් ඇත්තටම මගේ ජීවිතයේ භාවනා කරනවා ද, නිදගන්නවා ද කියන ටිකෙයි අර්ථය සිද්ධවෙලා තිබුණේ, අර්ථයකින් බැලුවනම්. මම අර නිදගෙන ඉන්න වෙලාවේ තමයි හොඳට භාවනා කරලා තිබුණේ. භාවනා කියලා ලෝකයා පනවන ඉරියව්ව තිබුණාට මම භාවනා කරලා තිබුණේ නැහැ, එතන නින්ද ගිහිල්ලා මට.

ඉතින් ඉඳගෙන පැයක් අපි භාවනා කරනවා කියන ප්‍රඥප්තිය නෙවෙයි අපට අවශ්‍ය. අර්ථයයි. ඒකෙන් මම මතක් කළේ අපි බුදුගුණ වඩන කොට *ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො* කියන ගාථාව සප්ඤ්ඤායනා කරන්න පුළුවන් කෙනෙකුට. තව කෙනෙක් "භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අරහං නම් වන සේක, කුමක් නිසා ද අරහං කියන්නේ, කෙලෙස් සතුරන් නැසූ නිසා, සංසාර චක්‍රයාගේ අර සිඳුලූ නිසා, රහසින් වත් පව් නො කළ නිසා, තුන් ලෝ වාසීන්ගේ ආමිස පූජා, ප්‍රතිපත්ති පූජා පිළිගැනීමට යෝග්‍ය නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අරහං නම් වන සේක. ඒ අරහං ගුණයෙන් යුක්ත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේට

මම නමස්කාර කරමි, නමස්කාර වේවා, ජීවිතය පූජා කරමි, පූජා වේවා” කියලා හිතනවා.

මේ වගේ ගුණ නවයම, ගුණ දූතගෙන හිතන්න පුළුවන්. මේක භාවනාවක් වෙන්නේ නැහැ මේ පින්වතුන් මෙහෙත් මැෂින් එකකට දලා වෙනත් වැඩක් කරන්න යනවා වගේ මේක ඔහේ හිතෙන්න ඇරලා, කියන්න ඇරලා, හිත යටින් එක එක දේවල් හිතනවා නම්. අතීතය අනුව යනවා නම්, අනාගතය අනුව යනවා නම්, එක එක දේවල් හිත යටින් කියනවා නම්, කරනවා නම් මේ පින්වතුන් භාවනාවක් කරලා නැහැ.

මේ පින්වතුන් භාවනා කළා කියලා කියන්නෙන්, බුද්ධානුස්සති සමථය වැඩුවා කියලා කියන්නෙන්, සමථ කමටහන වැඩුවා කියලා කියන්නෙන්, අර්ථයෙන්. තමන්ට තමන්ව රවට්ට ගන්න එපා කිසි වෙලාවක. අනුන්ට පෙනෙන්න පැය භාගයක් නෙවෙයි දවසක් වුණත් භාවනා කරන්න පුළුවන්. නමුත් හරියට පැයක් ද, පැය කාලක් ද, භාගයක් ද භාවනා කළේ කියන එක දන්නේ තමන්. ඒකත් හැබැයි අර්ථය දූතගෙන හිටියොත්. නැත්නම් මේ පින්වතුනුත් කරලා තියෙන්නේ අපි භාවනා කරලා තමයි ඉඳගෙන හිටියාට.

ඉතින් භාවනා කළා කියලා කියන්නේ ඒ පැය කාල නම් පැය කාල, පැය භාගය නම් පැය භාගය, පිරිසිදු වර්තමානයක ඉන්න තමන් දක්ෂයි. නිකන්ම ඉන්න බැරි හින්ද, පරණ හුරුවට යන හින්ද, ආසුව වලට යන හින්ද, අතීත අනාගත දෙකට ඉබේම දුවන හින්ද උපායශීලී කමකින් ඉන්නේ වර්තමානයක. ඒ කියන්නේ එයා *ඉතිපි සො* ගාථාව කියනවා. දූත දූකමයි *ඉතිපි සො හගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො* කිව්වේ, දූත දූකමයි ගාථාවේ මැද කියන්නෙන්, දූත දූකමයි ගාථාවේ අවසන් වෙන්නෙන්. පෙරපසු මතස කොහොටවත් අල්ලගන්න දීලා නැහැ. දූනුම් සහිතවම ගාථාව ආරම්භ කළා, දූනුම් සහිතවම මැද කිව්වා, දූනුම් සහිතවම අවසන් වුණා. ඔන්න හොඳට බුදුගුණ සප්ඤ්ඤායනා කළත් වෙනවා, කුසලුත් සිද්ධවෙනවා, බුද්ධානුස්සති සමථයත් වැඩුවා.

වර්තමානයක හිත තියෙනවා. ඔය විදියට පැය කාලක් කරන්න. බුද්ධානුස්සති භාවනාව කෙරුවා වෙනවා.

සිහියෙන් කිරීම: ඊට පස්සේ ඇයි කරන කරන හැම දෙයක්ම සිහියෙන් කරන්න කියලා කියන්නේ? වර්තමානයේ කරන කියන දෙයට හිත හේත්තු කරලා, හිත තබලා, අතීත අනාගත දෙකට මනෝ විඤ්ඤාණයට දූවන්න ඉඩ නො දීමයි මේ උපාය වෙලා තියෙන්නේ. උපායක් මේක. වෙන මොකුත් නැහැ. සතර සතිපට්ඨානය ඇරෙන්න නිවන් දකින්න වෙන උපායක් නැහැ. එයා කරන කරන හැම දෙයක්ම අරගෙන සිහියෙන් කරනවා - සති සම්පජ්ඤාය.

මෙව්වර භාවනා කරනවා කවදද මේ පින්වතුන් සිහියෙන්ම වටපිට බැලුවේ කියලා කියන්න. සිහිය කියලා කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි වටපිට බලනවා කියන දැනුම් සහිත බවකින් වටපිට බලලා තියෙනවාද කියලා බලන්න. වෙන මොනවා හරි හිතහිතා අනිත් පැත්ත බලනවා මිසක, මොනවා හරි කියකියා අනිත් පැත්ත බලනවා මිසක, අනිත් පැත්ත බලනවා කියන දැනුම් සහිත බවකින් බලලා තියෙයිද කියන්න. එහෙම දැනුම් සහිත බවකින් - ගැඹුරු එකක් ඕනේ නැහැ, 'බලනවා, බලනවා' කියලා හිතන්න ඕනේ නැහැ. මේ උපායක්. දැනුම් සහිත බවකින්ම බලනවා කියන කොට මේ පින්වතුන්ට අතීත අනාගත දෙක තුල හිත තියාගන්න බැහැ. අතීත අනාගත දෙකට යන්න බැහැ. වර්තමානයකම හිත තියාගන්න වෙනවා. වර්තමානයකම හිත තියාගෙන කරන කොට ඉබේමයි නීවරණ ධර්ම දුරුවෙන්නේ. ඉබේමයි හිත සන්සිඳෙන්නේ. ඒකයි මේ උපාය.

මෙහෙම යම්කිසි කෙනෙක් බලන කොට, රිද්න් බලන්න හදනවා, දැන් බලන බව දන්නවා' කියන කමත් එක්කම බලනවා මෙහෙම කරලා. එයා හොඳට බලන බව දන්නවා. මේ පින්වතුන් කවදද දන්නා බව දැන දැනම අත දිගහැරියේ? අත හැකිලුවේ? අසිහියෙන්ම අත දිගහැරියා, අත හැකිලුවා මිසක, වෙන දෙයක් හිතහිතා, කියකියා, කරකර අත දිගහැරියා, හැකිලුවා මිසක, අත දිගහරිනවා කියන ධර්මතාවය ගැන දැන දැනම, අත හකුලනවා කියන ධර්මතාවය ගැන දැන දැනම, හැකිලුවේ දිගහැරියේ කවුද කියලා බලන්න.

සක්මන් භාවනාව: ඊළඟට අපි හිතාගෙන ඉන්නේ සක්මන් භාවනාව තමයි සමථය කියලා. නමුත් සක්මන් භාවනාව සමථය නෙවෙයි. සක්මන් භාවනාව කරනවා සමථය වෙන විදියට. ඒකට උපකාර ධර්මයක් සක්මන. සක්මනේදී කරලා තියෙන්නේ මොකක්ද බලන්න. අඩියක් අඩියක් ගානේ සිහිය පවත්වා කරලා තියෙන්නේ මොකක්ද? අතීත අනාගත දෙකට යන්න දීලා නැතුව, පෙර පසු මනස පරිස්සම් කරගෙන, වර්තමානයක ඉන්න හිත හුරු කරලා. ඉතින් අපි දඟලනවා, ‘අහවල් තැන කියලා දෙන්නේ හාමුදුරුවනේ ඔසවමු, ගෙනියමු, තබමු කියලා. නමුත් ඒකට වඩා අහවල් තැන හොඳට කියලා දෙනවා. ඔසවමි, ගෙනයමි, තබමි, තද කරමි කියලා අපට හය කොටසක් කරලා තියෙනවා.’

අපි එක්ක තර්ක කරනවා, ‘අරක හරි නම් මේක හරියන්න බැහැ, අරකට වඩා මේක හොඳයි’ කියලා. එහෙම එකක් නැහැ. කොයි එකෙන් හරි මේ උපායක්. අරකයි සක්මන් භාවනාව, මේක සක්මන් භාවනාව නෙවෙයි කියලා අපි භාවනා වලට රණ්ඩු කරනවා. නමුත් මේ අර්ථය බලන්න කියලා මම කියන්නේ. ‘ගෙනයමි, ඔසවමි, තබමි’ කියන තැනකින් හෝ ‘බුරුල් කෙරුවා, එසෙව්වා, ගෙනගියා, තැබුවා, තද කෙරුවා’ කියලා ඔහොම කළහම හරි, මොන විදියට හරි කරලා

- එයා කරන කරන දෙයත් එක්ක මනස තිබුණා ද?
- අතීත, අනාගත දෙකට ගියේ නැත්ද?
- වර්තමානයක ඉන්න පුළුවන් වුණාද?

අන්න එහෙනම් සමථයක් කියලා ගන්න.

එහෙම නැතුව මේ ක්‍රමය හරි - ඒකයි මම කිව්වේ කායගතාසතියටත් තර්ක කරනවා අපි. හරි ප්‍රශ්න තියෙනවා, ‘අතන සක්මන් භාවනාව මෙහෙමයි, මෙතන භාවනාව මෙහෙමයි, මේක නම් හරි ඇති, අර ක්‍රමය වැරදි ඇති. අරකට වඩා මේක ශ්‍රේෂ්ඨයි. මේ ක්‍රමයට ඉක්මනට හිත සමාධි වෙනවා’ කියලා එක එක්කෙනාගේ තර්ක.

නමුත් අර්ථය බලාගෙන කරන්න කියලා මම කියන්නේ. සක්මන් භාවනාව කියන එක කියන්න බලන්න කරලා තියෙන්නේ මොකක්ද කියලා. වර්තමානයේ ඉන්න හිත හුරු කරලා. ඒ අර්ථය ඉපදෙන විදියට ඕනේ විදියකට කය බලාගන්න, යන කොට 'යනවා' කියන කාරණාව තමන්ට සමථය.

ඊට පස්සේ කථා කරන කොට කථා කරන බව දන්නවා. බලන්න මොන තරම් තීක්‍ෂණයී ද කියලා ඒක.

- ▲ කථා නො කරන බව දන්නවා.
- ▲ හිටගන්න කොට හිටගන්න බව හොඳට දන්නවා එයා.
- ▲ ඉදගන්න කොට ඉදගන්න බව දන්නවා.
- ▲ ඇවිදින කොට ඇවිදින බව දන්නවා.
- ▲ නිදගන්න කොට නිදගන්න බව දන්නවා.

හැම වෙලාවේම කායගතා සතිය - කය කෙරෙහි සිතිය ඇතුළු කියලා කියන්නේ කය කෙරෙහි සිතිය තිබුණහම කයෙන් කෙරෙන කෙරෙන සිද්ධාන්තය අත්විඳිනවා එයා, දකිනවා. මහා ගැඹුරු දෙයක් අත්විඳින්න යන්න එපා. රූප කලාප බලන්න යන්න එපා. මේ චිත්තකිරිය වායෝ ධාතුව ඉදිරිපසින් යන්නේ කියලා ඕවා බලන්න යන්න ඕනේ නැහැ එච්චර. මේ උපායක්. එතන එතන සිතිය තබාගන්න උපායක් - වර්තමානයක.

අර සති නිමිත්තේ තියාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත තබන්න කිව්වේ අතීත අනාගත දෙකට යන්නේ නැතුව වර්තමානයේම ඉන්න ඕනේ කියලා කිව්වොත් යමක් නො දී බැරි නිසා. ඉන්න අපහසු නිසා. හුරු කරන්න අපහසු නිසා. උපායක් දන්නා අපිට මෙහෙම කරන්න කියලා. ඕක කරන කොට අර කාරණාව වෙනවා.

සක්මන් භාවනාව කරන්න කියලා මෙහෙත් ඉලක්කයක් දන්නා. බලාපොරොත්තු වුණේ මේක කිරීම නෙවෙයි. හිතේ එකඟකම යි. අතීත, අනාගත දෙකට දුවන එක නවත්වලා වර්තමානයේම ඉඳීම කියන අර්ථය. ඒක ක්ෂාත් ක්ෂාත් වෙන්න මේ කාරණාව දන්නා. මොකද අරක විතරක් දන්නොත්, 'අනේ අපිට බැහැ' කියයි. ඉතින් මේක කරන්න කියලා හරියට කළහම මෙන්න මේ කාරණාව

නිෂ්පාදනය වෙන්න ඕනේ. එහෙම බලාගෙනයි සමථය කියලා කියන්නේ. එතකොට අපි කමටහන් ඉදිරියේ අසරණ නැහැ.

ජපානයේ තියෙනවාලු ඉස්කෝල ඉස්සරහ වොකලට් ෆැක්ටරි. ඉතින් ළමයින්ට මොකද කරලා තියෙන්නේ ඕක රවුම් දහයක් කරකෙව්වහම වොකලට් එකක් එනවාලු. ඉතින් ළමයින් මොකද කරන්නේ, ඉස්කෝලේ ඇරුනහම, පෝලිමට ඇවිල්ලා අරක රවුම් දහයක් කරකවලා වොකලට් එකක් අරගෙන යනවාලු. අර රවුම් දහය කරකැවෙන කොට වොකලට් එක වගේ පස් ගුණයක් වටිනා බොත්තම් හැදෙනවා කර්මාන්තයට. ළමයින්ට කිව්වා නම්, 'පුතේ මේ රට ටිකක් හරි දියුණු වෙනවා, අපි කාටත් ආර්ථිකයට හොඳයි, ඔයගොල්ලෝ රවුම් දහයක් කරකවලා අනිවාර්යයෙන් යන්න ඕනේ හැම කෙනෙක්ම මේ බොත්තම් ටික හැදෙන්න' කියලා කිව්වොත් කරයිද ළමයි? කරන්නේ නැහැ. ඉතින් කවුරුත් වොකලට් එක ගන්න නම් කරනවා. මේක ගන්න කරන කොට වෙන්තේ අර ටික යි.

ඉතින් ඒ වගේ එකක් තමයි මෙහෙම වර්තමානයක ඉන්නයි කියලා කිව්වහම කෙරෙන්නේ නැහැ. කරන්නේ නැහැ, බැහැ කියනවා. ඒ හින්දා මේ සක්මන් භාවනාව කරන්න කො, ආනාපාන සතිය වඩන්න කො, බුදුගුණ වඩන්න කො, අසුභය වඩන්න කො, මරණය වඩන්න කො, මෙමත්‍රිය වඩන්න කො කිව්වහම අර පොඩි ළමයි වොකලට් එක ගන්න ක්‍රමය දුන්නා වගේ. දැන් ඒක කරනවා. කරන කොට වෙන්තේ මෙහෙමයි.

ඉතින් මම ඔය ටික කිව්වේ මේ කමටහන් වලට ගතු කියන්න යන්න එපා. රණ්ඩුවෙන්න යන්න එපා. 'මෙමත්‍රී භාවනාව මේ විදියටයි දියුණු වෙන්නේ, ඕක නම් වෙන්න බැහැ', නැත්නම් 'මම නිදුක් වෙම්වා, නිරෝගි වෙම්වා, සුවපත් වෙම්වා කිව්වහම හාමුදුරුවනේ ඔතන මම කියලා මානය වැඩෙනවා නේද, ඕක එහෙම වෙන්න බැහැ නේද, අකුසලයක් වෙනවා නේද', ඉතින් මේ ගහට නගින්න ඉස්සෙල්ලා පොල් කඩන්න හඳනවා වගේ.

මේ තවම කරන්න හදන්නේ ගැඹුරු චිත්ත අවබෝධයකට යන්න මග එළිපෙහෙළි කරගන්න එක. එතකොට වතුර කේතලය ලිපේ තිබ්බ ගමන්ම තේ වත්කරන්න හදනවා වගේ වැඩක්. කමටහන අතට ගත්ත ගමන්ම බලාපොරොත්තු වෙන්නේ යථාර්තය. එහෙම නැහැ, දැන් මේ සමථ කමටහනෙන් බලාපොරොත්තු වුණේ මොකක්ද කියලා බලන්න. 'මම, මගේ, මගේ ආත්මය' කියන කම තවම දුරුවෙන්නේ නැහැ. නමුත් මෙතන 'මම නිදුක් වෙම්වා, නිරෝගි වෙම්වා, සුවපත් වෙම්වා' කියන තැනකින් හරි කියන්න ගියොත් වර්තමානයක ඉන්නවා කියන සමථය සිද්ධ වෙනවා. ඒකම පාදක කරගෙන විදර්ශනාව කරන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා කිසිම කෙනෙක් "අනේ අපේ හිත සමාධි වෙන්නේ නැහැනේ, හිත එකඟ වෙන්නේ නැහැනේ" කියලා කලබල වෙන්න හෝ කණගාටු වෙන්න එපා. හරියට එහෙම දෙයක් වෙන විදියට නො කළ හින්දයි ඔතන තියෙන ප්‍රශ්නේ. ඒ හින්දා සති නිමිත්ත හසුවෙන්නේ නැත්නම්, හිත ද්‍රවනකම නතර වෙන්නේ නැත්නම් උපායශීලීව පටන් ගන්න. වර්තමානය තුළ තමන්ට ඉන්න පුළුවන් මට්ටමක - මම කිව්වේ ඉතිපි සො ගාථාව දූන දූකම පටන් ගන්න, දූන දූකම පව්කගෙන යන්න, දූන දූකම අවසන් කරන්න. එතකොට ඒක දහ සැරයක් කරන්න පුළුවන් නම් ඉතිපි සො ගාථාව කරලා බලන්න තමන්ගේ මනසේ ලොකු වෙනසක් තියෙයි. සති නිමිත්තේ හිත තියලා බලන්න හොඳට සති නිමිත්ත හසුවෙයි.

ඒ නිසා ඔය හිතේ එකඟකම ඇතිවෙන තැනකට, හිතේ හිතේ ද්‍රවනකම නතරවෙනවා. හිත එක තැනක පවතිනවා, වර්තමානයක පවතිනවා, වර්තමානයක ඉද්දි පෙරපසු මනස වෙන කොහෙටවත් යන්නේ නැහැ කියන ගති ටික නිෂ්පාදනය වෙන්න ඕනේ සමථයෙන්. ඊට පස්සේ මැරුණු දේ තුළ, නූපන්න දේ තුළ මනස තියෙන්නේ නැහැ. මනස ඉන්න ඉඩ තියන්නේ නැහැ. කුමක් නිසාද, සත්‍යය කියන

එක හැම වෙලාවේම හම්බවෙන්නේ වර්තමානයක නිසා. සත්‍යය කියන එක හම්බවෙන්නේ වර්තමානයක නිසාත්, සත්‍යය කියන තැන අද අපි නො ඉන්න නිසාත්, ඉන්න තැන සත්‍යය නැති නිසාත්, අපි උපායශීලීව සත්‍යය නැති තැනින් අයින් වෙලා සත්‍යය තියෙන තැන හුරු කරනවා. කුමකටද? සත්‍යය බැලීමට උපකාර පිණිස.

ඔන්න ඔය ටික ඔය විදියට කරන කොට කියනවා සමථ භාවනාව කියලා. ඔය සමථ භාවනාව ඔය විදියට කළොත්, ඔය සමථය කියන කාරණාවේ අර්ථය ඇති වුණොත් මේ පින්වතුන්ගේ ජීවිතයේ සමුද්‍යවාර තණ්හාව කියන ටික හික්මෙනවා.

- ඇහෙන්න රූපයක් දකිද්දීත් රූපය කෙරෙහි ඇලිච්ච ගැටිච්ච මනසක් පවතින්නේ නැතුව ඉන්න තරම් සමථය බලවත් වෙනවා.
- ශබ්දයක් කණට ගැටුනොත් ගැටුන ශබ්දයේ ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැතුව ඉන්න තරම් මනස බලවත් වෙනවා.
- හැබැයි තවම පෙනෙනවා කියන සිද්ධියේ ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.
- ඇහෙනවා කියන සිද්ධියේ ඇත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ.
- ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැතුව ඉන්න පුළුවන් නමුත් පෙනෙනවා කියන දෙය තුළ ඇත්ත නො පෙනෙන කම මෝහය. ඇලෙන්නේ ගැටෙන්නේ නැහැ, නමුත් ඇත්ත නො දකින බව තව තියෙයි.
- ඒ ටික දුරුවෙන්නේ විදර්ශනාවෙන්.
- ඒ ටික දුරුවෙච්ච දවසටයි මේ වස්තුව අරභයා හිතේ ඇතිවෙලා තියෙන කාන්දම් ගතිය ගෙවෙන්න ගන්නේ. සමස්ථයක් වශයෙන්ම මේ දේවල් අරභයා දලා යන්න බැරි මනස ගෙවෙන්නේ. ඒ ඒ තැන සතුවත් ඇලෙන, සතුටු වෙන පුනර්භවය පිණිස පවතින කම ගෙවෙන්නේ විදර්ශනාවෙන්.

එතකොට හිත වර්තමානයේ තියන්න හුරු කරන සමථ කමටහනක් වඩලා, සමුද්‍යවාර තණ්හාව නතර කරන මට්ටමට උපකාර වෙන විදියේ

කරන දෙයට කිව්වා භාවනාමය ප්‍රඥාව කියලා. ඕකත් එක්තරා භාවනාමය ප්‍රඥාවක්. ඕක ජීවිතයේ එක්තරා දුකේ පැතිකඩක් ගෙවනවා, සියලුම සාංසාරික දුක ගෙවා ගන්න පැත්තට උපකාරී වෙලා තියෙයි.

ඊට පස්සේ භාවනාමය පුඤ්ඤකිරියවත්තු කියන එකේ තව පැතිකඩක් තියෙනවා: භාවනාමය පුඤ්ඤකිරියවත්තු දෙකට බෙදුවා නේ සමථ, විදර්ශනා කියලා. තව විදර්ශනා කියලා පැත්තක් තියෙනවා. එතන විදර්ශනා කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති සැටියේ දකිනවා යථාභූත ස්වභාවයෙන්. ඔතනදී ඇත්තට ම මේ විදර්ශනාව කියන ධර්මතාව, ලෞකික ඥාන වලට විතරයි විදර්ශනා කියන වචනය යොදන්නේ කියන තැනකින් ගන්න එපා. විදර්ශනා කියන නම යෙදෙනවා ලෝකය තුළ තියෙන භාවනා ක්‍රම වලටත්, ලෝකෝත්තර කියන දර්ශනය දක්වාම විදර්ශනා යන නම යනවා. විදර්ශනා කියන නම යෙදෙනවා ලෝකය තුළ පවතින ඇත්තත්, ලෝකෝත්තර ඇත්තත් කියන දෙකම විදර්ශනාව. එතකොට ලෝකය තුළ පවතින විදර්ශනා ඥාන වලට තමයි නව මහා විදර්ශනා කියන ටික. නව මහා විදර්ශනා ඥාන කියන්නේ ලෞකිකයි. ඒ ඥාන ලෞකිකයි, විදර්ශනාව ලෞකික නෙවෙයි. විදර්ශනා කියලා යෙදෙන මේ ඥාන ලෞකිකයි. ඊට පස්සේ විදර්ශනාව කියන වචනයම ලෝකෝත්තර මට්ටමටත් හඳුන්වනවා .

ඒක හොඳට අපට ගත්ත හැකි මහා සළායතනික සූත්‍රයේදී, නගරූපම සූත්‍රයේදී, බුදුරජාණන් වහන්සේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කෙළින්ම සමථ විදර්ශනා කියන නම් දෙකෙන් පනවනවා. එතකොට මෙතනදී විදර්ශනා කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියට දකිනවා. නිවැරදිව දකිනවා. විපරිත නොවී දකිනවා. පවතින ස්වභාවයෙන්

දකිනවා. පිහිටි ස්වභාවයෙන් දකිනවා. විශේෂයකින් දකිනවා. විශේෂ තැනකින් දකිනවා කියන මෙන්න මේ වගේ අර්ථ රාශියක් තියෙනවා.

තව පැත්තකින් ගත්තහම සාමාන්‍ය ලෝකයා නො දකින දේ දකිනවා. සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ දෑත්මට වඩා තීක්‍ෂණ දෑත්මක් කියන අදහස.

★ ඔය විදර්ශනා ඥානයේ එක එක මට්ටම් පවතිනවා. අපි ගාව තියෙන කෙලෙස් තට්ටු තට්ටු තියෙන්නේ.

★ කෙලෙස් වල එක තට්ටුවක් හඳුනා ගත්තහම තමයි සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස කියෙන්නේ.

★ තව තට්ටුවක් තමයි ඕදරික කාමරාග, පටිස කියෙන්නේ.

★ ඊළඟ තට්ටුව තමයි අවශේෂ කාමරාග පටිස කියෙන්නේ.

★ ඊළඟ තට්ටුව රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා කියෙන්නේ.

එහෙම කෙලෙස් වල තට්ටු තට්ටු මට්ටම් තියෙන්නේ ඇයි? ස්කන්ධයන්ගේ වෙනවෙන මට්ටම් තියෙන නිසා. අපි කිව්වොත් පාඨගෝෂ්ඨයා සෝවාන් වෙන්නත් පඤ්චළපාදන ස්කන්ධයේ උදය වැය බලන්න ඕනේ. සෝවාන් කෙනා සකදගාමී වෙන්න, සකදගාමී කෙනා අනාගාමී වෙන්න, අනාගාමී කෙනා අරිහත් වෙන්න, රහතන් වහන්සේන් දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයට පඤ්චළපාදන ස්කන්ධයේ උදය වැය බලනවා කියනවා.

අපි අපට හම්බවෙන, අපි දකින මට්ටම නො ගත යුතුයි හැම තැනකදීම.

අද අපි පඤ්චළපාදනස්කන්ධය කිව්වහම හම්බවෙන මට්ටමක් තියෙයි. ඊළඟට කෙලෙස් අඩුඅඩු වීම මත මේ හම්බවෙන මට්ටම වෙනස්වෙනවා. ස්කන්ධ මට්ටම වෙනස්වෙනවා. ඒ වෙනස්වීම මත සංයෝජනත් වෙනස්වෙනවා. ස්කන්ධයන්ගේ රළු මට්ටම, ඊළඟට ඊට සියුම් මට්ටම වැඩකරනවා, ඒ මට්ටමේ නො ඇලෙන කොට ඊට සියුම් මට්ටමක් වැඩකරනවා, ඒ මට්ටමේ නො ඇලෙන කොට නාම මට්ටම ප්‍රකට වෙනවා.

මේ විදියට එකින් එක, එකින් එක රථ මට්ටමේ ඉඳලා ඉතාම සියුම් තැන දක්වාම රූපයෙන් පටන් අරගෙන විත්ත වෛතසිකයන්ගෙන් අවසන් වෙන තැන දක්වාම යනවා.

නමුත් ඒ කොච්චරකින් තිබුණත්, කොහොම තිබුණත්, අපි විදර්ශනාව පටන් ගන්න ඕනේ අපට ගෝචරවෙන තැනකින්.

දැන් පඤ්චලපාදනස්කන්ධයේ උදය වැය බලද්දී, ඉස්සෙල්ලාම පඤ්චලපාදනස්කන්ධය ඇත්තටම අපට හම්බවෙන්නේ එක තැනකින්, එක ආත්මභාවයකින්, එක රූප මිටියකින්. දැන් මේ කෙනෙක් කියලයි අපට හම්බවෙන්නේ. පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් කියලයි හම්බවෙන්නේ. මේ මම කියලයි හම්බවෙන්නේ.

අපේ දැනුමක් තිබුණාට ආයතනයක්, ආයතනයක් ගානේ ස්කන්ධයෝ ඉපිද නිරුද්ධ වෙනවා කියලා, අපි එතන අත්විඳින්නේ නැහැ. අපි සැපදුක් විඳින්නේ ජීවිතයකින්. මේ ඔක්කෝම එකට එකතුවෙව්ව එකතු කරගත්ත මම වූ තැනකින් තමයි අපි සැපදුක් විඳින්නේ. අපට රාග, ද්වේෂ, මෝහ කෙලෙස් ඇතිවෙන්නේ. ගෙඩි පිටින් ම ඉන්න කෙනෙක් අපට හම්බවෙනවා. ඉස්සෙල්ලා ම විදර්ශනාව යෙදෙන්න ඕනේ මෙන්න මේ ගෙඩි පිටින් ම හම්බවෙන තැන. තව විදියකින් ගත්තොත් පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන සතරමහා ධාතුවෙයි අද අපේ ආත්මභාවය තියෙන්නේ. සතරමහා ධාතුව පිරිසිඳ නො දන්නා කම උඩයි අද අපේ කෙලේසේ තියෙන්නේ.

ඉස්සෙල්ලාම සතරමහා ධාතුවේ කය බැඳිලා ඉන්න තැන 'පුද්ගලයෙක්' හැටියට දැකලා, 'මම' හැටියට දැකලා, සතරමහා ධාතුවේ රැවටෙනකම ඉස්සෙල්ලා නැතිකරන්න ඕනේ. විදර්ශනා කියලා අපි යන්න ඕන එතනට යි.

ඊට පස්සෙයි ආයතනයක් ආයතනයක් ගානේ විදර්ශනා කිරීමේ හැකියාව අපට එන්නේ. ඒ මට්ටමේත් නො රැවටෙන මට්ටමට ගියාට පස්සෙයි මේ කුමන ආයතනයකින් ආවත් මනෝමයෙන් විදර්ශනා කරන්න පුළුවන් මට්ටමකට එන්නේ.

ඔය ගමන් මග තමයි සංයුක්ත නිකායේ හතරවෙනි කාණ්ඩයේ ආසිව්සොපම කියලා සූත්‍රයක් තියෙන්නේ. ඔය සූත්‍රයේ හොඳට පෙන්නලා තියෙනවා මේ යන ගමන් මාර්ගය.

අපි මේ ආයතන පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියලා බැලුවා කියලා අද පිහිටා හිටින්න බැහැ. අපි දන්නවා ඒක ඇත්ත තමයි, නමුත් මේ සංයෝජනය ගාව ඇත්ත ඒක නෙවෙයි. මොනවා හරි ඇත්තකින් ඔක්කෝම දේවල් නැති වෙන්නේ නැහැ. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ම පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා වෙන්න පුළුවන්. ඒක ඇත්තක්. ඒක ඇත්ත වෙන්නේ මගේ සංයෝජන ඒ මට්ටමට ආවොත් විතරයි. අද මට කෙලෙස් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ, දුක ඇතිවෙලා තියෙන්නේ, සංයෝජනය තියෙන්නේ කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු, සතරමහා ධාතු කය ඇසුරු කරගෙන නම්, ඒ කය පුද්ගලයෙක්, ඒ කය සත්ත්වයෙක් කියන තැනක නම් සතරමහා ධාතුවෙන් හැදුණු මේ කය 'මම'යි කියන තැනක නම්, සතරමහා ධාතුවෙන් හැදුණු මේ කය 'මගේ ආත්මය' කියන තැනක නම් සංයෝජනය තියෙන්නේ, දැන් එතන තියෙන සත්‍යයයි අර්ථ වෙන්න ඕනේ. එතන තියෙන සත්‍යයයි දකින්න ඕන. පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියන එක ඇත්ත වුණාට ඒක හරියන්නේ නැහැ මෙතෙක්ට. හැම වෙලාවේම ලෙඩේ නිධානය හෝ ලෙඩේ නිධානයටයි බෙහෙත් කරන්න ඕනේ.

එතකොට අද අපට හම්බවෙන්නේ සතරමහා ධාතුවෙන් හැදුණු, කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු, බත්පාන් කවිපී මුංඇට වලින් හැදුණු මේ රූපය 'මම' කියන හැඟීම නම් තියෙන්නේ, ඒ මත නම් සංයෝජන තියෙන්නේ, එබඳු වූ රූප මත නම් තියෙන්නේ, දැන් අපේ විදර්ශනා ඥානය මුලින් ඇතිවෙන්න ඕනේ කොහොමද, මෙන්න මේ රළු මට්ටමෙන්. මේවාට තමයි විදර්ශනා ඥාන කියන්නේ. මේ කය මුල් කරගෙන, රූපය මුල් කාරණාව කරගෙන බලන තාක් ලෝකෝත්තර චිත්ත චෛතසික පහළවෙන්නේ නැහැ. ලෝකෝත්තර චිත්ත චෛතසික වලට නුවණ එනවා, ලෝකෝත්තර මාර්ගයේදී පුළුවන්,

හැබැයි රූපය ඉක්මිලා එතකොට. අද රූපය ගැන සංයෝජන තියෙද්දී රූපය ගැන බලන්න ඕනේ.

ඊළඟට අපි තේරුම් ගන්න ඕනේ දෙයක් තියෙනවා විදර්ශනා කරද්දී, අපි අපේ සංයෝජන හඳුනාගන්න ඕනේ.

එකඟ්ව පජානාති රූපෙව පජානාති යඤ්ච නදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති - මනඤ්ච පජානාති ධම්මෙව පජානාති යඤ්ච නදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංඤ්ඤාජනං තඤ්ච පජානාති -

එයා ඇහැන් දන්නවා, රූපයන් ද දන්නවා, මේ දෙන්නා නිසා උපදින සංයෝජනයක් දන්නවා, මනසක් දන්නවා, ධම්මාරම්මණක් දන්නවා, ඒ නිසා උපදින සංයෝජනයක් දන්නවා. එතකොට මෙනෙදී ඇහැ ද, රූපය ද, මනස ද, ධම්මාරම්මණ ද නෙවෙයි ප්‍රශ්නය. ඒ ස්කන්ධ, ධාතූ, ආයතන ටික දැකීමත් නෙවෙයි ප්‍රශ්නය. ඕනේ වෙන්නේ. ඒ ටික අපි බලන්නේ මේ සංයෝජනය ගෙවා ගන්න යි. ඒකෙන් මතක් කළේ ඇහෙන් රූප දකින කොටත් එන්නේ මට කාමරාග සංයෝජනය නම් මනසින් ධම්මාරම්මණ එයා සිහි කරන කොටත් හම්බවෙන්නේ එකම සංයෝජනය යි එයාට. මම දෙකේම විදර්ශනා කරන්න ඕනේ එකම ආකාරයටයි, මේ එකම සංයෝජනය නැතිවෙන්න.

ඒකෙන් උපමා කළේ දැන් ඇහැට පෙනෙන රූපයක් හම්බවෙන කොට, කනබොන ආහාරයෙන් යුක්ත රූපය, 'පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක්' කියන හැඟීමයි දැනෙන්නේ. එහෙනම් මේ ගෙඩිපිටින් හම්බවෙන රූපය පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් නෙවෙයි කියන එක මෙනෙහි කරන්න ඇහෙන් පෙනෙන රූපය මෙනෙහි කරන්න ඕනේ. මේ පෙනෙන කෙනා මනසට සිහි වෙද්දී මේක මනෝමයෙන් ධම්මාරම්මණ උපද්දවලා දැනගත්තා, මේක විතර්කයක් කියලා බැලුවාට හරියන්නේ නැහැ. සංයෝජන තියෙන්නේ කාම නිසයි.

ඒ වෙලාවේදී හිතට පෙනෙන විත්තජ රූපයේදීත් එයා බලන්නේ මේ රූපය හැදිලා තියෙන්නෙත් කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු වලින්, මේ රූපය කනබොන ආහාරයෙන් හැදිලා තියෙනවා නේද කියලා ඇහෙන් බලන රූපය තමයි මෙනෙහි

කරන්නේ, ඇහෙන් දැක්කත්, හිතට දැක්කත් සංයෝජනය එක තැන නිසා.

- හිතේ තියෙන ගතියමයි ඇහෙන් දකින කොටත් මතු වෙලා ආවේ.
- ඇහෙන් දකින කොට ඇති කරගත්ත ගතියමයි හිතෙන් මතු වෙලා එන්නේ.

එතකොට එක එක හිලෙන් ඔළුව දලා බැලුවාට එකම හුඹහ ඇතුළේ ඉන්නේ. ඉතින් ඇහෙන් බැලුවත්, හිතෙන් හිතුවත්, කණෙන් ඇහුවත් එකම සංයෝජන එන්නේ. එතකොට ආයතන හයෙන්ම එක තැනකටයි එන්නේ. පහර ගහන්න, වදින්න. එතකොට මුල් මට්ටමේදී විදර්ශනා ඥානය කියලා කියන්නේ, ඉස්සෙල්ලාම මේ රළු මට්ටමට සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් හම්බවෙන අරමුණු ටික ඉලක්ක කර ගන්නවා. දැනට අවේතනික වස්තු, ගෙවල්දෙරවල්, ඉඩකඩම් ඔවාට තියෙන බැඳීම් ඇලීම් තිබුණාවේ. ඒවා දැනට අයින් කරන්න යන්න ඕනේ නැහැ. ඒවා ඉබේම අයින් වෙයි. දැන් අනිවායථයෙන් වග බලාගත යුතුයි ආධ්‍යාත්මික තමන්ගේ කයත්, පරසන්නානං වා පරපුගාලානං වා - අනිත් සත්ත්ව පුද්ගලයන්ගේ කයත් - අජ්ඣන්තංවා බහිද්ධාවා - අජ්ඣන්ත බහිද්ධාවා - මේ දෙපොළ වග බලාගන්න ඕනේ.

එතනදී මේ සත්ත්ව පුද්ගලභාවයට හම්බවෙන අරමුණක් අරගෙන, අරමුණ හිතෙන් හොඳට අල්ලගෙන, හිතෙන් ඒ අරමුණ මෙනෙහි කරන්න ඕනේ. හිතන්නම ඕනේ. හිතෙන් මෙනෙහි කරන්නම ඕනේ. එයට අනුව සිත් උපද්දන්නම ඕනේ. හයියෙන් කටින් කිව්වත් කමක් නැහැ. (නමුත් ළගපාන කවුරුහරි හිටියොත් පිස්සු කියලා බණින හින්දා එහෙම කියන්න එපා!) ඒ හින්දා හිතෙන් කියන්න. කවුරුහරි නැත්නම් කටින් කිව්වත් කමක් නැහැ. ඒ කටින් කියවනවා වගේම හිතෙන් කියවන්න ඕනේ.

අපි කියමු යම් රූපයක් ගන්නවා අපි. යාළුවෙක්ගේ රූපයක්. ප්‍රඥප්ති රූපයක් - නිමල්. නිමල්ගේ රූපය සිහි කරලා අරගෙන ඒ රූපය හොඳට බලනවා. ඒ රූපයේ ද තියෙන්නේ කෙස්, ලොම්, නිය,

දත්, සම්, මස්, නහර, ඉතාමත් වේගයෙනුත් නෙවෙයි, ඉතාමත් හෙමිනුත් නෙවෙයි. මේ වගේ කොටස් තිස්දෙකම මෙනෙහි කරලා කනබොන ආහාරයෙන් නේ මේ රූපය හැඳිලා තියෙන්නේ කියලා බලනවා.

එහෙම නැතිනම් ඒ ශරීරයේ තියෙන කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර කියන්නේ පය්වි ධාතුව යි. බාහිරත් අභ්‍යන්තරවත් තියෙන පය්වි ධාතුව යි ඒ පය්වි ස්වභාවය යි දෙකම එක යි නේ කියලා. එතන තියෙන සෙම්, සැරව, ලේ, දහඩිය කියන්නේ ගලන වැගිරෙන ස්වභාවය යි, බාහිර ළිං, වැව්, පොකුණු වල තියෙන ගලන වැගිරෙන ස්වභාවත් මේ ස්වභාවයත් දෙකම එක යි නේ. ඔය වගේ ධාතු හතරටම ඒ රූපයේ ධාතු හතර බලනවා, බාහිර ධාතු හතර බලනවා. බලලා, ධාතුව ධාතුවට සමකර කර බලනවා.

යාවෙව බො පන අජ්ඣන්තිකා පය්විධාතු යාව බාහිරා පය්විධාතුවෙසා - යම් ආධ්‍යාත්මික පය්වි ධාතුවක් තියෙයි නම්, බාහිර පය්වි ධාතුවක් තියෙයි නම් මේ දෙකම එකයි. හොඳට බලනවා.

පය්විධාතු නෙතං මම නෙසො හමස්මිං න මෙසො අත්තාති - 'මගේ නෙවෙයි, මම නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි' කියලා. *පය්විධාතු නෙතං මම* - මේ පය්විධාතුව මම නෙවෙයි, *නෙසො හමස්මිං* - මගේ නෙවෙයි, *න මෙසො අත්තාති* - මගේ ආත්මය නෙවෙයි.

මේ පය්විධාතුව මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියන්නේ ඇයි? බාහිර පය්විධාතුවට සමාන නිසා. බාහිර පය්විධාතුව සන්තප්පයක්, පුද්ගලයෙක් හෝ මම හෝ මගේ හෝ මගේ ආත්මය හෝ නො වෙන නිසා කියලා මේ දෙක එකට ආදේශ කරකර බලන්න කියනවා.

ඕකට අම්බලට්ඨික රාහුලෝවාද සූත්‍රය වගේ සූත්‍ර බලන්න. ඒවායේ හොඳට පෙන්වනවා බලන ක්‍රමය.

ඊට පස්සේ සතරමහා ධාතුවේ මෙහෙම බලනවා රූප. ආයේ කය මැටි වර්ච්චි බිත්තියකට උපමා කරනවා කියලා මම කියලා තියෙන්නේ. ඒ විදියට බලන්නත් පුළුවන්. කය ධාතු වශයෙන් හෝ අගුහ වශයෙන් හෝ මැටි වර්ච්චි බිත්තියකට හෝ සමාන කරලා, උපමා කරලා, ඒ විදියට බලලා එබඳු වූ මේ කය කනබොන ආහාරය නිසා හැදෙනවා නේද කියලා හොඳට හිතන්න. අද මේ කියන කාරණා මේ පින්වතුන් දන්නවා ඇති. දන්න එක වෙනම එකක්. අත නො හැර පුද්ගලභාවයට සිහිවෙන සිහිවෙන, හම්බවෙන හම්බවෙන හැම අරමුණකම හිතන්න බලන්න. ඒ අඛණ්ඩව කරන කොට ඇතිවෙන ගතිය වෙනම එකක්. මේකට ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදින කියන තැනක කාරණාවක් ඔතේ නැහැ. හතර ඉරියව්වේම පුද්ගලභාවයට හම්බවෙන අරමුණු විදර්ශනා කළහම හොඳටම ඇති.

එතකොට මේ විදියට කනබොන ආහාරය නිසා හැදෙනවා කියලා බලනවා. බලලා මේ කනබොන ආහාරයෙන් හැදුනු මේ කුණප කොටස් ටික අවේනනිකයි - චේතනාවක් නැහැ, අවිඤ්ඤාණකයි - විඤ්ඤාණයක් නැහැ. හරියට මළමිනියක් වගෙයි මේ රූපය. නමුත් එබඳු වූ කය ඇසුරු කරගෙන ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි හිත මේ කයේ බැඳිලා පවතිනවා. මේ කය සවිඤ්ඤාණක වෙලා තියෙන්නේ, හැඟිම්, දැනීම් තියෙන්නේ කයේ හැකියාවක් නිසා නෙවෙයි. මේ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි හිත මේ කයේ - *එඤ්ඤාං එඤ්ඤාං පටිබ්බං* - මේ කයේ පිහිටලා, මේ කයේ බැඳිලා පවතිනවා.

දැන් හිතේ තියෙන ගති කයේ බැඳුනහම මේ දෙන්නා සංයුක්ත වෙනවා. කයේ තියෙන ගති ටික හිතට බලපානවා. හිතේ තියෙන ගති ටික කයට බලපානවා. හිතේ තියෙන ධර්මතාවය උදව් වෙනවා කය පවතින්න. කයේ ධර්මතාවය උදව් වෙනවා හිත පවතින්න. ඔවුනොවුන්ට උපකාරවෙලා.

එබඳු වූ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින හිතෙන් තමයි සිතුවිලි හිතන්නේ. හිතන හිතන ගානට මේ කයේ බැඳිලා හින්දා කයේ වෙනස්කම් යෙදෙනවා. එබඳු වූ සිතින් උපදින විතර්කයන් නිසා තමයි මේ කයේ වායෝ ධාතුව සක්‍රිය වෙලා යෑම් ඒම් වෙන්නේ. එබඳු වූ

කයේ පිහිටලා තමයි මේ සිතෙන් අරමුණු දකින්නේ. මේ සිතෙන් අරමුණු වන ශබ්ද අහන්නේ, ගදසුවද දනගන්නේ.

එතකොට දැන් ප්‍රශ්නයක් එනවා තමන්ට: මම යාළුවා 'ප්‍රියන්ත' කියලා කියන්නේ කනබොන ආහාරයෙන් හැදුනු, කුණප කොටස් වලින් හැදුනු මේ රූපයද? සිතීම, කීම, කිරීම කරන චිත්ත චෛතසික ටිකට නාම ධර්ම ටික නවාතැනක් දීලා තියෙනවා. ඉතින් මම යාළුවා කියන්නේ, 'ප්‍රියන්ත' කියන්නේ මේ කයට ද, නැත්නම් ඔය කය ක්‍රියාත්මක කරවන චිත්ත චෛතසික ටිකට ද? ඉබ්බා කියන්නේ කට්ටට ද, ඒකේ ඇතුළේ ඉන්න කෙනාට ද? දැන් ඉබ්බා යන යන තැන කට්ට අරගෙන යනවා වගේ අපි මේ යන යන තැන කට්ට අරගෙන යන්නේ. මේ ශරීරය කියන්නේ කට්ට. ඉතින් මේක ඇතුළේ තමයි දැන් සතා ඉන්නේ. නැත්තං චිත්ත චෛතසික ටිකේ තමයි ඔය ඔක්කෝම සිද්ධි ටික තියෙන්නේ. මේ ගෙය, නවාතැන. නවාතැන් හිමියා කියන්නේ ගෙය නෙවෙයි. ගේ කියන්නේ නවාතැන් හිමියා නෙවෙයි.

ඔය විදියට අපිට සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ගැන හිත හිතා, හිත හිතා ඉන්නවා නම් මොන මනෝමය බොරුවක් ද මේක? මම හිතන සත්ත්වයා රූප කයේ ද ඉන්නේ, නාම කයේ ද? මේ ධර්මතා දෙකක් නේද තියෙන්නේ කියලා හොඳට බලනවා. ඔහොම ඉඩ ලැබෙන, තමන්ට පුළුවන් නම් සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයට ඇසුරු කරලා තියෙන, පුංචි ම කාලේ ඉඳලා, යම්තාක් හිතට, හිත් කොනකින් හරි, සිහිකරගන්න පුළුවන් අරමුණු තියෙන්නේ, එකින් එක අරගෙන, එකකට එකවර ගානේ හරි නාමරූප වශයෙන් බල බලා යන්න, මතකයේ තියෙන ඔක්කෝම ටික ඉවරවෙලා, මේ ලෝකයේ තවත් රූප නෑ කියලා සිහි කරන්න එකක් නැති මට්ටමට එන කොට වෙනසක් වෙන්නේ නැත්ද කියලා.

ඒ විතරක් නෙවෙයි, ඉඩ ලැබෙන හැම වෙලාවකම මේ ශරීරය දිහාත් බලන්න ඕනේ, තමන් කියල දනගන්න. ඔය විදියට විදර්ශනා කළොත් තමයි සර්පයින් හතරදෙනාගෙන් බේරිලා යනවා කියන්නේ. මේ 'මම' කියලා ඉන්න තාක්, මේ 'දුටු, පුතා' කියලා දකින තාක්, මේ සර්පයින් හතරදෙනා ආහරණ කරගෙනයි ඉන්නේ දැන්. හැඩ බල බලා

ඉන්නේ. සර්පයින් හතරදෙනාට අනුවෙලා ඉන්න තාක් සතුරු වධකයෝ පන්නන්නේ නැහැ. ඒ තාක් ආයතනයන්ගෙන් ප්‍රශ්න නැහැ එයාට. සර්පයින් හතරදෙනාට අනුවෙලා ඉද්දී සතුරු වධකයෝ පස් දෙනාගෙන් බේරිලා දුවනවා කියන එකක් වෙන්නේ නැහැ කියටවත්. සර්පයින් හතරදෙනාගෙන් බේරිලා දුවන කෙනාටයි, එයාට අල්ලගන්න බැරිවුණොත් විතරයි, සතුරු වධකයින් පස් දෙනා අල්ලන්නේ.

ඒ වගේ මේ පින්වතුන් මේ කයේ බලන්නේ නැතුව ආයතනයක් ආයතනයක් ගානේ විදර්ශනා කරනවා කියන එකට යන්න එපා. ඒක වෙන්නේම නැහැ. එතකොට සර්පයන්ට අනුවෙලා ඉද්දී සතුරු වධකයින්ගෙන් බේරිලා දුවන්න හදනවා කියන එක බොරුවක්. මොකද සතුරු වධකයෝ කරන්න ඕනේ නැහැ, ඒ ටික කරනවා සර්පයින් හතරදෙනා.

ඉතින් සර්පයින් හතරදෙනාගෙන් බේරිලා යනවා කියන්නේ කබලිංකාරාභාරයෙන් හැදුණු මේ කයෙන් 'මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි' කියන හැඟීම අයින් කරන එක යි. බේරිලා යනවා. ඒක හේතුප්‍රත්‍යය බව පෙනෙනවා. පටිච්චසමුප්පන්න බව පෙනෙනවා. නාමරූප ආදී වශයෙන් බලබලා යනවා.

මේ විදියට කොච්චර දුරට කළ යුතු ද? *අනර් කායොති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨතා හොති* - සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නොවූ කය පමණක් ඇත්තේය යන සිහිය හොඳින් එළඹ සිටින තැන දක්වා කළ යුතුයි. අද නාමරූපයක් කියලා බැලුවාට හිත පිළිගන්නේ නැහැ. නමුත් සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා ගත්තොත්, බැලුවොත් හිත පිළිගන්නවා. ඕක 'මම' කියන තැන දක්වා බලන්න ඕනේ. සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් කියලා බැලුවොත් හිත පිළිගන්නේ නැහැ. මොකටද සතා කියන්නේ, කයට ද හිතට ද? මෙහෙම දෙයක්නේ තියෙන්නේ කියලා හිත තර්ක කරයි. නැහැ මෙතන නාමරූප දෙකක් තියෙන්නේ කියලා ගත්තහම හොඳට පිළිගන්නවා කියන තැන දක්වා මනස වඩන්න ඕනේ.

ඔහුට එන කොට නිවරණ ධර්ම දුරු වෙනවා. අඩු වෙනවා. අන්න එදට මේ පෙනෙන දෙය පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියන එක බලන්න පුළුවන්. එතකොට ඉවර නැහැ. බලන්න ඔරොත්තු දෙනවා අපට. දැන් හිතේ හැපිලා හිටිනවා, ඇගේ වැදිලා හිටිනවා, පිහිටලා හිටින්න පුළුවන්. ඒ දර්ශනයෙන් කෙලෙස් ගෙවෙනවා. ඒ මට්ටමට බලන කොට වැලිකෙළියේ පටන් හිටපු මිත්‍රයා එනවා. හම්බවෙනවා. හිතේ බලන එකේ පිහිටලා හිටින්න පුළුවන්. අන්න මනෝමයෙන් උපන්න විතර්කයෝ විදර්ශනා කරන්න ඔරොත්තු දෙන්නේ එදටයි. දැන් මෙව්වර කාලයක් අපි බැලුවේ මනෝමයෙන් පහළ වෙන එකට මේ සංයෝජනය ගෙවන්න නේ. ඒ කියන්නේ කයට හම්බවෙන රූපයක් කෙරෙහි නේ. දැන් එහෙම ඔතේ නැහැ. මනසින් ධම්මාරම්මණ උපද්දලා, උපද්දපු ධම්මාරම්මණම දැනගන්නවා කියන එක බලන්න ඔරොත්තු දෙනවා කියන මට්ටමක් එනවා.

එතෙක් එහේ සිහිකරලා බලන්න බැහැ, බැලුවත් පිහිටා හිටින්න බැහැ සංයෝජනය මෙහෙ. හිතෙන් කොච්චර බැලුවත් - 'නැහැ බාහිර දරුවා ඉන්නවා, ගෙදර තියෙනවා, බාහිර දේ තියෙනවා' කියන තැනටමයි ඇදිලා යන්නේ. මේකෙන් කාලය විතරයි නාස්ති වෙන්නේ. ඒ නිසා **මනඤ්ච පටිච්ච ධමම ච උප්පජ්ජති මනෝවිකල්පණං** කියන තැන දකින්න ගත්තාට පස්සේ තමයි, දැක්කොත් තමයි, එයාට මේ ආයතන ටික සම්පූර්ණ ශුන්‍යතාවයකට යන්නේ.

එයාට බාහිර රූපයක් සිහිකරලා - මෙහේ ඉඳලා බාහිර දෙයකින් දුක්විඳින්න තියෙන හේතු නැහැ. බාහිර දේවල් සිහිකරලා මෙහේ ඉඳන් දුක්විඳින්න බැහැ. ගෙදර වෙන දේවල් අනුව දැන් දුක්විඳින්න තරම් එයා මෝඩ නැහැ. ඇයි, සිහි කරන කොට ම පෙනෙනවා මේක මානසිකව උපද්දවපු ධර්මතාවක් දැනගන්නවා කියන තැනට එනවා. මැරිව්ව අය අරඬයා අඩන්න බැහැ එයාට. නිරුද්ධවෙව්ව දේවල් අරඬයා සතුටුවෙන්න බැහැ. බොරුවෙන් දුක්වෙන, සතුටුවෙනකම, මැරිව්ව දෙයකින් දුක්වෙන, සතුටුවෙනකම, නූපන්න දෙයකින් දුක්වෙන, සතුටුවෙනකම නැහැ.

මනසින් ධම්මාරම්මණ උපද්දවලා දැනගන්නවා කියන මට්ටම ඔරොත්තු දෙනවා කියන කොට ජීවිතයක ලේසි සහනයක් නෙවෙයි සැලසිලා තියෙන්නේ. එයා මෝඩකම නිසා මැරීවිච දේවල් අරඹයා කොච්චර හිතෙන් දුක්විත්තු ද, මැරීවිච දේවල් අරඹයා කොච්චර සතුටු වුණා ද, නූපන්න දේවල් අරඹයා කොච්චර දුක්වෙනවා ද, නූපන්න දේවල් අරඹයා කොච්චර සතුටු වෙනවා ද, නූපන්න දේ ඉපදිලා නැති නිසා බොරුවක්, මැරීවිච දේ මැරුණු නිසා බොරුවක්. මේ බොරුව තුළින්, බොරුවේ කොච්චර සතුටු වෙලා තියෙනවා ද, දුක් වෙලා තියෙනවා ද අවිද්‍යාව නිසා? ඒ ඔක්කෝම ටික නැතිවෙනවා මෙයාට. ඒ නැතිවීම ම ජීවිතයට පුදුම සහනයක්.

ඒකයි එතෙත්ට ගියහම අවිද්‍යාවෙන් තොර සිසිල් බවකුත් දැනෙයි. හැබැයි විද්‍යාව වුණාට, ඒ මට්ටමින් දෑක්කාට තවම ගම් පහකම හොරු ගෙවල් බිඳිනවා. ඒ කියන්නේ තවම ඇහැට රූප ගැටුනහම රැවටෙන්න පුළුවන්කම එනවා. මනසින් රැවටෙන්නේ නැහැ. කනට ශබ්ද ඇහෙන කොට තවම රැවටෙන්න පුළුවන්කම එනවා. දැන් ඒකට මොකක්ද කරන්න ඕනේ? අඛණ්ඩව අර ටික ඔක්කෝම කරන්න ඕනේ. තවම හොඳට මතක තියාගන්න මේ කය පරිහරණය කරන කොට ඒකත් විදර්ශනා කළ යුතුයි දැන්. සර්පයින්ට අහුවෙන්න දෙන්නත් හොඳ නැහැ. ආයතන පරිහරණය කරන කොට ආයතනයන් කියලා නුවණින් දැනිය යුතුයි. මනෝමයෙන් සිහි කරන කොට ඒකත් දැකිය යුතුයි. සර්පයින්ටත් අහුනොවී දුවන්න ඕනේ, සතුරු වධකයින්ටත් අහුනොවී දුවන්න ඕනේ, වැලිකෙළියේ ඉඳලා හිටපු මිත්‍රයාට අහුනොවී දුවන්නත් ඕනේ, ගම් පහක හොරුන්ට අහුවෙන තැන පහුවෙන කල්ම කරන්න ඕනේ.

ඕහොම කරනවා ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව පහළවෙන තැන දක්වාම. මෙහෙම කරන කොට ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව පහළවෙනවා කියන්නේ මොකක් ද? නිරෝධයේ ඥානය එනවා. ඊට මෙහා ලෝකයේ හැම දෙයක්ම දැනගන්නේ විඤ්ඤාණයකින්. ප්‍රඥාව කියන එක ජීවිතයේ යම් දවසක හරි ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව යෙදුණොත්, එදා ඉඳලා තමන් දන්නවා තමන්ට කරගත යුතු දේ. ඒක ගන්න තමයි මේ හේතුඵල දහම,

පරිච්චසමුප්පාද බව තියෙන්නේ. ආයතනයන්ගේ පරිච්චසමුප්පාද බව බල බලා හිටියේ, ඔය බල බලා ඉඳිම නිසා යම් දවසක දී මේ ඉන්ද්‍රිය මුහුකුරා ගිහිල්ලා නිරොධෙ ප්‍රඥාව ලැබෙන්න ඕනේ. ඒක ගන්නම ඕනේ එකක්. හටගන්න දේ නිරුද්ධයි කියලා දැක්කහම ඒක තමයි සම්මාදිට්ඨිය. ඒ නිසා මේ ගතිය අඩුවෙනවා.

මම මේ පින්වතුන්ට කලිනුත් කියලා ඇති, නමුත් අදත් කියන්නම් උපමාවක්: දෑන් අපි

- ඇහෙන් දකින දෙයට කියනවා විඤ්ඤාණය කියලා.
- ඇහෙන් දකින අත්දැකීමට කියනවා විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම කියලා.
- නුවණින් දකින දෙයට කියනවා ප්‍රඥාවේ අත්දැකීම කියලා.
- ඇහෙන් දකින දෙයට කියනවා මාංස වක්ෂුසය කියලා.
- නුවණින් දකින එකට කියනවා ප්‍රඥ වක්ෂුසය කියලා.

කෙනෙකුට ප්‍රඥාව නැති වුණොත් ඉතුරුවෙන්නේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම විතරයි. එතකොට ඇහෙන් දැක්කත්, හිතෙන් හිතුවත් දැකීමේ අත්දැකීම විතරයි ලැබෙන්නේ, ප්‍රඥාව නැත්නම් යම් තැනක. එතකොට දකපු දෙයම ඇති බව තමයි එළඹ සිටින්නේ. දකපු දෙය ඇති බවට එළඹ සිටින හැටි මම දෑන් කියන්න යන්නේ. ඒ හරහා තමයි නිරොධෙ ප්‍රඥාව ගන්න වෙන්නේ.

මම ඕකට උපමාවක් කියන්නේ: මේ පින්වතුන්ගේ ගෙවල් වල තියෙනවා තේ. දෑන් ඔය ශීතකරණයේ ඇතුළත අඳුරුකම යන්න දෙර ඇරියහම බල්බ එකක් පත්තුවෙනවා. දෑන් ඒ ශීතකරණයේ දෙර හදිස්සියේ ඇරියොත් ඒකේ බල්බ එකක් පත්තුවෙයි, ඇතුළත ආලෝකමත් වෙයි. ඒ බව අපට දකින්න පුළුවන්. ඒ දකින එකට කියනවා විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමක් කියලා. ආලෝකය පෙනෙනවා. දෙර වහන කොට ම ආලෝකය නිවෙනවා. දෙර වහපු නිසා ආලෝකය නිවෙනවා, නිවෙන බව මසැසට පෙනෙන්නේ නැහැ. නිව්ච්ච බව පෙනෙන්නේ හැම වෙලාවේම ප්‍රඥ වෛතසිකය යෙදෙන සිතකටයි. නමුත් ප්‍රඥ වෛතසිකය යෙදුණු සිත් නැත්නම්, ප්‍රඥ වෛතසිකය නැති වුණොත්, නුවණ නො යෙදුනොත් ජීවිතයක, ඉතුරුවෙන්නේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම විතරයි. ඒ කියන්නේ නුවණ නො යෙදුනොත්

දෙර වහන කොට ම ලයිටි එක නිවුණාට, නිවුණු බව එයා දන්නේ නැහැ. විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම විතරයි ඉතුරුවෙන්නේ කියන්නේ, අර දෙර අරින කොට ඇහෙන් දැකපු අත්දැකීම විතරයි මනෝ විඤ්ඤාණයට සිහිකරන්න පුළුවන්. දෙර අරින වෙලාවට ඇහෙන් දුකපු ආලෝකයම සිහි කිරීම මතින් ම මනෝ විඤ්ඤාණය උපදිනවා. අතරමැද ප්‍රඥ වෛතසිකය උපදින්නේ නැතුව, පෙනීමට අමතරව, නිරුද්ධ වෙච්ච බව දකින ප්‍රඥ වෛතසිකය නො යෙදෙන නිසා, උපදින්නේ නැති නිසා, ඇහෙන් දුකපු දෙයම ආවර්ජනාවකින් ගනිමින් ම මනෝ විඤ්ඤාණයේ ඒ නිමිත්ත ම උපදිනවා. උපදින කොට එයාට දූනෙන්නේ, එයාට තේරෙන්නේ පත්තුවෙලා තියෙන ලයිටි එක තියෙනවා කියන කමයි. දූන් මේ පින්වතුන්ට යනකොට ගෙදර තියෙනවා කියල පෙනෙන කම තියෙන්නේ, ඒ ගතියමයි එයාට දූනෙන්නේ, දූන් බල්බි එක පත්තුවෙලයි තියෙන්නේ වගේ. එයා දූන් කථා කරන්නේම දෙර වැහුවත් ලයිටි එක පත්තුවෙලා තියෙන තැනකින්. කවුරුහරි කිව්වොත් නැහැ, නැහැ, ඕක ගැන කතා කරන්න එපා. ඕක වැරදියි, දෙර වැහුවහම ලයිටි එක නිවෙනවා කිව්වොත් මෙයා කියයි, නැහැ එහෙම වෙන්නේ නැහැ, ලයිටි එක පත්තුවෙලාමයි තියෙන්නේ.

එතකොට මේ මෝඩකම ඔප්පුවෙන විදියටයි ලෝකය හැදිලා තියෙන්නේ. ලෝකය තුළ ප්‍රඥව ඔප්පුවෙන්නේ නැහැ. 'හා, තියෙනවාද නැත්ද කියලා එහෙනම් බලමු' කියලා හදිස්සියේ කථා කරලා යයි, අපි තර්ක කරලා ඇවිල්ලා ඇරියොත්, දෙර අරින කොට ම බල්බි එක පත්තුවෙලා පේනවා. එතකොට ම ඔප්පුවෙන්නේ මොකක්ද - 'ආ, මම කිව්වේ බොරුද, මේ තියෙන්නේ පත්තුවෙලා' කියලා. අරින කොට මයි පත්තු වුණේ නමුත් පෙනෙන්නේ පත්තුවෙලා වගේ. මෝඩකම ඔප්පුවෙනවා මිසක ප්‍රඥව ඔප්පු කරගන්න බැහැ ලෝකයේ. මෙයාට දෙර ඇරියත් බල්බි එක පත්තුවෙනවා, දෙර වැහුවත් පත්තුවෙනවා, ආපහු බලන්න ආවත් පත්තුවෙනවා. දූන් ආලෝකය නිත්‍ය යි.

බලන්න දූන් මේ නිත්‍ය සංඥාවේ අත්දැකීමෙන් බලන්න මොකක්ද මේ අවිද්‍යාව නිසා නෙවෙයි ද කියලා. දෙර ඇරලා තියෙන වෙලාවෙන් බල්බි එක පෙනෙනවා. දෙර වැහුවාට පස්සෙන් එම අත්දැකීම මයි

හිතේ හැදිලා තියෙන්නේ. ඒක තියෙනවාද නැත්ද කියලා බලන්න ආවහම ආයෙත් දෙර ඇරපු හින්ද, හේතු ඇති හින්ද ම යි තියෙන්නේ.

දැන් මේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීම පරිහරණය කරන කෙනාට නිරොධෙ ප්‍රඥව නැති මෙයාට, ස්කන්ධයන්ගේ අනිත්‍යය, නැත්නම් හේතුඵල නිරෝධ දහම, නිවනේ පණිවිඩය, ජීවිතයට ගන්න බැහැ තනියම. එතකොට වෙන කෙනෙකුගේ උපකාරයක් නැවත ඔතේ වෙනවා. කල්‍යාණමිත්‍ර ඇසුර, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය කියලා කියන්නේ මෙයාට, විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමක් තියෙන කෙනාට, ප්‍රඥවේ අත්දැකීම වෛවණියෙන් ලබාදෙන්න දරන උපායක්.

දැන් මෙයා නිවීම පිළිගන්නේ නැහැ නේ. නිරුද්ධවෙන බව දකින්නේ නැහැ නේ. ඒකට උපායක් හැටියට කරන්න වෙනවා - 'ඔයා කියන්නේ මේ බල්බි එක නිවෙන්නේ නැහැ කියලා නේ. එහෙනම් එන්න' කියලා එක්කගෙන යනවා. ගිහිල්ලා දෙර අරිනවා. ඇරියහම බල්බි එක පත්තුවෙලා පෙනෙනවා. 'ඔයා දන්නවාද මම මේ බල්බි එක දෙර ඇරපු ගමන්මයි පත්තුවෙන්නේ, දෙර වහපු ගමන් නිවෙනවා කියලා කියන්නේ ඔයා වගේ අහේතුකව නෙවෙයි, මම සහේතුකවයි මේක කියන්නේ. මොකද මේ බල්බි එක නිවෙනවා හා පත්තුවෙනවා කියන එක හේතුප්‍රත්‍යයයි කියලා දන්න නිසා.' එයාට කියන්න වෙනවා - 'ඔයා දන්නවාද මම එහෙම කියන්නේ මොකක් නිසාද කියලා. මේ දෙර අයිතේ තියෙනවා එබෙන වර්ගයේ ස්වීච් එකක්. දෙර අරින කොට ම ඒක එළියට එනවා, එන කොට ම මේ බල්බි එක පත්තුවෙනවා කියලා දන්න හින්දයි දෙර අරින නිසා ම යි පත්තුවෙනවා කියලා කියන්නේ. දෙර වහන කොට ම මේ බොත්තම එබෙනවා, එතකොට මේක නිවෙනවා කියලා දන්න හින්දයි මම මේක නිවෙනවා කියන්නේ. මම මේ දෙර අරින කොට ම පත්තුවෙනවා, දෙර වහන කොට ම නිවෙනවා කියන්නේ ඒක ගැන තියෙන එකක් හින්ද නෙවෙයි. ඒකේ ඇතිවෙන නැතිවෙන හේතුව දන්න හින්ද' කියලා දෙර ඇරලා තියෙද්දීම ඇඟිල්ලෙන් ඔබලා පෙන්නනවා, 'එහෙනම් බලන්න බොරුද කියලා', දෙර ඇරලා තියෙද්දීම බොත්තම ඇඟිල්ලෙන් ඔබලා පෙන්නන්න වෙනවා. 'එහෙනම් බලන්න දැන් බොරුද කියලා'. දෙර

ඇරලාම ආයෙත් තියෙන කෙළවරේ බොත්තමට ඇඟිල්ලෙන් ඔබලා පෙන්න්න වෙනවා. 'ඕනේ නම් ගෙදර ගිහිල්ලා කරලා බලන්න' කියනවා. එතකොට ඇඟිල්ලෙන් එබුවහම, 'ඔන්න බලන්න ලයිට් එක නිවෙනවා, මේ දෙර මෙහෙම වහන කොට අයින් තියෙන මේ බොත්තම මේ විදියටම තද වෙනවා. එතකොට නිවෙනවා කියලා කියන්නේ ඒකයි. ඇඟිල්ල අරගෙන පෙන්නවා ඔන්න මේ ඇඟිල්ල ගත්තහම බොත්තම එළියට එනවා, එතකොට මේ බල්බ් එක පත්තුවෙනවා.'

ඔන්න ඔහොම දැන් කිව්වහම මෙයාට අනුමාන ප්‍රඥවක් පහළ වෙනවා, තවම ප්‍රත්‍යක්ෂ නැහැ, 'එහෙනම් දෙර වැහුවහම නිවෙනවා ඇති තමයි'. ඒ අනුමාන ඥානය ඇතිවුණේ පෙර කෙනෙකුගෙන්. ඕකට තමයි කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුර, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය කියලා කියන්නේ. පිටතින්මයි ලබාගන්න වෙන්නේ. වෙන එයාට ලබාගන්න හැකියාවක් ඇත්තේම නැහැ.

ඊට පස්සේ තමන්ම උත්සාහවත් වෙන කොට, කල් යන කොට තමන්ටම ප්‍රත්‍යක්ෂයක් එනවා - 'ඇත්ත තමයි එහෙනම් ශීතකරණයේ දෙර අරින කොට ම පත්තුවෙලා වහන කොට ම නිවෙනවා' කියන නුවණ තමන්ටම එනවා. එතකොට ඇහැට පෙනීමත් එක්කම දැන් මේක නිවුණා කියන නිරෝධය සිටින විත්ත වෛතසික උපන්නහම හටගත්ත දෙය නැතිවෙනවා වගෙයි අපට පෙනෙන්නේ. නැතිවෙන දේ නැතිවෙනවා කියලා පෙනෙනවා. නැතිවෙන දේ නැතිවෙන බව නො පෙනෙන්නේ ඇති දේම අල්ලගෙන මනසේ විඤ්ඤාණය උපදින නිසයි. ඒ ගතිය නතර වෙන්න නම් පෙනෙන දෙයට සමගාමීව උපදින මනෝ විඤ්ඤාණය නිරුද්ධ වෙනවා කියන ප්‍රඥ වෛතසිකය යෙදිලා තියෙන්න ඕනේ. එහෙම වුණොත් නැතිවෙන බව පෙනෙනවා.

කණ්ණාඩියක් ළඟට ගිය ඡායාව අහකට යන කොට නැතිවෙනවා කියලා පෙනෙන්නේ, ප්‍රඥ වෛතසිකය යෙදෙන මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමක් තියෙන නිසයි. 'මනුෂ්‍යයි' කියන තැන වටිනාකම ඕකයි. තිරිසන් සතාට නො පෙනෙන්නේ ඇයි? ප්‍රඥ වෛතසිකය යෙදිලා විත්ත වෛතසිකය උපදින්නේ නැති නිසයි. ඇහැට පෙනෙන දෙයම

ඊගාව හිත අල්ලගෙන උපදින නිසයි. ඇහැට පෙනෙන දෙයම ඊගාව හිතෙන් අල්ලගෙන උපදින්නේ නැතුව නුවණ අල්ලගෙන උපදින නිසයි කණ්ණාඩියක් ළඟට ගිය ඡායාව නැති වුණේ.

ඉතින් අර ශීතකරණයේ ආලෝකය දකින මිනිහාට ප්‍රඥාව ගැන අත්දැකීම් නැහැ, විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමක් විතරක් වගේ, කාම ලෝකයේ උපන්න අපට විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමක් විතරයි, ප්‍රඥාව නැහැ. ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව නැහැ. ලෝකය නිරෝධ කරන ප්‍රඥාව නැහැ. ඒ ශීතකරණයේ දෙර ඇරියා වගේ ඇහෙන් රූපයක් දකිනවා. වක්ඛු ද්වාරය ඇරලා බලනවා. බලන කොට ආලෝකය හරහා අර පුරුෂයා පෙනෙනවා. ඇහැ අහකට ගැනීමයි, පෙනෙන රූපයේ නැතිවීමයි පෙරපසු නැතුව එකට ම යි වෙන්නේ. ඒක මතසට පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඒ නිරෝධය දකින ප්‍රඥා චෛතසිකයේදී විඤ්ඤාණය නැති නිසා, දෑකපු නිමිත්ත ඒ විදියට ම බලනවා මනෝ විඤ්ඤාණය ඤාණිකව උපදින්න. උපදින කොට අපිට හිතෙන්නේ දෑකපු දේ තියෙනවා වගේ ම යි. අර ආලෝකය තියෙනවා වගේ ම යි. දැන් 'අහපු දේ තියෙනවා, දෑකපු දේ තියෙනවා' වෙලා. දැන් දෑකපු දේ තියෙනවා වගේ ම වෙලා තියෙනවා. ඊට පස්සේ - 'හා, තියෙනවාද නැත්ද කියලා එහෙනම් බලන්න යමු' කියලා ආයෙන් කරන්නේ අර ශීතකරණයේ දෙර ඇරලා බැලුවා වගේ ඇහැක් හදලා බලන එක. බලන කොට මෝඩකම ඔප්පුවෙනවා - 'ආ, මේ තියෙන්නේ' කියලා. බලපු නිසාමයි හැදිලා තියෙන්නේ. දැන් ඇහෙන් බැලුවත්, හිතෙන් හිතුවත් ආයේ ඇහෙන් බැලුවත් බලපු එක තියෙනවා.

දැන් අපිට පෙනන රූපය නිත්‍යයි. නිත්‍ය සංඥාව තියෙන්නේ ඔහොමයි. දැන් ඕකේ රූප කලාප බලලා ඔයාගේ දිහා බැලුවහම නෑ. ආලෝකයේ රූප කලාප බලලා බලලා ආලෝකයේ අනිත්‍යය බලන්න පුළුවන් වෙයි ද? ශීතකරණයේ ආලෝකයේ රූප කලාප බිඳි බිඳි යනවා, නැත්නම් ආලෝකය තත්පරයට හැට වතාවක් නිවී නිවී යනවා කියලා බලලා ආලෝකයේ ඇත්ත බැලිය හැකි ද? බැහැ. හේතුඵල දහම බලලාමයි බලන්න වෙන්නේ.

ඒ වගේ මේ පෙනෙන රූපයේ අනිත්‍යය බලන්න, හේතුඵල දහම බලන්න වෙනවා. එතෙක් නිත්‍ය සංඥාවමයි තියෙන්නේ. දැන් පෙනෙන, ඇහෙන දේවල් ඔක්කෝම තියෙන, ඉන්න අය වෙලා, ලෝකය නිත්‍යයි, සැපයි, ආත්මයි වෙලා, ඔය බැලීම මත ඒ නිසා මහා සංයෝජන රාශියක් හදගෙන ඉන්නවා. දැන් මේ ඇත්ත නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසා ලෝභ ද්වේශ කෙලෙස් එකතුවෙලා අද. අපි කිව්වේ වට්ටමූලික තණ්හාවට හොඳට ආහාර ලැබිලා, හොඳට පෝෂණය වෙලා තියෙන්නේ.

ඔහොම ජීවත්වෙන ලෝකයට තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළවෙන්නේ නිරෝධෙ ප්‍රඥාව ලබාදෙන්න. කල්‍යාණමිත්‍ර ඇසුර, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය කියලා කියන්නේ අපි අර පුරුෂයාව, ආලෝකය නැතිවීම නො දන්නා පුරුෂයාව, ශීතකරණය ඉස්සරහට ගෙනැල්ලා හේතුඵල දහම පෙන්නවා වගේ බල්බි එකෙන්, බුදුරජාණන් වහන්සේ කරන්නේ සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් ශීතකරණයේ දෙර ඇරියා වගේ, ඇහැ ඇරලා තියෙද්දීම, ඇහැට රූප පෙනෙද්දීම - 'නුඹලා දන්නවාද මේ රූපය පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියලා මම කියන්නේ මොකක් නිසා ද කියලා? මේක හේතුප්‍රත්‍යය නිසා. හේතු ටික නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙනවා කියලා දන්න නිසා' කියලා හේතුඵල දහම පෙන්වන්නේ.

වක්ඛුඤ්ඤා පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං තිණණං සඛිගති එසෙසා - ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් තුන්දෙනා නිසා ස්පර්ශය. ස්පර්ශයක් වුණොත් විතරම ම යි පෙනෙන්නේ. එහෙනම් ස්පර්ශය නැතිවෙනවා කියලා කියන්නේ පෙනෙන දේ නැතිවෙනවා කියලා, අර බොත්තම අතින් ඔබලා පෙන්වනවා වගේ පෙන්වනවා. හේතු ටික නිසා ම යි පෙනෙන්නේ.

- ඇහැ විතරක් තිබුණොත් රූප පෙනෙනවාද? රූප නැත්නම් නැහැ. රූප පෙනෙන්න පුළුවන් විදියේ අෂ්ඨමක රූපකල්‍යාපත් තියෙන්න ඕනේ.

- ඒවා විතරක් තිබුණත් පෙනෙනවාද ඇහැ නැතුව? නැහැ, ඇහැන් ඔනේ.
- ඔය දෙන්නා විතරක් තිබුණොත් පෙනෙනවාද හිත නැත්නම්? නැහැ, හිතත් ඔනේ.

හිතත් නිසා, ඇහැත් නිසා, බාහිර උපකාරයත් නිසා නම් මේ පෙනෙන්නේ, ඇහැත් නැතිවෙනවා, හිතත් නැතිවෙනවා, පෙනෙන රූප විතරක් ඉතුරු වෙයිද කියලා අහනවා. තෙලුත් නිසා, තිරෙන් නිසා, දූල්ලත් නිසා නම් ආලෝකය, තෙලුත් නැතිවෙනවා, තිරෙන් නැතිවෙනවා, දූල්ලත් නැති වුණා, ආලෝකය නම් ඉතුරු වුණා කියලා එකක් තියෙයිද කියලා අහනවා. වෙනවා ද?

පෙනෙන දේ තියෙනවා කියන අපිත්, තෙලුත් නැතිවෙනවා, තිරෙන් නැතිවෙනවා, දූල්ලත් නැති වුණා, ආලෝකය තියෙනවා කියන කෙනත් අතර වෙනසක් නැහැ. පෙනෙන දේ තියෙනවා කියන කෙනයි, අරවා නැති වුණත් ආලෝකය තියෙනවා කියන කෙනයි එකයි.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ හේතුඵල දහම පෙන්වන්නේ ලෝකය පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියන එක පෙන්වන්නේ. ඒකෙන් කියන්නේ මොකක් ද මේ, මේ විදර්ශනාවෙන් පෙන්වන්නේ අන්තිමට? ලෝකය පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියලා කියන්නේ තියෙන දෙයක් හම්බ නො වෙන නිසා, උපද්දවාගෙන පරිහරණය කරන නිසා.

මනඤ්ච පටිච්ච ධමම ච උප්පජ්ජති මනො විඤ්ඤාණං කියලා කියන්නේ මනසින් ධම්මාරම්මණ උපද්දලා ඒක ම දැනගත්තේ කියන එක කියන්නේ. ඒක හොඳට දැනෙනවා - *මනඤ්ච පටිච්ච ධමම ච* - මනසින් ධම්මාරම්මණ උපද්දලා මනො විඤ්ඤාණයෙන් දැන ගන්නවා. මනො කියන්නේ සිත. මනො විඤ්ඤාණය කියන්නෙන් සිත. *නිණ්ණං සංගති ඵසෙසා* - තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශයයි කියලා කියන්නේ මේ සිත් දෙකක් එකට එකතු වුණා කියන එක නෙවෙයි, සිත් දෙකේ මෙහෙම ක්‍රියාකරණයක් සම්පූර්ණ වෙච්ච තැන ස්පර්ශයක් කියලා.

මම ඕකට උපමාවක් කියන්නේ: අපි අතින් දෙහි ගෙඩියක් අතේ තියාගෙන, අතට අරගෙන අතින්ම උඩ දලා ඒ අතින්ම ඇල්ලුවොත් ඒ දෙහි ගෙඩිය, එකම දෙහි ගෙඩියට එක අත දෙපාරක් සක්‍රියයි. අතින්මයි ඉහළ දෑමමේ, අතින්මයි ඇල්ලුවේ. දෙහි ගෙඩිය උඩ දන අතට අල්ලනවා කියලා කියන්නේ නැහැ. අල්ලනවා කියන එකට උඩ දනවා කියන්නේ නැහැ.

මුලින්ම අත වැයවෙලා දෙහි ගෙඩිය උඩ දනවා කියන සිද්ධියට, අතින්ම උඩ දෑමමහම ඒ ක්‍රියාව, ඒ අත නිරුද්ධයි. ඉවරයි. ඊට පස්සේ උඩ දුපු දෙහි ගෙඩිය අතට ප්‍රතිපක්‍ෂ යමක් වෙලා අතේ මෙතැනින් අල්ලන කොට අතේම හැපෙනවා. ස්පර්ශයක් වෙනවා. මේ අත දෙපාරක්, අත් දෙකක් එකට එකතු වුණා කියන එක නෙවෙයි, අතයි-අතයි නිසා දෙහි ගෙඩිය තියෙනවා වගේ එකක් තමයි. එතකොට අපි මෙහෙම අල්ලන කොට ඒ දෙහි ගෙඩිය අපි ඇල්ලුව ගණයට යනවා. එතකොට ස්පර්ශයක්.

දෙහි ගෙඩිය අතේ තියාගෙන උඩ දනවා වගේ දකින්න *මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච* - ඒ දෙහි ගෙඩියෙන් ම ඊළඟට අතින් අල්ලනවා වගේ *උප්පාදානි මනො විඤ්ඤාණං* - එතකොට හිත දෙපාරක් යෙදිලා තියෙනවා වගේ එක ම දෙහි ගෙඩියක් උඩ දලා අල්ලනවා කියලා කිව්වා වගේ, දෙහි ගෙඩියක් උඩ දලා ඇල්ලුවොත් ඒකෙන් කියනවා බාහිර දෙයක් නෙවෙයි ඇල්ලුවේ, උඩ දුපු දෙහිගෙඩියයි ඇල්ලුවේ කියන එකක් කියනවා. බාහිර තියෙන කිසිම දෙයක් අහු වුණේ නැහැ, ඇල්ලුවේ නැහැ, අල්ලන්න බැහැ, අහුවෙන්නේ නැහැ, උඩ දුපු දේ ම යි අහුවුනේ, උඩ දුපු දේ ම යි ඇල්ලුවේ කියනවා.

මනඤ්ච පටිච්ච ධම්මෙ ච උප්පාදානි මනො විඤ්ඤාණං කියන කොට මනායතනයෙන් උපද්දු විතර්කය මයි මනො විඤ්ඤාණයෙන් දූතගත්තේ කියන කොට, බැහැර දූවා, පුතා, දරුවා, ගෙවල්දෙරවල් කියලා බාහිර දෙයක් සිහි කෙරුවේ නැහැ, දූතගත්තේ නැහැ, මැරිච්ච අය කවුරුවත් දූතගත්තේ නැහැ, මනෝමයයි කියන කාරණාවක් තියෙනවා.

(‘මය’ කියන කාරණාව පාළියේ යෙදෙන්නේ, ‘මය’ කියන තද්ධිත ප්‍රත්‍යය යෙදුනහම ‘එයින් උපන්, එයින් හටගත්’ කියන එක යි. දැන් රජතමය කියලා කියනවා රිදියෙන් උපන්, රිදියෙන් කළ, රිදියෙන් හටගත්. දරුමය - දූවයෙන් කළ, දූවයෙන් උපන්, දූවයෙන් හටගත්. ස්වර්ණමය - රනින් කළ, රනින් උපන්, රනින් හටගත්. මනෝමය - මනසින් කළ, මනසින් උපන්, මනසින් හටගත්.)

මේකෙන් කියනවා සම්පූර්ණම උපදින ලෝකය මනෝමයයි කියලා. සැබෑවක් නෙවෙයි කියනවා. මනෝමයෙන් හටගත්ත දේ ඒ මනෝ ස්පර්ශය නිරුද්ධ වෙන කොට නිරුද්ධ වෙනවා කියන කාරණාව තියෙනවා.

මෙන්න මේ කාරණාව දකින්න දකින්න තමයි හව නිරෝධයක් එන්නේ. බාහිර තියෙනවා තියෙනවා කියන එක, ගතිය කැපෙන්නේ, මැකිලා යන්නේ මනසින් උපන්න දේ මනෝමයෙන්ම දකිනවා කියන කාරණාව දැක්කොත්. ඊටපස්සේ ඒ සිද්ධියයි මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ *වක්ඛං ව පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ඣති වක්ඛු විඤ්ඤාණං* - කියන කොට රූපයක් දකින කොටත් හිත දෙපැත්තකින් උපකාරයි. මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දකින්නත් හිත දෙපැත්තකින් උපකාරයි. රූපයක් දකින්නත් හිත දෙපැත්තකින් උපකාරයි. *වක්ඛං* කියන කොට ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය හිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට රූප හදලා, ආයතන ටික හදනවා. ඇහැ හදන්නත් හිත උපකාරයි. හිත යෙදිලා, හිත වැයවෙලා ඇහැ හැදුවේ. හිත යෙදිලා, හිත වැයවෙලා ඇහැ හදලා ඒ ඇහෙන් හදපු රූපය දැනගන්න ආපහු හිත යෙදෙනවා.

අතනින් වෙනසකට තියෙන්නේ කෙලින් ම හිතෙන් කෙලින් ම ධම්මාරම්මණයක් උපද්දලා ඒ ධම්මාරම්මණය දැනගත්තා. මේක පොඩ්ඩක් දිගයි, එච්චරයි. ක්‍රමය එකමයි. ඇහෙන් රූපයක් හදලා ඒ රූපෙන් රූපයක් හදලයි පෙන්නුවේ. එච්චරයි වෙනස. නමුත් දෙකම එකමයි. ඒ කියන්නේ හිත දෙපාරක් ක්‍රියාත්මකයි, හිතෙන් ම ලෝකය හදගෙන ලෝකය විඳින්න පුළුවන්, හදන්න පුළුවන් මට්ටම හදගෙන ඒකයි දැනගත්තේ කියන එක තියෙන්නේ. *වක්ඛං ව පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ඣති වක්ඛු විඤ්ඤාණං* - කියන එකයි, *මනඤ්ච පටිච්ච ධමමෙ ව උප්පජ්ඣති මනෝ විඤ්ඤාණං* කියන එකයි, දෙකේම අර්ථය එකයි.

දෙකෙන්ම කියන්නේ උපද්දවා ගෙන පරිහරණය කරනවා කියන කාරණාවයි කියන්නේ.

ඔන්න ඔය කාරණාව - මේ හේතු ටික නිසා ම හටගන්නවා, උපද්දවාගෙනයි පරිහරණය කරන්නේ කියන නුවණ තියෙන හින්දයි දකින්නට පෙර තිබ්බා නෙවෙයි, දක්කයින් පස්සේ තියෙනවා නෙවෙයි කියන්නේ කියන කාරණාව තහවුරු වුණාම එහෙනම් ස්පර්ශය නිරුද්ධ වුණාට පස්සේ ඒක නැතිවෙනවා කියන නිරෝධෙ ප්‍රඥාව යෙදෙන දවසක් තියෙයි. එදාට හටගත්ත දේ නැතිවෙනවා කියන එක මේ පින්වතුනුයි කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ නෙවෙයි දේශනා කරන්නේ. මේ පින්වතුනුයි කියන්නේ. කවුරු හරි දකපු දේ තියෙනවා කියන කොට, නැහැ හටගත්ත දේ නැතිවෙනවා කියලා කියනවා. මොකක් නිසා ද මේ පින්වතුන් එහෙම කියන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්ව හින්දා නෙවෙයි. හේතුඑල දහම දන්න හින්දා. ඇහැට පෙනෙනවා කියන දෙයක තියෙන ඇත්ත මේකයි කියලා දකින හින්දා.

එදාට පරප්‍රත්‍යය රහිතයි කියලා කියනවා. අනුන්ගේ පිහිට රහිතයි. තමන්ට ජීවත් වෙන්න පුළුවන් පය ගහලා. ඒ මොහොත එන්න එන්න මුහුකුරණවා කුමකටද? යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බන්තං නිරොධ ධම්මං - හටගත්ත හැම දෙයක් ම ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියන දර්ශනය එළඹ සිටින තුරුම. අන්න ඒ පෙනෙන දර්ශනය ඔය මට්ටමට එළඹ සිටියොත් තමයි මේ පින්වතුන්ට අවස්ථාවට හම්බවෙන රූප එක්ක නැදැකම් පවත්නවා කියන ගතිය අතහැරෙන්නේ. දරු සෙනෙහස, මව් සෙනෙහස, පිය සෙනෙහස, තණ්හාව, ඇලීම, බැඳීම කියලා පුනර්භවය පිණිස පවතින ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙනවා කියන මේ ගතිය හේදිලාම යන්නේ ඒ දර්ශනයෙන්. ඒකයි මේ ගතිය නිසයි දුක එන්නේ, මේ ගතිය නැති වුනොත් දුක නැතිවෙනවා. මේ ගතිය නැතිකරලා දුක නැතිකරන්න තියෙන කම සම්මාදිට්ඨිය කියලා ඔතනින් පැනෙව්වේ එකයි. මේ ගතිය නවත්වන්න වෙන ක්‍රමයක් නැති නිසා. ඒ සම්මාදිට්ඨිය කියපු එක තමයි අර්ථ දැක්වුයේ යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බන්තං නිරොධ ධම්මං කියලා.

- ඔන්න ඔය විදියට, ඉස්සෙල්ලා රළු මට්ටමේ නාමරූප දෙක දෑකලා, ආයතනයන්ගේ මෙන්න මේ විදියට පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතිවම නැතිවෙනවා කියන දර්ශනය හරහා මෙන්න මේ තණ්හාව කියන ඔය සසරේ ඒ ඒ තැන සතුටින් ඇලෙන ගතිය නැති කරපු දවසට කියනවා 'කළ යුත්ත කළා, මත්තේ කළ යුත්තක් නැහැ' කියලා කියනවා.
- අනුපාද පරිනිර්වාණය - කිසිවක් උපාදන වශයෙන් නො ගෙන මනස මිදුනා කියන තැන කියනවා.
- රහතන්වහන්සේ කියනවා.
- දිට්ඨධම්මව නිවන් දැක්කා කියලා කියනවා.
- සීනි භූනොසමි නිඤ්ඤානො කියලා කියනවා.
- නිවුනේ වෙමි, සිසිල් වූයේ වෙමි කියලා කියනවා.
- රහත් වුණා කියලා කියනවා.

ඊටපස්සේ ස්කන්ධ පරිහරණය කරන ටිකේදී තිබ්බ ඒ ස්කන්ධ ටික නිවුණු දවසට ඒ දුකත් නැතිවෙනවා, පහනක් නිවුණා වගේ නිවෙනවා.

ඉතින් යම්කිසි කෙනෙකුට ජීවිතයට දුක එන්න තියෙන ප්‍රධාන අවස්ථා තුනයි. (1) උපහෝග පරිහෝග සම්පත්ති නැතිකමින් දුක එන්න පුළුවන්, (2) නිරෝගී ආත්මභාවයක් නැතිකම නිසා දුක එන්න පුළුවන්, (3) කෙලෙස් නිසා දුක එන්න පුළුවන්.

කෙනෙකුට දන් දෙමින්, සිල් රකිමින්, භාවනා ප්‍රඥවක් හුරු කරගනිමින් කටයුතු කරන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මේ දුක කියන එක එයාගේ ජීවිතයට එන්නේ නැති එකයි කියන්නේ.

ඒ නිසා තමන්ගේ ජීවිතයට සියලු ආකාරයේ යහපතක්, රැකවරණයක් හඳුනන්නා, කරගන්නා යන ගණයට යනවා මේ තුන් පොළෙන් කෙනෙකුට හික්මෙන්න පුළුවන් නම්. ඒ නිසා හැම දෙනාම තමන්ගේ ජීවිතය ලබපු මනුෂ්‍ය ජීවිතය හිස් වූවක් කරගන්නේ නැතුව, අපි ජීවත්වෙන්න ඕනේ කියන තැනකින් ජීවත්වෙනවා නම් දනාදී කුසල ධර්ම සිද්ධ කරමින්, සීලාදී ගුණ ධර්ම පුහුණු කරමින්, භාවනා

ප්‍රඥාව හුරු කරන්න සාංසාරික දුක ගෙවෙන විදියට. එහෙම කළොත් ඔබේ නිවීම, ඔබේ මිදීම ඔබට මේ ජීවිතයේම හදගන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා මේ දේශනාව හේතු උපනිශ්‍රය ම වේවා!!!

ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං
අනුමොදිත්වා චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාසනං.
ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං
අනුමොදිත්වා චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාවකං
ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං
අනුමොදිත්වා බොධයන්තු සිවං පදං.

පසුපස කවරය

ජායාරූපය

ඉතින් සැසර කියන්නේ කෙළි බිමක් නම් හෙවෙයි. සැසර කියන්නේ සැප සහගත, සුඛ සහගත වටපිටාවක් නම් හෙවෙයි. මේ තුළ ඉන්න කොට නොයෙක් විදියේ දුගතියට පත්වෙන අකැසල ධර්ම කෙරෙනවා. නොයෙක් විදියේ දුක් විඳිමින් ඇති වෙනවා. සන්පූර්ණ ඇසුර හැම කල්හිම ලැබෙන්නේ නැහැ. අසන්පූර්ණ ඇසුර, අසන්පූර්ණ ගති අප තුළත් ඇද තැනි වුණත් හෙට දවසේදී, අනාගතයේදී ඇතිවෙන්න පුළුවන් කමක් මේ භූමිය තුළ තියෙනවා. ඒ නිසා මේ සැසර දුකෙන් එතරවීම පිණිස පවතින ධර්මය හොඳට අහලා චීර්ය කිරීම තමයි අපි හැමදෙනාටම තියෙන එකම ගැලවීම. ඒ කිව්වේ මනුෂ්‍ය ආත්මනාවය, බුද්ධෝත්පාද කාලය ඇති වෙලාවේ.